BROWN BOOK

TIGHT BINDING BOOK

నిశ్శ్రేయసానందము

విద్వత్కవిరత్న

ముత్యా సుబ్బారాయ దైవజ్ఞమణిచే

రచియింపబడి,

శ్రీ మంతెన సత్యనారాయణ రాజుగారి

(చెరుకుమిల్లి P. B. ప్రెసిడెంటు)

సంపూర్ణసహాయమున గ్రంథకర్తగారిచే ముద్రింపబడినది

1953

కమలకుటీర్ ప్రెస్,

నరసాపురం.

వెల 1-0-0

పీఠిక.

విద్వత్కవిరత్న శ్రీ ముత్య సుబ్బారాయకవిగారి నూతనసృష్టి యగు "నిశ్శ్రేయసానందము" నాంధ్రాళికిఁ బరిచయము చేయు భాగ్యము గల్గినందులకు సంతసిల్లుచున్నాడను. రసరీతి వృత్త్యలంకారాదులచేతను కథాసంవిధానకౌశలముచేతను, భాషాపాటవము చేతను పాత్రపోషణాచాతురిచేతను, సకలజనచేతోమోదకరము, నున్నతాదర్శప్రదర్శకమునునైన యీకావ్యము కవిగారి యితర కావ్యముల సంప్రదాయము ననుసరించి, వివేకబోధకమై యలరారుచున్నది. ఈ గ్రంథమున నిస్సారమైన పద్యము మందునకైనను గానరాదు. ఏదో యొక చమత్కారమో, అలంకారమో యుత్కృష్టనీతి బోధయో మానవప్రకృతి పరిశీలనమో, బాహ్యప్రకృతి వర్ణనమో, లోకోక్తియో రచనాప్రాగల్భ్యమో లేని పద్యమిందు గన్పట్టదు. లోకోక్తులు, నీతులు, భావానుకూలభాషాగతులు, శబ్దాలంకారములు, అర్థాలంకారములు శ్లేషలు ప్రౌఢకల్పనలు, ప్రాసపాటవము ప్రత్యేక రచనాజిహ్వానిరోష్ఠ్యము వంటి చిత్రకవిత్వములు పెక్కులిందు గన్పట్ట గలవు. భావములలితము. ధా[illegible] నిర్దుష్టమును.

ఈ కవితల్లజుని కవితాప్రావీణ్యమునకు ద్యోతకమైనది, కథాసంవిధానకౌశలము. దీనిని చదువ బ్రారంభించిన తొలుదొల్త గ్రీకురాణి యగు క్రిస్సెల్డా, నా మదికి గోచరమై పిదప మాయమైనది. ఆమెకథ వలె దుఃఖాంతముగాగాక చిక్కలి యద్భుతమగు సుఖాంతముగా నిది చిత్రింపబడినది. ప్రతిపాత్రమును తీర్చిదిద్దినయట్లుండి వివేకమును వెదజల్లుచున్నవి.

సతీపతిధర్మములు, రాజధర్మములు, సచివధర్మములు, మానవ ధర్మములు, ధర్మవిజయము మున్నగునవిందు చక్కగా వెలయింప బడినవి. ఈ గ్రంథము విద్యార్థులకు భావభాషాభివర్ధకమగుటచే పాఠ్యగ్రంథముగ సర్వవిధముల తగియున్నది. ఇద్ది విద్యార్థులకే కాక విజ్ఞానపిపాసువులకును విందొనర్చుననుట సుంతయు నతిశయోక్తి కానేరదు. చదువుకొలది యీ పాఠకులే యిందలి గుణములు గ్రహింప నేర్తురుగాన విస్తరభీతిచే నిందు వ్రాయవిరమించుచున్నాడను.

జటావల్లభుల పురుషోత్తం M. A.

ఓం

యోగ్యతాపత్రమ్.

శ్రీమత్పరమహంస పరివ్రాజకాచార్యవర్యయమనియమాద్యష్టాంగ యోగానుష్ఠాన నిష్ఠాగరిష్ఠ, తపస్సంపన్న, సకలనిగమాగమసారహృదయ కాండత్రయ ప్రవర్తక, భక్తకామ్యకల్పద్రుమ, సర్వతంత్రస్వతంత్ర పరమపావనీయ ద్రవిడదేశాంతర్గత చిత్రానదీతీర త్రికూటాచలక్షేత్రనివాస, శ్రీదత్తాత్రేయ మఠాధీశ శ్రీసిద్ధేశ్వర పీఠప్రతిష్ఠాపనాచార్య శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పాద పద్మారాధక, శ్రీమౌనానంద స్వామి పర్యాయపద విరాజమాన శ్రీశ్రీశ్రీ శివచిదానంద సరస్వతీ స్వామినామాజ్ఞానుసారేణ శ్రీసిద్ధేశ్వర పీఠాధిష్ఠితానాం అనేక భాషాకోవిదానాం శ్రీమత్పరమహంసేత్యాది సకలబిరుదావళీ విరాజమానానాం శ్రీశ్రీశ్రీ జగద్గురు విమలానంద భారతీస్వామినాం కరకమల సంజాత శ్రీకుర్తాలపీఠాధీశ్వర శ్రీశ్రీశ్రీ జగద్గురు త్రివిక్రమ రామానంద భారతీస్వామిభిః, అనేకమండల దత్తశిరోన్యాస విరాజమానైః.

పశ్చిమగోదావరీ మండలాంతర్గత శ్రీరామాపురీ వాస్తవ్యస్య శ్రీముత్యవంశదీపకస్య సుబ్బారాయశర్మణే జ్యోతిషకవిత్వ వేదాంతశాస్త్రేషు ప్రజ్ఞావిశేషం పండితసమక్షం ప్రత్యక్షీకృత్య ముదా నారాయణస్మరణపూర్వకే ఆశీర్వాదపురస్సరేచ దత్తే ఇమే బిరుదే.

(1) దైవజ్ఞమణి (2) విద్వత్కవిరత్న ఇతిచ ఇతి నారాయణస్మరణమ్

శ్రీ త్రివిక్రమ రామానంద భారతీస్వామి

శ్రీసిద్ధేశ్వర పీఠాధిపతి, కుర్తాళము. తిరునల్వేలిజిల్లా

లైఫ్ ప్రెసిడెంటు, శంకరవిద్యాలయము బాపట్ల.

శ్రీరామపంచాయతన బ్రహ్మవిద్యాలయం; అనకాపల్లి.

శ్రీవేదపరిషత్. విజయనగరం; శంకరమఠం. విజయవాడ.

విజ్ఞప్తి

కం. పదితొమ్మిది వందలము
ప్పదియారవ వర్షమందె ప్రభవంబగు ని
య్యది వచ్చెనేటి కచ్చున
కు, దయన్ నెచ్చెలులు హెచ్చుకూరిమిఁ దేరన్.

మ. స్వశ్రమిన్ వేగమ గించినన్ గని తమిన్ బద్యావళిన్ వ్రాయఁజే
యక నిర్మింపని గణ్యుఁడౌ గిడుగువంశాంభోధి చంద్రుండు జా
నకి రామాఖ్యునికిన్ గృతజ్ఞుఁడనుతన్ మాన్యాత్మసాయానఁ గా
కిఁక నేనీపదునేను వర్షములలో నేకావ్యమున్ వ్రాయమిన్.

మ. వశిమా నాకనకిచ్చెనాఁడెకొని కావ్యంబచ్చునందెచ్చి భ
వ్యశుభోక్తిన్ ననుగౌరవించిన లసత్వంగూరి వంశాంబురా
శి శరత్కాల నిశాతుషార నిలయున్ శ్రీనారశింహాహ్వయున్
దశదిగ్వ్యాప్తయశోవిశాలుగదయన్ దైవంబుగా పాడుతిన్.

కం. స్ఫుటభక్తి నీశువేడెద
నం। కమలకుటీర ముద్రణాలయనాథుం
దం। కున సమయామునకు నా
కిటు సాయంబైన సఖులనెల్లర బ్రోవన్.

మ. అనుబంధమ్మునఁగ వ్రాసి చేర్పఁబడు పత్రాళిన్ గడున్ వేగ మ
చ్చునకున్ దెచ్చుట హెచ్చుసాయపడు సంశుద్ధాంతరంగాన బొ
ల్చిన యాకేసరి ముద్రణాలయ విభున్ శ్రీపైడిమర్యాఖ్య వం
శ్యుని నైశ్వర్యము లిచ్చిబ్రోచుహరి శ్రీసూర్యప్రకాశాహ్వయున్.

గీ. ఎంతజాగరూకతతోఁడ నేర్పఱిచిన
నచ్చుతప్పులు దొర్లంగ నయ్యెవిందుఁ
దుదిని జేర్పంగఁబడియె వానిదయఁగాంచి
కలుగు శ్రీమకు క్షమింతురుగాత బుధులు!

శా. శ్రీరమ్యమ్ము బుధాళిగమ్యము గుణశ్రీసౌమ్యముగ్ బండితా
ళీరాజన్నిలయమ్మునా చెఱుకుమల్లి గ్రామమందెన్నికన్
మీరంగల్గిన క్షత్రియాన్వయమునన్ జెన్నొందు శ్రీ మంతెన
స్వాపోద్వంశమునన్ యశంబుగను బ్రజ్ఞన్ బద్మరాజెంతయున్.

మ. అతివిఖ్యాతి వహించిమించిన ఘనుండౌ పద్మరాజాఖ్యుడా
ధృతిసీతాంతియందు గాంచె సుతులన్ ద్రేతాగ్నులో యుంచు గీ
ర్తి త్రిమూర్తిత్రయమో యటంచు జనులార్యుల్ స్తోత్రముల్ సేయగా
నతుల ప్రాభవులైన ముఖ్యవరను విఖ్యాత ప్రభావాఢ్యులన్.

సీ. వీరిలో జ్యేష్ఠుండు వేంకటపతిరాజు
విత్తరణ ఖనియంచు బేరు గాంచె
ధీరుడందు ద్వితీయుడౌ రంగరాజాఖ్యు
డలిదైనపరుడుగా యశము గాంచె
నమలుడం దృతీయుడగు దుర్గరాజాఖ్యు
డుదకంబులిడి కృష్ణలో నరచెంచె
స్థానిక సంస్థలీతని వహియింప బ్ర
సిద్ధకార్యము లెన్నొ చేసి మించె
నందురంగరాజాఖ్య సౌమ్యగుణపేటి
కమల లక్ష్మీనరసమాంబ యందు బొడమె
ప్రథితరఘురామ చింతాపరాయణుండు
ప్రణుతి సుగుణుండు సత్యనారాయణుండు.

సీ. భూపతిరాజు లక్ష్మీపతిరాజాఖ్య
దాతయే వాని మాతామహుండు
వేంకట నరసాఖ్య విశ్రుతనామలగు
నాద్యయే వాని యమ్మమ్మగారు

వేంకటకృష్ణరాజాంకిత యాచక
ప్రాతియవని జ్యేష్ఠమాతులుండు
ప్రథితవేంకటనృసింహరాజాఖ్య సద్గుణ
మణియెవ్వాని ద్వితీయ మాతులుండు
నట్టి సద్గుణవ్రాతు దయాసమేతు
భవ్యగుణపూతుక్షత్రియవంశజాతు
నార్తసుర భూజునుతియింతు నమలతేజు
నలఘు తరసత్యనారాయణాఖ్యరాజు.

శా. లేఖోర్వీలలక్షణామండితంబయిన బల్ పెన్మత్స వంశంబునన్
ముఖ్యుల్ బంధితకీర్తి తాఖ్యురసదీప్తుల్ సూర్యనారాయణ
ప్రఖ్యాతోన్నత రాజపుంగవుని విద్వల్లోకభీతుల్ మామగా
విఖ్యాతింగానె నీమహామహులు సంప్రీతాత్ముడై యెంతయున్.

ఉ. మాయురె! యేమి చెల్పనగు, మంతెన వంశపయోధిచంద్రుడై
శ్రీయుతుడున్ సుకీయుతుడు శిష్టజనస్తుత సద్గుణాఢ్యుడున్
న్యాయపథానువర్తియగున నంతయగోస్వతుడైన సత్యనా
రాయణరాజశేఖరుని మహాత్ముని సచ్చరితాప్రసిద్ధిగన్.

వ. జనవిత్త పరిపాలనాధ్యక్షుడయ్యుఁ గనఁడీడినాత్రగర్వంబు, సా
గిననుఁ జేరఁ డధర్మపద్ధతిని, పరహితంబుఁ గాంక్షించు, ని
త్యానిరాడంబరజీవితుండై మను నవంతాత్యున్నతిన్ గ్రాలి, కా
ఫున. బంచాయతిబోర్డు పొందువిడ కెప్పు పిరిదనాఘుగన్.

కం. సిరియును వాణియు నొక్కట
నరలరు భువినన్నవార్త వమ్మగ మిగులన్
సిరినొంది కావ్యవిదుడై
కరమరుదుగదనసు నీ యఖండ గుణుండీటన్.

శా. ఆసామ్రాజ్యాత్మని లేమ యుప్రీతిమురాలౌ నా యశంబొందుల
క్ష్మీసీతాఖ్యను దైవభక్తిఁ బతిభక్తిన్ దీనదాసాదర

జ్ఞానసక్తిన్ వరదానశక్తి ఘనవిద్యారక్తి యుక్తిన్ మహో
ల్లాసం బేసమయంబునం దెసగి కల్లల్ లేని సద్బుద్ధులై.

ఉ. ఆయిలు సొచ్చివచ్చు ప్రతియాచకుఁ డర్థియు బంధుగుల్ సఖుల్
శ్రీయుతులైన నిర్ధనులు శిష్టులపండితులైనఁ గూడ యా
హా యని హాయినొందుచు దదర్పిత సత్కృతి గౌరవాదరా
మేయ కథానముల్ గుఱిచి మేలుగఁ బల్కుదు రెల్లకాలమున్.

గీ. ఆసతీపతులిరువురు నఖిలసద్గు
ణాళినొకరొకరిని మించుచుందు మఱియు
కేవలము రామగుణసీమ గేముగోము
ప్రేమనోము నేసుర కేమి క్షేమములర

కం. మచ్చునకుఁ బొంకుననే
పొచ్చెము లేనట్టి సుగుణమూర్తుల గనినా
యచ్చపుయుగ్మము మెచ్చుట
హెచ్చగ ధాత్రినొక ప్రసిద్ధిల్లరు బొగడన్.

చం. తనయుఁడు రంగరాజు సిరుధన్వంత సద్గుణుఁడొచు నాంగ్లప
ధ్యనుఁ గొనునాండెఁబట్టము, సుతామణి సీతయు సీతవైన్నవ
ర్తనముల వంశకీర్తులఁ గరమ్మెదిరమ్మధికమ్ము జేయు వీ
రిపి సుఖసంపదాయువులఁ బ్రేమనుఁ బ్రోతురుగాత దేవతల్!

ఉ. ఆకులఘుప్రవర్తనుఁ డుదంచితకీర్తియుతుండు సత్యనా
రాయణరాజ సామిమిమలాత్ముఁడు నేరచియించినట్టి ని
శ్శ్రేయస సచ్చరిత్రమును ప్రేముడి నచ్చునఁ దెచ్చు మూల్యమ
త్యాయతలీల నిచ్చుటకు నాస్థనుఁ జూపెసముత్సు కంబునన్.

శా. ఆయుస్సత్వసుఖాయురున్నతులు సమ్యక్స్థలిఁ బెంపొందగా
నాయీశావి సమస్తదేవతలు ప్రేమానంద పూర్ణాత్ములై
పాయంబొపుదు గాక వీరలకు నీసద్వంశ జాతాళికిన్,
గేయంబైన ప్రసిద్ధకార్యతతులన్ క్షేమంబిడన్ తాన్మస్థలిన్.

శా. శ్రీవాణీశ రమేశ శీతనగజాచేతోధవుల్ భూరిధీ
ప్రావీణ్యంబుల నీజగాలన్ సృజియింపన్ బెంపనుంపంగ నే
భావాతీతుఁడు నిల్చి వారిఘనసేవల్ పొందు నామూర్తి నా
కేవేళన్ విజయోన్నత ప్రదుఁడుగా నెంతేనిఁ గాపాడుతన్.

శా. శ్రీమద్దివ్యమునీంద్ర సేవితలసచ్చిత్సామగ్రుఁడున్, నిత్య ని
ష్ప్రాకామ్యుండాద్యుఁడు నామరూపగుణ నిస్సంగుండ జుండున్ జగ
ద్ధాముండయ్యును ధర్మరక్షణకు నిత్యంబున్ బ్రయత్నించు శ్రీ
రాముం డీకృతి నెల్లకాలమును సంరక్షించు నాతన్ కృపన్.

కం. గణనాయకరూపంబున
గణుతింపగఁ బరఁగు విఘ్నగణ వారణకా
రణచణుఁడై తగునీశుచ
రణమెంచెద నాదు కృషికరమ్ము ఫలింపన్.

చం. అమలినలీల నాదుహృదయాంతర పీఠమునందు నీదు ది
వ్యమహితరూపమున్ నిలిపి ప్రాంచితభక్తి నుతించెదన్ భవ
ద్విమల కృపార్ద్రదృష్టి నను వేఁగని నాకులలిన్ స్రవింపఁజే
యుము సుకవిత్వధారను మహోత్తము లెల్లరు మెచ్చ భారతీ!

మ. సరసజ్ఞాన కవిత్వ చూతవిటపీశాఖాస్థితంబై నిరం
తరమున్ నిస్తుల రామనామ మధురోద్యన్నామ గానంబు సుం
దరలీలన్ దిశలెల్ల హాయిగొన దద్దన్ జేయు వాల్మీకి భా
స్వర సత్కోకిల నాశ్రయింతు సుకవిత్వంబబ్బ నత్యంతమున్.

కం. వేదపయోనిధులన్నిటి
మేదురమతిమై మథించి మేలగుసారం
బాదృతి కవితతి కూర్చిన
యాదివ్య కళావిలాసు వ్యాసు నుతింతున్.

గీ. తక్కుఁగగు సంస్కృత కవీంద్రతతికి మ్రొక్కి
యాంధ్రకవినేత లెల్లరు నభినుతించి

భవ్యులగు పెద్దలకు భక్తి వందనమిడి
తొలఁగఁగా కవికాకముల లలివేడి.

కం. లోకంబున సత్కవిజన
లోకోచ్ఛిష్టముల నేరి లోఁగొని మను నా
కాకవికాకములను గడు
నాకాంక్షించెదను దూరమందున నుండన్.

చం. గురువులభక్తి గొల్చి కవికుంజరులన్నుతిఁజేసి దేవతా
స్మరదభివాదనంబిడి ప్రబుద్ధుల నాత్మఁదలంచి ధర్మవి
స్తరమగునట్టి లీచికృతిన్ రచియింపగ బూనితిన్ సుధీ
వరులు రసజ్ఞాగ్రణు లామోదమందగు నాదగు సాహసక్రియన్.

ముత్య సుబ్బారాయుడు.

అభిప్రాయములు.

మ. అతిరమ్యమ్ము, లసత్కవిత్వమహిత, మ్మత్యద్భుతాపాదిచా
రిత్రవృత్తమ్ము ప్రశస్తనీతికల నొప్పవృత్తమ్ముఁ జంచత్కళా
న్వితమానందరసైకవాసముగు నీనిశ్శ్రేయసానంద సత్
కృతిరత్నమ్ము ప్రశస్తిఁ గాంచు జగతిన్ శ్రీసుబ్బరాయాహ్వయా

గీ. మోహవిస్మయ సంపాది, మేలుకయ్య
గాధ సుగాంగ స్వకపోల కల్పితంబు
బుద్ధిగల యువిధాన, నీబుద్ధియుంక
సుజనులకు నెల్ల స్తుత్యంబు సుబ్బరాయ!

శ్రీకవిరత్న కాకర్ల కొండలరాయ శతావధాని.

ఉ. శ్రీయుతముత్య వంశ్యుఁడు రచించిన యీరమణీయమైన ని
శ్శ్రేయస కావ్యమున్ జదువఁజేకులు మోదము నీతియుబ్బు ధా
రాయుతమై కవిత్వము విరాజిలుచుండుటఁ బాఠకాళికెం
దేయెడ నాదరంబొదవదే! బుధులెన్నగ! సుబ్బరాయనిన్!

శ్రీ నాదెళ్ళమేధా దక్షిణామూర్తి శాస్త్రి బందరు

శా. శ్రీమద్వేదశిరః ప్రబోధితవచ శ్శ్రీభోధనాథుస్యుఁడై
ధీమంత్రస్తోముఁడు సర్వకర్మవిదుఁడున్ దివ్యత్రపశ్చాలి స
ర్వామర్త్యస్తుత భూరిసద్గుణగణోపశ్యాత్మవభ్రాజితుం
డై మౌనీశ్వరుఁడా వశిష్ఠుఁడతులఖ్యాతి న్వెలుంగొందెరున్.

గీ. అతి విమలమైన శాంతశమాదిసుగుణ
మంజరీ కర్షిత సకలామర్త్యమర్త్య
భోగజాలురై యశమును బొందగనిరి
ధవిశాలమించు మైత్రావరుణులు.

సీ. వేదవేదాంగ వేదాంత వివిధమార్గ
విమల బోధనవర్తన సుమహిత చరి
తాఢ్యుఁడనసొప్పి కీడు మెప్పనొంది మిగుల
నెగడి పొగడునుగాంచె కౌండిన్యమునియు.

శా. …గోత్రంబిల వీరలాదిబుధులై యేపార నొప్పారు నా
న్యాశాదార్యగమాపునీతవిలసత్కౌండిన్య గోత్రంబునన్
… గుణ ముక్తసమాఖ్యఁగ్రాలు నొక వంశంబందు జన్మించె నెం
తే గోమొందుచుఁ బుల్లయామాత్యుఁడు సర్వేశప్రవర్తిన్ గడున్

చ. అల హిమశైలజా మృదుహృదంబుజ నాయక పాదవారిజా
తలలిత బంభరుండయి పదానిగమాగమ దివ్యపాండితీ
విలసితుఁడైన యవ్విమలవిప్రునికిన్ నరసాంబకున్ మహో
జ్వలమతు లిర్వురాత్మజులు నంభవమందిరి దృగ్యగంబునాన్.

చం. విమలవివేకి యవ్విదితవేద్యుఁడు వేంకటరామసోమయా
జి మొదటిపుత్రుఁడై యశముఁ జేకొని యజ్ఞముఁజేసి మించెఁ దా
నమలమతిన్ ద్వితీయుఁడు మహత్తర సూనృతవాగ్విలాసియై
విమల యశోన్నతిన్ గనెను వేంకటరామ సమాఖ్యుఁడెంతయున్.

కం. ఆ వేంకటరామునకును
నా విమలుని వెలది సుబ్బమాంబకు గొడుకుల్
దేవీత్రితయంబనగా
నావిర్భవ మొందిరి మువురాత్మజలులలిన్.

గీ. ధాత్రికసువులలోన విఖ్యాతి దాన
ధర్మములుఁజేసి మించిన దైవసముఁడు
మాన్యగుణుడు సుబ్బారాయ మహితకీర్తి
యాలయి వేంకటరాముని జ్యేష్ఠసుతుఁడు.

ఉ. శ్రోత్రతము నాదు స్మార్తమునఁ జక్కనిపాఁడిమించి సర్వసం
ప్రీతి మెలంగి క్షీరపురిఁ బ్రఖ్యగఁ గ్రాలిన సుబ్బరాయ వి
ఖ్యాతుని కల్లసోమమయు నా నరసాంబయు లక్ష్మిదేవియున్
బూతలు సోదరీమణులు భూరియశః పరిపూర్ణ లెంతయున్.

సీ. "భూసురాన్వయ శుక్తి ముక్తాఫలంబు నా
జనియించి యామ్నాయసమితి నెల్ల
సాంగార్థముగ దాము చదివి శిష్యాళికి
నధ్యాపనముచేసి రార్యసభల
కటుకంపించ నొక్కకణమైన యర్థుల
కిడనిచో దివ్యాన్నమిడిరి వీరు
వేంకటరామాఖ్య వెలయ నవ్వసుధాత్రి
వితరణమ్మున కర్ణు వెరగుపరచి

గీ. ఆయనకు సుబ్బరాయాఖ్యుఁ డవతరించె
జీర్ణదేవళముల బాగుచేయుటలును
పేదలకు వివాహములు చేయించుటలును
పెరకు సాయపడుటలును వీరివేడ్క."

శా. ఆవంశంబున సుకవీంద్రులెందరో తదీయంబౌ చరిత్రంబు సం
భావింపన్ గనియుండి నిగర్వియగు సుబ్బారాయ ధీశాలి సీ
తావామాంగిని సాధ్విగాఁగొని సుపుత్రశ్రేష్ఠులన్ ముగ్గురన్
దావాహ్నిత్రయమట్లుకాంచి ఘనమోదంబెప్పఁగా వర్ధిలెన్

శా. శ్రౌతస్మార్తములందు వైద్యమున చంచద్ధర్మశాస్త్రంబునన్
జ్యోతిశ్శాస్త్రమునందు ప్రజ్ఞ గడు విజ్ఞుల్ మెచ్చఁగాఁబొంది వి
ఖ్యాతిన్ గాంచెను రామలింగ లసదాఖ్యన్ జ్యేష్ఠుడా ముగ్గురన్
జేతోమోదముఁగాఁగ జేకొనితమిన్ శ్రీసుబ్బమాంబాసతిన్.

ఉ. కోరితసంజనే నడచి కూరిమిఁ జాపపయిన్ బరుండి వే
నూరికిఁబోయివచ్చు నొక యోధునిమాదిరి బంధుమిత్రులన్
జీరి యొకర్కరిన్ గని ప్రసిద్ధముతో హితముల్ వచించి యే
వారును బలత్కరించకుడు వంతను చెందకుడంచుఁబల్కి సు
స్వారమనంబుతో నుపనిషత్స్వరవంబొనరించి ప్రాణముల్
గ్రీలవిను సీఘను స ధీమహిమోన్నతి ప్రస్తుతిన్ గనెన్.

కం. ఈ ముగ్గురిలో గనిష్ఠుం
డౌ మాన్యుడు వేంకటరామయాఖ్యుఁడు వెలయున్
గామేశ్వరీ సతీయుతుఁ
డామోదకరాంతరంగుఁడతిధృతిఁ ఘనుడున్.

చం. నిజపురి కేబదామడను నిల్వగనై మృతిపైకొనంగ న
కకజముగ నప్రయత్నముగ గానగనౌ తన దత్తపుత్త్రితోఁ
డఁజనువులాలఁబల్కుచు హరాద్విధి, శాంతముమీరఁ దారకో
గ్రజవమతో మృతింగను నఖండపవిత్రుఁడు తన్మహాత్ముడున్.

ఉ. స్థాయిదమేయకీర్తియు నవార్యమనస్స్థదార్ఢ్యశోభితుం
డాయత లౌకికాగ్రణి నిరంతర తారకనామ చింతనా

మేయ మతిప్రభాసురుఁడును మేదురవర్తనుఁడైన సూర్య
నారాయణమూర్తి మజ్జనకుఁడంచును మద్ధ్యముఁడుత్తమాత్ముఁడున్

చం. తలగడ ఎత్తు జాలపిట దాపుగనుంచు మటంచుఁబిల్చి ని
శ్చలమతి నాయొడిన్ దలను జక్కగఁజేర్చి జ్యేష్ఠసోదరుం
గలమిని వేదశీర్షములు నింకొకపర్క్కనుఁ దారకంబు నేఁ
బలుకుచునుండు సర్వహితబంధులఁ జుట్టును జేరనిల్వ గుం
డెలఁ ఇయిఁ జేయునట్టి చికొని కీవిగ శాంతమనంబుతోడఁ బ్రో
జ్వలగతిఁ దానుఁ దారకముఁబల్కి యకుంఠితహాసవక్త్రుఁడై
యలఘుశుభిన్ శరీరమును వాయుచు స్వీయగృహంబునందు ని
స్తులగతిపీడు మజ్జనకుఁ డోరపుఁబుణ్యముఁ బ్రస్తుతించెదన్

ఉ. న్యాయపథానువర్తిని యనంతమనోహరదేయనిస్తగా
మ్నాయచయున్ దపోనిధి ననారతవైదిక ధర్మశీల ...
రేయు సమస్తసద్గుణగరిష్ఠు విశిష్టుఁడుష్టు సూర్యనా
రాయణ దీక్షితాహ్వయు ధరామరవంశవశిష్ఠుఁ దలంచెదన్.

ఉ వేదనగంబుఁగాగ బృథివీతలమందు సమస్తదిక్కులం
దాదరణీయవాదులు మహాత్ములు ... కనకావధానియుఁ
మేదురకీర్తి యుక్తుఁడు నమేయమహోత్తమ ధర్మకార్యదీ
క్షాదళితాఘజాలుఁడగు కామయయున్ బినతండ్రులయితగన్.

సీ. జ్యోతిష శాస్త్రజ్ఞ సత్కవిత్వకళాప్తిఁ
గ్రాలెడి వేంకటరమణమూర్తి
అతులిత సాంస్కృతవ్యాకరణాది శా
స్త్రముల బోధించిన రామమూర్తి
అతులోపనిషదర్థతతిని హిందీఁ బ్రజ్ఞ
నలరారు సూర్యనారాయణుండు

ఆస్థానముల భూరియశమందుచున్న సం
గీతశాస్త్రజ్ఞుండు కృష్ణమూర్తి

గీ. శ్రీతెలుఁగుఁగ్రాలుఁ గాల్హాదభట్ట వంశ
దీపమైన కామేశ్వరీదేవి తనదు
సాధ్వీఁగాఁగఁ జేకొనుచు మజ్జనకుఁడెలమి
సర్వవిధ సౌఖ్యజాలము లుర్వీఁగనియె.

ఉ. ఈశ్వరభక్తిరీఁ గడు నిజేశ్వరభక్తి నిమించి సౌమ్యగా
విశ్వనుతాఖిలార్యగుణపేటిగ మేటిగ సాటివారిలో
శాశ్వతకీర్తినిన్ గనిన సాధ్వికి నాజనయిత్రియైన కా
మేశ్వరినిన్ మదీయహిత మేదురభక్తిఁ దలంచి మ్రొక్కెదున్.

క. వినయము భక్తియు రక్తియు | బెనఁగొన బిట్టభినుతింతు విమలతరయశో
ధనులును విజ్ఞానఘనులు | నన ఘనవినుతిఁ గన్న యట్టి పితరులన్.

షష్ఠ్యంతములు.

కం. శ్రీకరునకు ముక్తిప్రద
శ్రీకరునకు భక్తజన వశీకరునకు మో
దాకరునకు జయకరునకు
శ్రీకాకుత్స్థాన్వయాబ్ధిశీతకరునికిన్

కం. ఖండిత చండారికధను
ర్దండునకుద్దండకీర్తి తతిపూర్ణబ్ర
హ్మాండునకు కాండకాండ
చ్ఛండితరిపుషండునకు యశశ్శౌండునకున్.

కం. పృథుల రఘువంశదుగ్ధాం
బుధిపూర్ణ సుధాకరునకు మునివరకథి త
ప్రథిత చరితా ప్రకరునకు
బుధనుత కళ్యాణ సుగుణపూతవరునికిన్.

కం. వనరోపము సేతుస్థితకును
వనజభవాద్యఖిల దివిజవారవినుత పా
వన జీవన ఘనునకు యూ
వర జాతకుగుణభుజంగ పక్షీంద్రునకున్.

కం. శ్రీరామునకు మునిమనోం
భోరుహ హాధామునకు భుక్తిముక్తిప్రద సు
స్ఫారిత నామునకు, దనుజ
వారవిరామునకు భక్తవరకామునకున్

గీ. పాదసీరజయుగ సమర్పణముగాఁగఁ
గనుపినదా మెప్పనిపుడు బల్కెంగనున్న
యట్టి నిర్త్యైయసానందమ నెడి కావ్య
మునకు గల కథాక్రమ మెట్టిదనినఁ గ్రమత.

కవిగారి ఇతరగ్రంథములు

1. భక్తితత్వసుధాలహరి
2. హితైషిని
3. విదుషి (పద్యములలో నవల)

వలయువారు:— ముత్యాలసుబ్బారాయుడుగారు, పాలకొల్లు
ప. గో. జిల్లా. ఆనివార్యుడు,

నిశ్శ్రేయసానందము.

ప్రథమాశ్వాసము

కం|| శ్రీమద్వాణీశ రమే
శోమేశ్వరరూపరత్నకోత్తము విబుధ
స్తోమా సకలాపనిష్టామా!
రఘువంశసోమ! రాఘవరామా! 1

కం|| "శ్రీమంతంబును భాస్వ
ద్ధమశోభ్యము సమస్తదిగ్విఖ్యాతయశ
శ్రీమంతము వైష్ణానిక
ధామంబును నగుచు భారతక్ష్మాతలమొప్పన్. 2

చం|| కలుషముల బాపువట్టి యఘకాండము చేరెడి రచ్చపట్టి శ్రీ
కలితుల జేసిపంట యధికాగమదాంఘుల కన్నమంట తేన్నె
లలనకు బాలగండ విమలశ్రితకోటికి పైడికొండయున్
ఖలతృణపాళికిన్ జ్వలనఖాండము భారతఖండమెంతయున్. 3

శా|| కర్మప్రాభవమున్ వివేకము సౌఖ్యంబైన యాత్మస్థితిన్
ధర్మాత్మగ్రసుకర్మముల్ దెల్పి శాస్త్రస్తోమముల్ చేవమై
నిర్మాణించి సమస్తదిక్తటములన్ వెల్విన్ గమున్ మించియే
కర్మంబివ్విధ హిందుదేశమిటు వెన్కన్ బట్టె నన్నింటిలోన్. 4

కం॥ శ్రీశౌనకమహర్షి మొదలౌ
నానుచు ధర్మం బధర్మ మోదక మని యెం
తేనియుఁ బలుకుచుఁ గొందరు
కానిపనులు సేతురేమి కర్మము జగతిన్! 5

చ॥ అనవరతంబు మృత్యువెనువెంట చరియించుచు నుండఁ జూచు చే
తను గనవేట్టు నెన్నడు గోలంతియురాయి, ధనంబు దుఃఖభా
జనమనియుగా సతంబెఱుఁగజాలియు లేఖ్యనదాంకృతికే ధనా
ర్జనమున దుష్టరీతులుగ సంభ్రమ మొప్పగ చేసెద మాయతో! 6

ఉ॥ వేషములాది నాటకము వేయుచు నొక్కఁడు తత్తియ వేషసం
తోషము చేత నైజపుఁదనమ్ము మఱపోఁగను నాట్యపోషణా
మూషణ హెచ్చింపు భంగిని తనుత్వము పొందిన ప్రాను తన్నుఁ దేఁ
ద్వేషము సంగమున్ మఱచి చేలఁగనో నటుడేమి మాయతో! 7

సీ॥ వాహనము నెక్కి తత్త్వభవముల మఱగి
దిగవలయు వోటు మరచు వెతగును బోలి
యేనొ కారణముగ గొన్న యూళిరి
విషయముల ముగ్గి తనసత్యరూపము మఱచు! 8

చ॥ ఎటనో వనంబులందు వసియించెడి కొందఱఁ గూర్చి కాని, యు
త్కట నోర జాతిఁ గూర్చియు నొకానొక సంతతిఁ గూర్చి కాని యీ
స్ఫుటమగు వేదశీర్షము నబోధ జనించెనె, యెల్లవారు సం
తతము సమస్తకర్మముల దద్దయు గాంచగ గాని నిచ్చలున్! 9

కం॥ లో వెలి దానును నాత్మయె
గా విమలవివేకము పొయిఁ గనుగొని భూతం
బావిధిని స్వీయకర్మము
గావించు నసంగు డెనగగా భువి దివిజా! 10

ఉ॥ ఏది సమస్తపక్షహిత మిద్ధజగత్ప్రితిలోపతంబు నం
చాదిమునుల్ వచింతురో తగాపనిషత్ప్రతిపాదితాంచితా
హ్లాదపథంబు వీడికొని స్వాగ్రమనంబులఁ దోచు మార్గమే
యూని వచించుచున్న నదియుత్తమసూరా పథమై ప్రపంచసౌ
ఖ్యోదయకారి కాఁగలదొకో మఱియుక్ వెతఁగూర్చుఁ గాని సుం
తే దశఁజెందకుండవు సుమీ నిగమాంత విచారశూన్యసం
పాదము లెందుసంస్కరణ పట్లను కాని సనాతనప్రబో
ధాదులయందు గాని విధియంత్రటివాడు కడంగియుండినన్
గాదని యొక్కవేళఁ గనుగాసిలి సంస్కరణం బొకండును
త్పాదన జేసి యున్నఁ బ్రతిభక్ష బ్రకటించి సనాతనంపు న
ర్మాదుల నొందువట్టి యడియాసఁ బ్రచారము సల్పినన్ మహా
ఖేదమె యొట్టకుంగలుగఁ గేవల మాత్మ విధానయత్నమం
దేదిగ జేయు; మాదిరుల నేటికి దెల్పగ! నెన్ని యున్ని ధ
ర్మాదులు మాచుచుండఁగ రయంబుగ మారుచుచుంట లేమ? ధీ
భేద మతప్రతాది బహుభేదము లన్నియు వేదశీర్షసం
చోదిత ముఖ్యసూత్రము లసూయలచే విడనాడి స్వేచ్ఛమై
సోదనపుం దొకానొక రసప్రథమనంబుల స్వాప్నకాంక్షచే

ఖేదలవుల్ జనించు నెనుపోకడ లస్మదీయుఁ బోయి చాతురిన్
వైదికశాస్త్రజాలముల వానిసమర్థనఁ జేయఁజూచుచున్
జోగులమంచు నహంకృతుల శూన్యవివాదములందు మున్గుచున్
భేదము వృద్ధిచేసికొని బిట్టును జెట్టలఁ బుట్టఁ జేయుటన్
గాదె జనించుచుండెడు! నఖండబలంబుల నార్యధర్మముల్
మేదిని నుద్ధరింపు! డికమేయఫలమ్ములుగల్గు శాంతిసం
పాదన కింతకంటెను నుపాయములేదు ధరిత్రి ధీరులౌ
సోదరులందు భూరిసుగుణోన్నతులందు మతప్రచారణా
హ్లాదమనస్కులందు సముదంచిత సంస్కరణాభిలాషులం
దాదరమొంది యీవిషయ మాత్మల నిల్పెడినేని భూరిస
మ్మోదనమై యొల్లసం గలిగి పూతతరంబగు దేశమెన్నటన్!"

శా॥ ఈగీతింగడుఁ గర్ణపేయముగ నెంతే సూక్తిరావంబు లే
తేరం దత్స్వరమంగనాస్యనముగాఁ దీర్ఘానమున్ జేసి శా
తోరంబం దబలాస్వనం బెటులు సంక్షోభించె నంచంచితుం
డా రాజన్యవతంసు డచ్చెరువుతో నావంక వీక్షించుచున్! 18

గీ॥ బహువిధలతాంతసౌరభవంత మగుచు
జల్లనగు పిల్లతెమ్మెర మెల్లవీవ
సత్త్వగుణశోభితానేక సత్త్వతతుల
గనుచు నావైపు నడచె నమ్మనుజవిభుఁడు! 19

మ॥ వనముం గాంచె తమాలతాలపూగహింతాలకదళీపాటలీపున్నాగచం
దనచూతాదిమహీజభాజనము బ్రాగ్వ్యాసాత్రిసిద్ధాదిస
జ్జనవాక్సారవిహారపావనము చంచత్పల్లవాహారసం
జనితానందవిహంగజీవనము భూజానేంద్రుఁ డీక్షించుచున్ ॥ 20

సీ॥ చిత్రమంటపంబు లేక చిత్రకారులు లేక
నిజరమ్యత నెసంగు నెమలిగములు
జ్ఞానచింతన లేక ధ్యానవాసన లేక
యానందమునఁ జిందు హరిణగణము
పఠనంబులు లేక ఘో జనంబులు లేక
యుత్సాహమొందు ఖగోత్కరంబు
పరివారములు లేక పరిహారములు లేక
యారోగ్యసంపూర్ణ వృక్షతలములు

గీ॥ వనము సువనముగనె న్యాయవర్తి యచట
సహజనిర్మలానందపు సరుకుకొల్ల
పరిత్యక్తరమణీమతల్లులను రచ్చపట్టు
వలనుగరతపోమునుల్ తాఁ గాటపట్టు ॥ 21

శా॥ శ్రీసమ్యాంతము వైన [illegible] త్రుటిన్ దీప్యత్తపస్విన్ జేయు నా
స్తూరికావ్యాఘ్రమృగేంద్రసంకులమహాఘోరాటవీమధ్యమం
దారాజన్యుఁడు కాంచె మోదమున శాంత్యానందవిజ్ఞానసు
స్నాత్రప్రాభవశోభితాశ్రమవనమున్ జాచత్రుకస్థానమున్ ॥ 22

కం॥ చాలఁగ [illegible] పూబాటలు విడఁబడు
[illegible] సవిరాకమునకు [illegible] యమ్మన్
గ్రుంగు కాపులు తెలియని
[illegible] దానిగను చనెనెయ్యెన్ ॥ 23

శా॥ ఆనీతాశోకపుష్పగంధపరితుష్టానేకచేతంబు సు
స్థానోద్యాన నదీవినిర్మలజలస్నానప్రపూతం బమం
దానస్ఫూర్తిమహాతిప్రభూతఘనవర్యాంద్యస్థితమ్ముల్ శీతమ్ముల్
ప్రాణిశ్రేణిమనోహరంబు నగుసద్వాతంబు తేఁ బిల్వఁగన్ 24

గీ॥ వనకిసలయసత్ఫలాస్వాదనమ్ము
దెలివివిధపక్షిసంతానరుతము వినుచు
సతులితానాద జలకదృశ్యములఁ గనుచు
మెల్లమెల్లఁగ నరిగె ధుంమిత్రవరుండు. 25

కం॥ కుసుమభరంబుల నొరగుచు న
వ్యాసుప్రసవముకులనసంకు భాగ్యఫలం బ
య్యాసిపిని సాలుకల్గొ యుసి
శకలన్మాలోచించు చనఁగ గాలి పోకలఁబోకఁ 26

మ॥ వలనొప్పన్ బుధచంద్రులయ్యెడను సద్వాక్యంబు సంచారముల్
సలుపం సన్నిజనాగరాజి సుమనస్సాఖ్యంబు నభ్రాభమున్
ఫలసంధాయకభూజపంక్తియుచు భవ్యశ్రీమరుద్వాహినుల్
వెలయున్ పిపాసపదంబు ముక్తినవమొప్పెన్ మోదపూర్ణంబునై. 27

గీ॥ సుమశరమ్ముల గుప్పించి సుందరినుగు
శోభలం మీరి యారామసూనవాటి
యంగభవతాపహారక మైన దనుచు
నామమై యొప్పె నవ్యానసీమ మిగుల 28

సీ॥ ఫలభారనమ్రమై వరుస నిక్షుకుజాళి
వినత భక్తావళి ననుకరింప
నవని రాలిన ప్రూప్పులామనుటల నిమీరి
వరుసదీర్చిన వంగపండ్లు లనఁగ

నల్లిబిల్లిగఁ బెల్లు నల్లు పల్లవపాళి
చలువపందిరి లీల వెలయుచుండ
నందంపు రాలు రమ్య కుసుమగుచ్ఛాళి
సన్నాహ సన్నాహ సరణిఁ దోప
ద్విజసుతమంగళధ్వని వీకదనర
గంధవాహులఁ జను ముందుమార్గంబుఁ జూప
నవనఁ దోడరేను పుష్పమిత్రోఁ డడవి నగుమఁ
గంపటలు ప్రమంద డెంద పూనంద మొుంద. 29

క॥ ఆలోనఁ గుజ్జమునిపల
నాలోకించెను నృపాలుఁ డతిసుచిరతినూ
లీలం స్వజనకసేవా
శీలం ధృతమౌనిమతిచేలం బాలన్ 30

క॥ స్వామియభూమి పేరయు
వర్ణసుమాకులనై తాల్చి భాస్వన్ముఖ సం
పూర్ణసుచిరయుగ నవ్వార
వర్ణనిఁ గని ఘనముజాని స్వాంతమునందున్. 31

శా॥ జంబాలోత్పలకంబుబింబమహిభృద్ఘంబూరఘూర్జాంబుకం
జాంబుల్ చూనకద్విగ్గళోష్టకుచ కేశస్తోమ వాగ్దేహవ
క్త్రాంబుల్ కన్గాని యోంపు వాడి చెడి కృష్ణంబై జడంబై యప
ద్యంబై సిగ్గునొ యగంధమయి ప్రవయ్యాల వారెఁ దత్సన్నిధిన్ 32

ఉ॥ తెమ్మెర నేలు పన్నులు సుధాకరునేలు మొగంబుఁ దేర్ల మొ
త్తమ్మెర నేలసా కుసుంలు దాడిమిగింజల నేలు పంక్తు న
భ్రమ్మదు నేలు కౌను రుచిరమ్మగు నంగకముల్ కవానిమే
నిమ్మగుకుల్కు నబ్బలహా! యింతటి రమ్యతఁ గంటినే యెటన్! 33

కం॥ అని యిటు లనేకరీతుల
ననుపమ రమణీయగాత్రి యందము నెంతే
మనమునఁ దలపోసికొనుచుఁ
దన మోహాగ్ని జ్వలిగ నతను త[illegible]యుఁ బ్రీతిన్ ॥ 34

ఆ॥ సభమునందుఁ గల [illegible] పొంత
[illegible] దాని
సంగి[illegible] మో[illegible]
ద[illegible] ॥ 35

మ॥ [illegible] సమీపమందె క[illegible] బుప్పతిల్లంగఁ బూ
[illegible] నాగ[illegible]
[illegible] విభాసితాంగి యగు [illegible] సీక్షించి ప
[illegible] సంచారము మున్. 36

[illegible] చిత్రి[illegible] యుఁ[illegible]
[illegible] సృజించిన [illegible] సుందరమూర్తి [illegible] యనం
[illegible] యాలతా
గా[illegible] వివే[illegible] నెంచు మగా. 37

కం॥ ముక[illegible] గదియఁగ జపున
[illegible] ననుపమలతాంగి [illegible]
గొదిగ నొకకుజము వెనుకను
వెద[illegible] తలికు బ[illegible]కుం గనుగా. 38

ఆ॥ కడిసి [illegible] భక్తి గదుర నమస్కృతిఁ
జేసి గౌరవంబుఁ జెంది పృచ్ఛ
[illegible] జూపినట్టి యాసనంబునఁ జేరి
[illegible] జేసి తన్ను [illegible]. 39

మ॥ "భుజపీఠస్థితశార్ఙ్గకాండములు సంపూర్ణాస్యవర్చస్సుగాం
చ జనేశాన్వయులంచుఁ దోఁచెడిని, చంచద్వేషభాషావలిన్
సుజనస్తుత్యతపస్వివంశ్యులని దోఁచున్, మీర లెవ్వార లిం
కఁ జరింపం గత మేమి యొంటిమెయి సంతోషంబునన్ జెల్వగే! 40

ఉ॥ రూపము విద్య శీలము నిరూఢిగఁ బోఁతనుబోసి యయ్యజుం
డేపురు సౌశిలంబు వెలయింప సృజించె ననంగ నొప్పుచున్
రూపునఁ బట్టి కన్యకఁ వివాహముఁ జేయఁగ వచ్చు నీలస
ద్రూపిణి యేమికావలె నెఱుంగఁగఁ జేయరె మాకు నెమ్మితోన్".

కం॥ అని పల్కినంతఁగ నాతఁడు
మునుఁ గాశ్మీరపతి కూతు మొదలు తపోవా
ఛను నటకుఁ జేరు టాదిగఁ
దనచరితముఁ దెల్పి పిదపఁ దరుణి విషయమై। 42

శా॥ "ఐదారేఁడుల ప్రాయమప్పు డట నయ్యబ్జాక్షి మాతృల్లిచే
సీదుర్గాంతవనానఁ ద్రోయఁబడి యుంతే స్వీయజన్మస్థలం
బౌ దేశంబును కోసలన్ జనఁగ నుత్సాహంజేయ దా రాజభో
గాదుల్ గోరక నాటఁగోలె సుతచాయన్ నిల్చె నా చెంగటన్. 43

కం॥ కాననుల ప్రోల్కై కూప
మ్మునఁ జరితను నమలమైన పుణ్యవతిని నీ
పెనుఁ బ్రేమఁ బిలిచి కొనుచుం
టిని నేను ధరాధినాథ! ప్రశ్రేయసగన్. 44

శా॥ పాద్యస్వాంతి సమానగామినికి నీమాన్యాంగలావణ్యస
ద్విద్యాశీలగుణస్వరూపఖని కేర్ధిరాత్మునిన్ గూర్చినన్
మద్యత్నంబు ఫలింప గల్గునని సంభావించి యొక్కొక్కటన్
మద్యోగాభ్యసనంబు గూడ మరతున్ సత్యంబు, రాజోత్తమా! 45

శా॥ ఆలోకింపఁ ద్వదీయలక్షణము లీవాపెట్ట మదిఁ గోరునా
శీలఁ గోచరమయ్యె నీముఖకళన్ వీక్షింప నౌదార్యస
చ్ఛీలాఖ్యండవటంచుఁ దోఁచు, నయినన్ క్షేమంబుగా దిట్టులీ
బాలన్ నిర్ధనరాజ్యహీనఁ గొనుటన్ భావింప నీబోంట్లకున్. 46

కం॥ కయ్యం బాడెడు వేళను
వియ్యంబును బొందఁ జూచు వేళను మిగులన్
నెయ్యము సలుపఁగఁ బోయెడు
నయ్యెడనున సమ్ములె వలయు ననుటను వినవే!" 47

కం॥ అని యోగి పలుకుచుండఁగఁ
గని ఘనవేణియును చాటుగా నిల్చియె యా
మనుజపతిఁ గన్నుఁ గొనలనె
కనుఁగొనె తనకుట్టు బయలుగాఁ గుతుకమునన్. 48

మ॥ శౌరిదృష్టిన్ బరిభవించియున్ బెనఁగి యుద్ధంబు నుద్రిక్తమై
తెలివిం బొల్చి ప్రతపందగిఁగియున్ దేకున్ ప్రేమంబుతో
మిళితంబైన కటాక్షవీక్షణము నమ్మేన్ మేదినీకాంతుపైఁ
గలువల్ దండగనై కడింది యతనిన్ గైసేసె నొక్కుమ్మడిన్. 49

కం॥ ఆమాత్ర మంత్రితుంబలె
నే మాత్రాకాల మామహీపతి జడుఁడై
మైమఱచి తేరి తమపఁ
దామానసమందు నిల్చు తలపోసెఁ గడున్. 50

శా॥ నానారాజకుమారికామణుల విన్నాణంబు వీక్షించు నా
డేనాఁడున్ జలియింపకున్న దిటవా యీ నామనం బిట్లు నేఁ
డీ నారీమణిపైని వ్రాలి మఱీసుంతే వీడ రాదేల! క
ర్మానీతంబిది గాఁగ నోపు!" నని యూహం జేయుచున్ ముగ్ధుడై.

చం॥ సుమశరసంప్రచారముల చొప్పులు సుంత యెఱుంగకుండ జ
న్మము మొదలింపు నన్యాహరిణప్రియపోతములందుఁ గూడి త
త్సమముగ వృద్ధినిఁ గనెదు సారసలోచన యయ్యు నద్వితీ
యమన్మథవనోవిలాసముల నందఱ మించెదు నీవు వింతగన్. 52

కం॥ క్షణమాగి యోగివలె నీ
క్షణసూత్రికుఁ జేత నెఱిఁగి సకలవిమల ల
క్షణము లస్యక నస్యకక్షే
క్షణ మానసమునకుఁ దోఁచె సవిశయతరగన్. 53

ఉ। "ఆంతర దృష్టి సర్వవిషయమ్ముల తెల్పఁగఁ జాలు మీరలి
ట్లెంతకతిఁ గూర్చి వచియించు ఋజుంగును గాంచ నన్ను న
త్యంతము హెచ్చరింప నిటులంటిరొ, కాక పరీక్ష సేయఁగా
స్వాంతమునం దలంచిరో యటంచును తోఁచుఁ దపోధనాగ్రణీ!

చ। అని వచియించుచోన సచివాదులు రాజెటకేగెనో యటం
చు నటవినొత్తొకన్ వెదకుచున్ బొదమాటుననుండి యమ్మహీ
పుని స్వనమాలకించి వెలిపుచ్చినవుస్స్వనయంబుఁ దోఁప నా
తని దరికేగుదెంచి విహితంబగు రీతిని మ్రొక్కి నిల్చినన్. 55

కం। ఒకమాఁడు నుడివిన నుడువులఁ
బడతుక యొకదయుఁ గడింది పడిఁబోడఁగని య
వ్వాకపున నుసువఁగఁ దొఱఁగెను
గాడమిన తను వెరలించఁగ ముని కమహీతుస్తై. 56

మ। "అనయంబున్ నినుఁ గూర్చి యూహరిసరంబం జెంతయున్ గొప్పగా
వినియుం ద్వద్వదనాంచితప్రబలగంభీరప్రభావాదులన్
గనియున్ నేనువిధప్రకారముగఁ బల్కంగోరియో యిట్టులే
వనియుంటిన్ గానబోకుమిద్ది యితరంబౌ జాడ డెందంబునన్". 57

చం॥ అని నదియుం వి పూని వికచాంబుజలోచనఁగాంచి చూపెనె
మ్మనమును లక్షణములు సమానముగా గ్రహియించి మించువే
[illegible]ము గనె దూరమందు నచటన్ దరియన్ వెరపొందు కోయనో
న్నవిరిఁగోమునన్ విమలనాకసతీసమసుందరాంగులన్. 58

సీ॥ కనుకనె కాంచె మాన్య యక్షుండపురాకృతిపుణ్యసత్ఫలం
బనియున నా మనోహరు ననన్యమనారు నృపాలసుతు, నీ
తని కిల [illegible] గూరకు నితంబను నన్నిటు నున్నమై కదున్
వనరుహచక్ష్మసంఘటన పాండవమున్ వెయినోర్వఁ జాలునే! 59

ఉ॥ [illegible] నందనుండు గలరు గీష్పతితుల్య మతి ప్రభావులై
నత్రులి [illegible] యును భర్తయు నాచు విదేహకంచిత
సూనుని విత్నపాటపురి ముఖ్యపురమ్ముగు క్రాల నెంతయున్
గీర్తి చెనంగుచుండు నలు కీర్తిని నేవినియుండి సీతనిన్. 60

చం॥ నగరములందు నెంతయు ఘనమ్మని విశ్రుతి గాంచె నెన్న నా
రఁ గలిగె విత్నపాటనగరమ్ము నగమ్ముఁ బురమ్ములందు నె
న్నఁగ నగినట్టి [illegible]సుగుణాలఁ బరస్పరమున్నతిప్రదం
బగు పథమందు వర్తలగలట్టి సత్రిపనిపుత్రపాళితోన్. 61

ఉ॥ ఆపురమేలు రాజు తన హైమకగావళిచేఁ బ్రజాసుఖ
ప్రాపకుడౌచు రాజయగు వైభవధాముఁడు నాడు రాజనా
నేపున కన్యవృత్తులను విభరించుచునుండి రాజనా
గ్రాపయి రక్షఁ జేయుచును రాజయనన్ విని యుండి సీతనిన్. 62

శా॥ నానారీతులు సర్వముఖ్యవిషయాంతర్వర్తి యయ్యున్ రవం
తేనవ్వారలఁ పక్షపాతమును గోత్రిఁ గ్రామ్యాదులున్ లేని ని
త్యానందంబునఁ గాలినేమొ జనులందానందనామంకు గా
భూనామంబు ప్రసిద్ధిఁగాంచె విబుధుల్ ప్రాణంబుగా మెచ్చగన్.

ఆ॥ సకలవిబుధవినుతసచ్చరిత్రుఁడును
నతులరూపశోభవ్రుఁ డాఘ్యుఁడయ్యె
మదికినచ్చునట్టి మదిరాక్షిదొరకని
బ్రహ్మచర్యమింతవఱకు విడఁడు. 64

ఉ॥ అందమునందు భావములయందుఁ బ్రవర్తనమందు సత్కులం
బందు గుణంబులందు సముదంచితవిద్యలయందు నెన్నికో
రందగు కన్యకామణి ధరన్ గనరామిని నెందరెందఱో
సుందరమందగామినులఁ జూచియు బెండిలియాడ డింతకున్. 65

మ॥ మన నిశ్శ్రీయున భూరిసద్గుణవతిన్ మానిత్వమందున్ బవి
త్రనమిందున్ సకలంబునన్ బతికిదద్దన్ దుల్యమై పొల్చి యీ
ఘనదాంపత్యము ధారణీతలికిఁ జొక్కంబైన యాదర్శమై
తనరం గల్గుటఁ దోఁపఁ జేయుఁ గనుఁడీ తత్త్రప్రభాశోభలన్". 66

కం॥ ఈరీతి పాని పలుకఁగ
నారాజీవాక్షు లెల్ల రనిమిషలీలన్
వారిరువురిఁ గన దొడఁగిరి
ప్రీనని తనుకంబుగోడ దియ్యంబెసగన్. 67

తే॥ యోగివరుని సన్నయోషలు గ్రహియించి
నూత్నదంపతుల నవూన వివిధ
సూనమాలికాది శోభితులుగఁ జేసి
హార్దమంది రంతరంగములను. 68

చం॥ కడు జయరావముల్ సెలఁగఁగాఁ గరతాళములున్ ముదాన న
క్కడు చెలరేగ యోగి మదకుంజరయానకరమ్ము రాజుచే
సడి శుభసూక్తులం బలుక నిర్వురు మాలలదీసి మార్చుకోఁ
గడఁగిరి సూనవరము లఖండముగాఁ గురియింపఁగా సఖుల్. 69

మ॥ అటనగ్న్యాటవికుల్ కనంబడుచు ప్రేమానందభక్త్యాళి ము
చ్చటఁ గైసేతయు నుత్సవప్రతతి నెంచన్ శక్యమే! యెల్లరున్
దురితసర్వస్వము గూర్చిఁ పెండ్లిమహిపాదుల్ మెచ్చఁగాఁ జేసి ర
చ్చటి గ్రామింతల వైభవాదులకు హర్షంబంద వారెల్లరున్. 70

ప్రత్యర్థ్యంచలాహ్వానిగోష్ఠ్యము.

ఉ॥ నీరజజాగ్రి నిస్తులిత నిర్జర రాజి సునిశ్చితస్థితీ
సారధృతిన్ నుతింగాను ననంతరసోత్తర! సత్త్వనూజితో
న్నీరద! స్థిరశీర్షధృతనిస్తులశాసన! దోషశోషణా!
సారచరిత్ర! ధైర్యజితసానుధరా! ధరజాసుతాసఖా! 71

స్రగ్విణి

జానకీహృత్సరోజాతభృంగోత్తమా!
మానితోదారసన్మాని యోగీంద్ర వి
జ్ఞానిబృందారకాకాంక్షితాంచద్గుణా
దీనభక్తావనాసక్తచిత్తాంబుజా! 72

స్వాగత. స్ఫారదీర్ఘనుతసద్గుణసీమా!
వీరదైత్యకులభీకరనామా!
వారిజాప్తకులవారిధిసోమా!
సూరివంద్యగుణసుందరరామా!

గద్య:—

ఇతి శ్రీరామానుకంపాసంపాదిత ల... కవితాశ్రేయ కౌండిన్యగోత్ర
పవిత్ర ముత్త్యవంశపయఃపారావార రాకాసుధానిల
య కామేశ్వరాంబా సూర్యనారాయణార్య
తనయ విబుధవిధేయ శ్రీసుబ్బారాయ
ప్రణీతంబైన నిశ్శ్రేయసానంద
కావ్యమందలి ప్రథమాశ్వాసము

సమాప్తము.

శ్రీ

నిశ్శ్రేయసానందము

-: ద్వితీయాశ్వాసము :-

క॥ శ్రీకంఠ ధనుర్భంగ
ప్రాకటలీలావిశేషరంజిత సీతా
స్వీకప్రేమకటాక్ష బ
హూకృతకల్యాణరామ! యోగిస్తోమా!

శా॥ శ్రీకంఠప్రదరాసనార్ధనలసత్ క్రీడోల్లసత్కాంత్యంతసీ
తాకాంతామణి ప్రేమవీక్షణములన్ ధర్మాత్ముతా మానుల
స్వీకప్రేమ నొసంగు నక్షతల సంశోభిల్లి సంతుష్టుఁడౌ
నాకళ్యాణరమోద్వహుండు మిము నిత్యం బోముగాతన్ గృపన్"

క॥ ఇటు పరిపరివిధముల ని
స్ఫుటముగ నాశీర్వదించి భూమీపతి నా
దటఁ గని యిట్లు పలికెను ముని
పటుబుద్ధివిశేషవైభవ మ్మెసలారన్.

క॥ "ఈ నెఱుగని యస్థంబులు
భూవలయములోన నుండఁబో వయినను నా
భావమునకుఁ దృష్టికలుగఁ
గా వక్కాణింతు విను మకల్మషచరితా!

చ॥ కడుపసిబిడ్డయీవె, యవ్వఁ గాదన నేర్వదు పట్టణంపుసం
దడులకుఁ గ్రొత్త, మాయికమనఃపరిశీలనమన్నసున్న, నీ
నడిగని వర్తిలంగలుగు శక్తియు నున్నటులోఁప దేను నీ
యెడఁదవిశాలతంగని వహించితి ధైర్యము సుంత పంపఁగన్.

మ॥ సకలంబౌ నిగమాంతశాస్త్రగరహస్యంబుల్ గడున్ బూర్వజ
న్మకృతంబౌ ఘనపుణ్యహేతువున సంపాదింపఁగాఁగల్గె నీ
యకలంకాత్మ, ప్రవర్తనంబునను దానారీతినే గ్రాలు నం
టకు శంకంగొనఁ గాని చిన్నవయసౌటన్ సుంతయోచించెదన్.

ఆ.వె॥ తల్లిదండ్రిలేని తలిరాకుఁబోఁడిని
నగరి మొఱఁగనట్టి నాతి మిన్న
నిన్నినాళ్లు పెంచి యిప్పుడు నీచేతఁ
బెట్టుచుంటి నెల్లు ప్రేమఁగనరా!

కం॥ తనపతిఁ దంపుగల పీడును
ఘనశోకకర బాంధవపరికరము విడుచుమన్.
గనహాస్యములు సోడుము సతి
జననికిఁ గొని యొక్క దాస్యముఁ జేకొన్!

కం॥ కోమాలి వీర గోటను
గోమాలతో కార్యగణనకున్ గోమలకున్
క్షేమంబగు కార్యంబుల
క్షేమంబిడఁ బూరుషులును వెలఁగుదురు కదా!

సీ॥ స్త్రీయధర్మంబులనుఁ బూర్తి చేయువట్ల
నేకలోకరక్షించి జగతికి నుపకరించి
యిలను నానందనిలయమై నెలయఁజేయు
మిథునమేసుమ్ము గణనీయ మిథునమనఁగ.

సీ॥ ఒకరొకరిపైని యధికారమూనబోక
యొకరిసద్ధర్మములయందు వారు దెలివిఁ
వెలఁగుచుండుటె స్వాతంత్ర్యసిద్ధి సుమ్ము
అదియె లోకాభ్యుదయ హేతువైన విధము.

కం॥ సతి పతియందును దత్పతి
సతియందును సర్వమయుని జక్కన గనుచున్
ధృతిమెయిఁ బరస్పరసహా
యత నాత్మవివేక మొప్ప హర్షింపఁ దగున్.

కం॥ తనసతి తనయెడ నెటు మనఁ
దనకింపగు నటులె తానుఁ దప్పక యెపుడున్
దనసతి యెడలను నడువఁగఁ
గను నిర్మలుఁ డొకఁడె సొంపె ఘనుఁ డనఁ జొప్పన్"

కం॥ వైవాహిక సంస్కారము
కేవల తాత్కాలికమగు క్రియయయ్యును దే
హావసరపు సంబంధము
గా విమలవివేకి గనఁడు క్షేమమతి తెక్కన్.॥

మ॥ తమచే దేహమనః ప్రవృత్తులను సధ్యాత్మప్రవృత్త్యాళి ను
త్తమపాత్రాదుల భావిలోకవిమలత్వప్రాభవాళిన్ బ్రపం
చమునం దన్నిట యైక్యమున్న దగు సంస్కారంబెగా పెండ్లి యై
క్యము సంఘంబునకున్ మతంబునకు లేదంటన్ నిజంబున్న దే!

మ॥ ఒకకుక్షింభరతాప్రయోజనమునే యూహించుచున్ భోజనా
దికమున్ గూర్చుట కామవాంఛలనె తృప్తింగోరి పెండ్లాడు టా
ర్థికలాభాప్తికె విద్య నేర్చుటయుఁ గీర్తిప్రాప్తి వాంఛన్ బరో
పకృతిన్ జేయుట మూర్ఖకృత్యములుగాఁ బల్కంగ నాలింపవే!

చ॥ మహితసుఖాసుఖంబులు సమానముగా సహియింపఁ దోఁచుగా
విహితవిధుల్ పొనర్చి సుఖజీవులఁ జేలఁగ నుంచి జ్ఞుఁడుగా
సహితభవాబ్ధి దాటఁ గ్లినపై తనరారు గతిమతల్లినాన్
బహుసుఖసాధనంబగున వట్టి యచేతనవస్తువే కనన్?

చ॥ గృహిణియనంగ భార్యయును గేవలమీవు గృహస్థుఁడౌటచే
గృహమునకీవె నాథుఁడవు కేవల మామె తదీయదాసి యం
చహితములౌ తలంపులను స్వాంతతలంబునఁ జేరనీక స
ద్విహితగతిన్ గనుంగొనుచుఁ బ్రేమను గౌరవమొందుచుండుమా.

చం॥ ఎవరిమతానవారు తమకే యితరుల్ కడులోఁగి వర్తిలం
గవలె నటంచు నందులకుఁగా, నవమార్గము లెంచికాంచునం
టవలనఁ గాదె కాఁపురమునన్ నరకంబటు తోఁచు నైజని
త్యవిమలసౌఖ్యవర్తనకు దవ్వయి, భూపతి వంశదీపకా!

ఆ.వె॥ సౌఖ్యనరకములకు సతియె కారణమౌట
జూచి తెరిగి సతిని వాడవలయు
సతికి సద్గతులు సమకూరకున్నచోఁ
బతికి దేశమునకు భద్రమున్నె ?

కం॥ మణికంకణమున నాకం
కణమును మణిచేత నొప్పు కరణిని స్త్రీ
మణి నీచే నీకన్యా
మణిచే నీవును నమేయమాన్యత గనుఁడి!

చం॥ పసనిలనోపుచున్ శిశులభర్తలనిల్పుచు దైహికంబు మా
నసికముఁ దాత్వికమ్మును ఘనమ్మగు శక్తులయందు స్వచ్ఛతన్
రసభరితమ్ము రంజనకరమ్ము రమాయుతమై కరమ్ము సం
తసమిడు నీము గోము నిజు నల్వగురీతినిఁ జెల్వఁ దేవతెన్.

కం॥ సతిసాయమునన్ సమ్మతి
ధృతిమై పితృదేవమునిఋణముక్తిని గాం
చి తరించు నుపాయముగని
చతురతవర్తిల్లి సుఖయశంబులఁగనుమా.

క॥ అని యిటు లానరపతి సూ
తినిఁ గూర్చి వచించి పూని, లీలగనా బా
లనుఁ గని పలుకఁగఁ దొడఁగెను
ఘనమృదుగంభీరరీతిఁ గౌతుకమెసఁగన్.

క॥ పూతుఁడు సుగుణాన్వితుఁడు
ధూతపాపపంచకోగ్రదుర్మార్గగుణ
వ్రాతుఁడు ప్రతిభాతీతుఁడు
ప్రీతిమెయిఁ బలుకఁ దొడఁగెఁ బ్రియసుతఁ గనుచున్.

చం॥ గురుకులవాసమం దెఱిఁగితొన్న మహాత్మతత్త్వమెల్ల, భా
స్వరగతి సర్వమౌ క్రియలఁ బాటిలఁ జేయు గృహస్థమార్గమే
యిరవగు నాశ్రయంబనుట నీవు తదగ్నిపరీక్షయందుఁ జె
చ్చెర జయశీలవై యశముఁ జేకొనుమమ్మ, కుమారికామణీ!

చం. సరులును సందడుల్ గనని నట్టడవిన్ బ్రహ్మాగమాంత వా
క్సరణి మెలంగునీవు జనసంఘములందు సమస్తవైభవా
భిరతులయందు నిట్టులు గభీర సునిశ్చలితానుభూతిమైఁ
బరఁగెదవో కసన్ మహాత్మవైభవమబ్బునటంచు నెంచుమా!

చం. ఎవరు కలట్టిసర్వధన మీశ్వరభిక్షగ నెంచి యంతకెం
దు విమలులై మహాధృతిని దుఃఖసుఖంబులు లెక్కలేక తా
మవిరళరీతి నాత్మనిభులౌదురొ వారె ప్రపంచజన్మదు
ష్టవికృతులందుఁ గూలక యశస్సుఖముల్ గనుచుందురెప్పుడున్

చం. ఎఱుఁగుదురెల్లవారు పరులెవ్వరికేనియుఁ జెప్పుపట్ల గ్రం
థరచనలందు నీతి, తను దైనికజీవనమందు నీతి వా
గ్గరిసి వర్తిలంగను నఖండవివేకగుణాఢ్యుఁ డెక్కఁడే
ధాప్తపనీయుఁడో బుధుఁడు దాసమతిన్ విడఁబోకు మెప్పుడున్.

చం. సతిహితకార్యవర్తనల పట్లను దాసిని, యోచనాదులన్
హితసచివున్, సురూపమున నిందిర, నోర్పునఁ బృథ్వి, విందులం
దతులితమాత, హాసశయనాదుల రంభనుఁ బోలి నాథు సం
తతసుఖవార్ధిఁ దేల్చు గురుతంగను మెల్లపు డిందు నందునన్

చం. సకలకళావిశేషములఁ జక్కని విద్యల భేషజంబులం
బ్రకటితలీల నేర్చి గృహరాజ్యమునెల్ల స్వతంత్రవృత్తిఁ గొం
కక నడుపంగలట్టి యధికప్రతిభాదుల నొంది సాధ్వి భ
ర్తకు శిశుపాళికిం బహువిధంబుల బాసటగా నెలం గదా!

మ. పతియం దీశ్వరభక్తి పిన్నలయెడన్ వాత్సల్యశక్తిన్ భట
ప్రతతిన్ ఘోరదయాప్రసక్తి సమమర్త్యశ్రేణి రక్తిన్ గుమా
ర్గప్రతతిన్ భూరివిరక్తి ముక్తిని గనంగాసక్తియున్ యుక్తియున్
సతతానందముఁ గండితాదటము నిచ్చల్ గన్న వర్తిల్లుమా!

మ॥ బలవిద్యాగుణశీలసంపదలచే భాసిల్లి కాంతామత
ల్లులు స్త్రీధర్మము నేఁడు నిల్పఁగలరో లోకంబు నందం దెసూ
నెలఁతుక్ సౌఖ్యపరంపరల్ సతము భావిప్రాభవ ప్రేతరీ
తుల స్త్రీ సూర్యకపాళిఁ గొందుమని యెందున్ వారియుందుంట చేన్.

చం। ధనము ఋణమ్ము గోప్యతతి దానము మానము గౌరవంబు నా
స్తను గృహలోకవాళి మతితాపము వృత్తి రహస్యముల్ సుమం
త్రిసచయమున్ బయల్పఱుప రాదని యెఱింగి సతీపతుల్ సతం
బును వెలయన్ వలెన్ బరులపోడిమి నోర్చి సమున్నతస్థితిన్.

ఆ॥ పరిగావోన్నతుల కింకొకరు భంగ
మానహీలనీక ధర్మనిత్యతను ప్రబలి
తగుపరస్పరాభ్యుదయసాధనము లనఁగ
దంపతులు మన్న భువి స్వర్గతలము గాదె.

చం॥ పతిసెడెనంచుఁ దానుసెడి భర్త యలక్ష్యము సూపెనంచుఁ దా
నతుల విలక్షణంబుఁ గొని యాతఁడు విద్దెను మానఁ దాను మా
ని తలిరుఁబోఁడికంటె నతినీచత నాతఁడు వాని కంటె నీ
చత విరిబోఁడియున్ గొనుచు సంఘము నొంచగరాదు దీనటన్.

కం॥ బహునీతుల నిట్లు రాముని
తుహినకరాననను గాంచి తోషమ్మునఁ బె
క్కుహితమ్ములఁ బల్కి సుతా
సహవాసినులదెసఁ గాంచి సుశుభశీలన్.

కం॥ పరిణయముమాత్రనే మన
పొగియును విడ మనకుఁ గన్న నెయ్యంపుఁ గోరి
యురియఁగ సహవాసమునకు
సరియగు సంగంబులేని జగతిం జూడన్.

కం॥ తనయావియోగభవరూ
తన నెల్లను మాని బహువిధంబుల నిట్లు చిం
తనఁ జేయుచుండె నరపతి
తనపురమునందు యత్నతత్పరుఁ డగుటన్.

శా॥ ఆకాంతామణితోడ నాతని పురప్రాంతంబుఁ జేరంగ వా
రాకాంక్షన్ బతిమాలినన్ ముని యరణ్యంబందె నిల్వంగ దా
సాకల్యంబుగఁ గోర్కెఁ బూనుటను రాజన్యుండు తత్సేవకై
చేకూర్చెన్ గడుయోగ్యమైన భటరాజిన్ దద్వనాంతమ్మునన్.

చం॥ సకలజనంబులన్ దగిన చాయల తేఁడు బహూకరించి పూ
సికి వినయంబుతోఁ బ సతినిం బొనరించి వధూసమేతుఁడై
ప్రకటజయధ్వనుల్ చెలఁగ వాహనమెక్కి చమూసమూహ మ
త్యకలుషభక్తి వెంటఁ జన నాత్మపురాభిముఖంబుగాఁ జనెన్.

మ॥ భువనానందముగాఁగ షోడశకళాపూర్ణేందుఁ డారోహిణీ
ధవళాక్షీమణినట్టు లామెఁగొని భూదారుండు తేరెక్కుచుం
డ వియోగంబున నోర్వలేక మదిమంద్రాటంబునున్ బూని యా
యువతీలోకము యోగియున్ నిలచి రత్యుత్కంఠ నిశ్చేష్టులై.

మ। వసితాలోకముఁ దదృషిప్రవరుడున్ స్వాంతంబు పర్వల్ గొనన్
గనుచున్ నిల్చిరి మంత్రముగ్ధులటు రంగప్రేక్షకుల్ వోలె నా
తనిఁ దత్స్యందనముం దదీయవితతధ్వానంబుఁ దద్ధూళిఁ ద
ద్ఘనచక్రాదికచిహ్నముల్ క్రమత నంతన్ వట్టియాకాశమున్.

కం॥ ఇరుదెసలనుండి వదలిన
యిరువునకే పొగనువిడుచు చేగెడి పొగబం
డ్లరహిని వెనుకకె దృష్టుల
మఱలించుచుఁ జనిరి రెండువైపుల వారల్.

కం॥ ప్రజలెల్ల సంతసింపగ
సుజనస్తుత భూపుఁ డరిగె సుటుచిఁకీలన్
నిజపట్టణాభిముఖుఁడై
ధ్వజములు బిట్టెగురుచు శుభవార్తలఁ జాటన్.

చం। భళిమనరాజవచ్చె ననువారు వియోగముదుస్సహంబుఁగా
వొలగితి మన్న వారలు నమేయగుణాన్వితయైన లేమని
మ్ములఁగొనినాఁడు మంచిదియె పో! యనియెంది ముదంబురాశిలో
నుఁ గడుఁ దేలి నిర్మలత శోభిలువారును నైరి తత్పురిన్.

కం॥ తమ యేలిక యొకతన్వినిఁ
దమిఁ బెండిలియాడి పురికి దాపైన యుదం
తము నెఱిఁగి జనులు తమతమ
తమకంబుల నుత్సవపరితతిఁ బ్రకటింపన్

కం॥ తత్సమయంబున వారల
యుత్సాహము ప్రేమభరము నుత్కంఠయు నా
యుత్సవములు గైసేతలు
తత్సంతోషమును దెల్ప ధాతకువశమే!

కం॥ నవదంపతులను కనుగవ
నవలోకించిన జనంబు లయ్యెరువురి గూ
ర్పువిలాసభూరిసంప
త్సవిశేషంబులను మిగులఁ జొక్కెడువారై.

ఉ॥ అన్నిటికన్న నిత్యమును నన్నిరవద్యపవిత్రనంబునం
దెన్నికగన్న సద్గుణము లెన్నియొ చూఁచుటచేత నామెఁగ
న్గొన్న జనంబు, రూపమునుగొన్న గుణంబులపుంజమంచు లే
మ న్నతిఁజేసి బిట్టుమది మన్ననసేయనివారు లేరటన్.

ఉ॥ ఆమెయుఁగూడ దంభము నహంకృతియున్ గర్వంబు నాదిగా
నేమియు దుర్గుణంబు లొకయింతయు లేక సమస్తజీవులం
బ్రేమను గారవించుచు ననేకవిధంబుల నెల్లవారిలో
సీమున వన్నెకెక్కె మనఁ గేవల ధార్మికమూర్తియో యనన్.

ఉ॥ పిన్నలఁ గన్న బిడ్డలుగఁ బెద్దలఁ దిద్దియు దేవునట్లుగా
నెన్ను సతిలలామ యెప్పుడెంతియు మానని హర్షచిహ్నపుం
గన్నులలేమ సర్వజనగణ్యతనొందిన కామ స్వప్నమం
దున్నయరీతిపీడని వధూమణి యామె యమేయ యెంచులన్.

చం॥ ఘనచరితాఢ్యతా నచిరకాలములోననె యెల్లవారి మ
న్ననలనుఁ బొంది సర్వసుగుణంబుల ప్రోవగుచున్ నిజేశు న
మ్మనమును జూఱఁగొఁగలిగి మంజులవాగ్విభవాభిరామయై
యనితరసాధ్యసద్యశము నందెఁ గడిందియు రాజ్యమంతటన్.

మ॥ పురమం దేయొకమూలనో యొకఁడు సంబోధించి నిశ్శ్రేయసా
తరుణీరత్నము జన్మవంశము జనిస్థానంబుఁ బ్రశ్నించినన్
వరరాజ్ఞీమణి సద్గుణప్రతతియున్ భవ్యస్వరూపంబు నె
ల్లర ముగ్ధాత్ములఁజేసి తద్విషయమెల్లన్ మర్వఁజేసెన్ గడున్.

మ॥ సకలైశ్వర్యములందియున్నను దైవైశ్వర్యమ్మునన్మగ్ని స్వీ
యకథన్ విస్మృతినొంద కామె తన కామైశ్వర్యవారాశి కం
తకు సంబంధము గుర్తెఱుంగుటను దద్సంగాన సమ్మోహమొం
దక యగ్రంబగురీతి వర్తిలి దిగంతఖ్యాతి గాంచెన్ గడున్.

చ॥ ఉరమున నర్షగేహమున నూరువునందు ముఖమ్మునందు స్వీ
యరిమణులన్ వహించిన యనంతరసోత్తరుతా మహామహుల్
వరయుగమందు బిట్టుఁ గనుబట్టు పరస్పరమైత్రియున్ దమిన్
గరుణయు స్వేచ్ఛ మున్నగు గుణంబులఁ గన్గొని వింతనొందరే!

గీ॥ సంపదాదులసంగంబు చాలఁ గలిగి
స్వీయసత్యంబు విస్మృతిఁ జేయలేదు
సంపదాదుల సంగంబు సడలఁజేయ
సంపదలఁ దృణీకారంబు సలుపలేము.

మ॥ అనయం బన్నిటియందు మోదము నెయన్యోన్యంబు సేకూర్చుచున్
ఘనవిశ్వంబును బ్రేమదృష్టి సతమున్ గన్గొన్చు విశ్వంబుచే
తను ప్రేమంబునఁ గాంచఁగాఁబడుచు నేతద్దంపతుల్ రూపమం
దిన యానందరసమ్మొకో యనగ నుద్గసించి రెంతేనియున్.

మ. కమనీయోత్తమ హాసశోభిత లసత్కంజాత వక్త్రంబుచే,
నమృతంబు న్నిరసించు స్వచ్ఛమృదుభవ్యప్రేమ వాక్యాళిచే,
నమలంబైన విశాలమానసముచే నాపద్మపత్రాయతా
క్షి మనోనాథుని మానసమ్మున కతిక్షిప్రమ్ము గానెక్కెడిన్!

కం. రమణీయత ననుకూలత
నమలిన మానసమునందు నన్నిట సమమై
యమరిన సతి గల పురుషున
కమరేశత్వ మ్మొకట్టిపోయినిఁ గూర్చునగా||

మ|| బలవిద్యాధన రమ్యతాదులఁ సమత్వం బబ్బి పద్మాక్షులయి
మ్మల నెంతే ననుకూలలై పతికి నింపుం గూర్చుచుం బొల్చు వా
రలకారోగ్యసుఖాయువుల్ విధికృపార్ద్రస్వాంతుఁడై కూర్చ ని
శ్చలతన్ వారలు కాంచదన్నరె సురేశత్వం బలక్ష్యంబునన్!||

ఉ|| ఆధరణీశుఁడున్ గృహమునం దిటు మోదమహాబ్ధిఁ దేలుచున్
బాధలఁ బాపి స్వప్రజల భవ్యసుఖమ్ములఁ దేల్చుచున్ ప్రజా
హితుఁడయ్యె నన్నిటఁ గరమ్ము సమర్థతఁ గ్రాలి లేఁడు భూ
నాధుల యందుఁ దత్సముడనన్ యశమందె సమస్తదిక్కులన్||

చం. అతిసుకుమార మారజనకా! జనకామడ! కామదాహకా!
శత్రి! శ్రితపాల! పాలితశచీహృదయేశ! దయేశ! యీశసం
స్తుతఘననామ! నామపరితోషితసన్మునికాండ! కాండని
ర్జితరిపుధీర! ధీరగుణసింధువరా! వరజానకీవరా!

సుగంధి. భానువంశవారిధిక్షపాకరా! మనోహరా!
దానవేంద్రభూరిగర్వతాడనప్రభావరా!
మానిశేఖరస్తుతోత్తమప్రభావభాసురా!
జానకీసతీహృదంబుజాతదివ్యభాస్కరా!

మాలిని, అమలినమృదుహాసా! యర్క-కోటిప్రభాసా!

విమలకమలనేత్రా! విశ్రుతోద్యచ్చరిత్రా!

సుమతివినుతనామా! సూర్యవంశాబ్ధిసోమా!

విమతతతివిరామా! విశ్వవిఖ్యాతరామా!

ఇది శ్రీరామానుకంపాకటాక్షలబ్ధకవితాధౌరేయ కౌండిన్య
గోత్రపవిత్ర ముత్యవంశపయఃపారావార రాకా
సుధానిలయ కామేశ్వరాంబా సూర్యనారాయ
ణార్య తనయ విబుధవిధేయ
శ్రీసుబ్బారాయ ప్రణీతం
బైన నిశ్శ్రేయసానంద
కా వ్య మం ద లి
ద్వితీయాశ్వాసము
స మా ప్త ము.

శ్రీ

నిశ్శ్రేయసానందము

-: తృతీయాశ్వాసము :-

కం. శ్రీజానకీసతీహృ
ద్రాజా! రాజాధిరాజ రాజితతేజా!
తేజోమయ మునిదివిష
ద్భూజా! భూజానిరాజిపూజిత రామా!

మ. ఋణమున్ వహ్నియు మేఘముల్ జినుఁగు నంతేఁ జిన్నదైనోల్ల దా
రుణమౌ రీతిని వృద్ధియై పిదప మీఱుల్ గాదె కష్టాళిఁ జేరి
రణమున్ జేయుచు, నల్లి శంకతోలిఁ బ్రారంభించుచో స్వల్ప కా
రణమై పిమ్మట వృద్ధినందు వెతగూర్పంజాలు నెన్నాళికిన్.

చం. తరుణి కళిమాన ఫాల్గుహిమధామసమాస్యను బుత్రికామణిన్
గరము సురూపసంపదలఁ గంతు జయంతుల గేరు పుత్రు, భా
సురగతిఁ గాంచి వర్ధిలెడు చొప్పును గన్గొను భాగ్యమబ్బుటన్
పురజనులందు వర్తిలెడు మోదము మేరను తెల్ప శక్యమే.

చం. క్రమముగఁ గొంతకాల మటుగాగ జనంబుల మోదమంతయున్
సమయఁగఁ జొచ్చె మెప్పుఁగ విచారము నీసు,నగౌరవంబు ద్వే
షము జనియించి వృద్ధియయి సర్వజనంబుల జేరుచున్ సభా
ళి ముఖమునన్ బయల్పడి బలీయముగాఁ గననయ్యె నెల్లెడన్.

చం. ఎటుజనియించి యుండెడినో యేరు నెఱుంగఁగలేని యామె తా
నటు తమరాణియౌటయుఁ దదాత్మజుఁడున్ దమరాజ్యమేలనుం
డుటయును మేలుగాదనెడి నూతనభావము లుత్పత్తిల్ల సం
కటపడి కొల్లరున్ గ్రమముగాఁ బురి చిన్నలు పెద్దలచ్చటన్

చం. ప్రేమంబూనిన యేని రాజు కడు సంప్రీతిన్ వివాహంబు నే
భామారత్నము నైనఁ జేసికొనుటల్ భావ్యంబగున్ గాని మా
సీమన్ బాలనసేయ నుత్తమకులస్త్రీరత్న సంజాతుఁడౌ
శ్రీమంతుండె సమర్హుఁ డంచు మహితోద్రేకంబువారొందుటన్.

గీ. గుజగుజలు మాఱి పైసభాగోష్ఠిఁ జేరి
యాయసమ్మతి ప్రకటన నధిగమించి
సామురాయుక విజ్ఞప్తి సరణి మాఱి
క్రమత మంత్రిపుంగవుని నిర్బంధపఱుప.

ఉ. ఆ సచివాగ్రగణ్యుఁడు ధరాధిపుఁ జేరి నయంబునన్ నతిం
జేసి వచింప నూరుకొననేరక గ్రొడ్డను నీకుగ్రక్కుచున్
వీసముదాన కెల్లెడను విస్తృతమైన సమస్తభావముల్
పూసలుగ్రుచ్చినట్లు నృపుండువినన్ వచియించి యాపయిన్.

గీ. సర్వవిధముల యత్నంబు సలిపికూడ
వారితీవ్రతఁ దాను మార్పంగలేమి
తెలిపి కలిగిన ముప్పుగిడ్డలను వదలు
నెడల సుంత శాంతింతునం చెఱుకపఱుప.

మ. ఒడయం డద్ది సమస్తమున్విని తదీయోద్వేగసర్వస్వమె
క్కుడు శ్రద్ధన్ గమనించి తాఁ బ్రజలపైఁ గోపంబునుం బూనక
ప్పుడఁతిం దత్కుల గౌరవంబు దనరేనన్ లాతులూహించుచు 'టె
ప్పుడశక్యం బగుటన్ దదీయవచనంబుల్ యుక్తమే యంచుదాన్.

చం. “తలకొని యామె జన్మము విధమ్ము గలట్టులు పైకిఁ దేఱ ని
చ్చలుఁ బొనరించు యత్నములు చక్కగ సాగెడిలోన నింత లిం
తలు గడునాపరాకపయి దార్కొను నివ్విధిఁ గాంచ సర్వరీ
తుల విధి వోదితంబనియె [illegible]మను నాకది మార్పశక్యమే !

కం. కోసలదేశములో నీ
వా సంగతి బయలుసేయ నతిచాతురత నెం
తేసలుపు ప్రబలయత్నము
లీసరికి ఫలించి యున్న నిది కలుగునొకో!

చం. ఎటువిధి త్రోయు నావిధిని నేఁగుచు నాపఁగరాని దానినో
పుట విధికార్యమై యెదుటఁ బొల్చెడు కార్యము జంకులేక యు
త్కటమతి స్వార్థబుద్ధి మమతల్ విడిచేయుటగాక సుంతమా
ర్చుటకును వేగిరించుటకు శాలికి శక్యమె? మంత్రిశేఖరా!"

కం. అని యిటు కొన్నిటి సంగతు
లను విశదముగాఁగ నైయిలాపతి యూహాం
త్రినిఁగాంచి పలికి పిమ్మట
మనమున యోచించి సుంతమాఁగని ధృతితోఁ.

కం. ఏతత్సమస్తముఁ దన
నాతికెఱింగింపఁ గోరి సరవకుఁ డా భా
మాతిలకముగల సౌధము
నాతని ధృతిఁ జేరె సచివుఁ డటకున్ గొనుచున్.

ఉ. "జంకఁడు చీరికిం గొనఁడు సంఘము వేగిరపాటు చెంద నీ
వంకననందు సుస్థిరతఁ బాయఁడు హాసయుతాస్యమందుఁ గో
పాంకము లేనిఁ దేఁడు విధియట్లు విధించె ననందు బాపురే!
శంకరుఁడైన నాతనికి సాటియె సుస్థిరమానసంబునన్.

గీ. భవ్యులను ఘనప్రేమైకభాజనులును
అమలులుఁ రసికందులును బ్రాహ్మణాధికులును
నైన కన్నబిడ్డల పీడ వడుగు నవుడు
కందు చెందని ఘనుఁడెందుఁ గలుగునొక్కొ..!

గీ. స్వీయపట్టణ మనలంపు శిఖలఁ దగులఁ
గనుచు శాంతిమై నిలిచిన జనకుఁ డొకఁడు
పూర్వ మిందెనటంచుఁ జెప్పుదురు గాని
అట్టినిస్సంగు నేఁడిట నరయఁగంటి.

ఉ. మంచియొ చెడ్డయో జరుగ మాటికిమాటికి దానిఁ గూర్చి యే
యెంచుచుఁ గార్యముల్ విడుచుహీనుఁ డొకండునొకింత యెంచినన్
బ్రాంచితకార్యరాజివిడువన్ జనకుండెడు ధీమదోక్తిఁ డొ
క్కించుకయున్ బొసంగనటులే స్థిరుఁడౌ మహనీయుఁ డొక్కఁడున్.

కం. ఈలీల సచివపుంగవు
డాలోచనఁ సేయుచుండు నాలో నృపుఁ డా
లోలాక్షి యెదుటఁ దెలిపెఁ బ్రి
జాలోకపుఁ గలకలమ్ము సకలముఁ గ్రమతిన్॥

మ. తనప్రాణమ్ములకన్న మిన్నగ ననంతప్రేమమైఁ గాంచి పెం
చిన యాబిడ్డల నిచ్చివేయుమని ప్రశ్నింపంగ నాలేమ యి
ట్లనియెన్ మెల్లన మందహాసగతి వక్త్రాబ్జంబునన్ మాన్పు నొం
దని స్థైర్యంబునుఁ దెల్పఁగాఁ బతికి నుద్య[illegible] క్రమొక్కమున్॥

శా. "ఈమాత్రమ్మున కేల నాకసహ మీకే తెంచి వాక్రుమ్మటల్
వామాలోకము భర్తృవాక్యసరణిన్ వర్తించుటే కాని వే
రేమైన న్వచియించు టర్హమయి యున్నే భేదభావంబులం
దేమాత్రంబు సతీపతుల్ మనిన వారేకాత్మ్యులం టొప్పనే!

మ. మనయీవైభవముల్ శరీరములు శుంభల్లీల సర్వప్రజా
ధనవృద్ధంబులు తత్ప్రయోజననియుక్తంబుల్ తదానంద వ
ర్ధనమాత్రప్రకటంబు లౌట నపి సొంతమ్మంచు నాత్మేచ్ఛఁ ద
ద్వినియోగమ్మునఁ గాక యన్యమగు రీతిన్ జేయఁగా భావ్యమే॥

శా॥ ధృత్యుత్సాహబలాఢ్యులై యనిమొనన్ దీపింపగా జేయుటన్,
బ్రత్యూహమ్ముల రాజ్యవృద్ధికరమౌ ప్రఖ్యాతకార్యావళిన్
బ్రత్యేకంబుగ నీవిసుంగు లసువుల్ పాయంగఁ గాకిట్టి లీ
యత్యల్పంబగు ప్రాయమందు విడుటన్ స్వాంతంబువంతంగొనున్.

మ. సకలంబౌ మనసంపదాదులును నేసర్వేశుకారుణ్యదృ
ష్టికిఁ బాత్రింబయినంతఁగల్గెడినొ తచ్చిన్మాత్రునేర్పాటుచే,
నొకవేళన్ విడనైన నందుఁగల యేవోకోన్నటిన్ నేఁడు, దా
నికినై చింతనుబూను టర్హగతియౌనే ప్రాజ్ఞులెవ్వారికిన్! ।

చం. అని ముదమార నిర్వురగు నర్భకులన్ బిలిపించి ప్రేమమై
ననుపమసుందరాంగులగు నాసుగుణాకరులన్ గరంబు, బ్రీ
తిని గడుముద్దులాడుచుఁ బతింగని బిడ్డలనొప్పగించె నా,
పిన నిల కన్రు లిర్వురకు వేఁ గడుధారలు కార నేఱులై.

శా. ప్రారబ్ధస్థితిచేఁ బొసంగెడు సుఖప్రాప్తిన్ వ్యథాప్రాప్తినిన్
స్వారాహ్లాదము దుఃఖమున్ గనక యెవ్వండోపఁగా నేర్చుఁ దా
నారీతిన్ సుఖదుఃఖసంహతుల నిత్యంబున్ గనుంగొంచు యో
గారూఢస్థితిఁ బాయకుండును బుధుం డానందసంపూర్ణుఁడై.

చం. ఇరువురి బిడ్డలన్ గొని యహీనశమంబున తేను మంత్రిశే
ఖరుని కరమ్మునన్ గరము గౌరవమొప్పఁగ నుంచినన్ బ్రజో
త్కరములుగాంచి వారల యఖండవిరాగము నెంచి బిట్టున
చ్చెరువడిరందు కొందరిటుచేసితిమేయని కుంతి రాత్మలన్.

ఉ. వారలలోన కొందరతిభాసురబుద్ధివిశాలులంచుఁ బెం
పారినవారు వారలను నారహిమీఅమనంగనీయ భూ
దారుని బుద్ధిమాతీ పెడదారిని స్త్రరిన, వారిఁగ్రిమ్మలన్
జేంచి రాజ్యమిచ్చు నెడఁ జేయునదేమి యటంచు పల్కినన్.

కం. క్రమమున నేతదభిప్రా
యము మొ యుక్తమటంచు జనములందుఁ బలువు రా
సమయంబునఁ బసివాపల
సముఖుంచి శుభంబుఁగూర్ప సమయము సేయున్.

కం. అటు లవ్వారలు పల్కఁడు
స్ఫుటవాక్యంబులకు సచివపుంగవుఁ డెంతే
గటకటపడి యర్భకులను
నటవికి ననుపుటలు చాలదా! యని వారిన్.

ఆ.వె. వారివారి వాదవారంబులను మార్చి
యుత్తమమగురీతి నొప్పగించి
అతిరయంబుమీర నర్భకు లిరువుర
నంపి నైచె వారు హర్షమొంద.

మ. జరిగెన్ బిమ్మటఁ గొన్నివర్షము లటుల్ శాంతంబుగా నైనను
ర్వ్యరకున్ రాణిగ వారుకోరుకొను సద్వంశోద్భవన్ రాజు తా
నరయన్ లేదిఁక నాప్రజాప్రతినిధుల్ యత్నంబులెన్నేని జే
సిరిగా కెందును గాంచలే రటులు వాసింగన్న కన్యామణిన్.

మ. అలినీలాలక యామె యుండ, నిఁక దా నన్యాంగనన్ బెండ్లికిన్
గలయంజూడఁగు తేఁడు, వారుగనినం గాంతామహాసక్తుఁడౌ
నలభూకాంతుని పెండ్లియాడఁగల యజ్ఞాక్షిన్ గనన్ జాలరి
ట్టాలు గాలంబగునంచు సందసులు బిట్టున్ రేగె రాజ్యంబునన్

మ. అతినన్ దద్పతి పూర్వరీతిగ నరణ్యంబందుఁ జేర్పించి స
మ్మతిమై వారల రీతినే సుముఖతన్ బద్మాక్షికై యత్నము
ద్ధతిఁ గావింపక రాజ్యమేలఁ దనసత్సంతానమేరీతిగా
నతఁడొందంగలవాఁ డటన్న నుడి రాజ్యంబందు మార్మ్రోగఁగన్.

చం. అది విని ధారుణీరమణు డావిషయమ్ము సతీలలామ కు
న్నది కలరీతిఁ దెల్పుటయు నాతి సమస్తము నాలకించి న
మ్మదిఁ బదిలంబుఁ జేసి పలుమారుఁ బరేశుఁ దలంచి నాథునిన్
సదమలభక్తి మ్రొక్కి సువచఃపరిపాక మెలర్ప నిట్లనున్.

గీ. "ఆగమాపాయులును ననిత్యములు నగుచుఁ
బొలుచు వైభవాదుల రాకపోకలందు
మోదఖేదాళి నరుఁ డొందఁ బోలు నొక్కొ
తనకు వానికిఁ గల్గు భేదంబుఁ దెలిసి.

చ. జనహితకార్యమై యిది యొసంగుట, మీరలు కూడ నిట్టులే
యొనరుప మేలటంచు మదినూహనొనర్చుట, నంతకంటె నా
కు నిఁక హితంబు కల్గునొకో! కూరిమిమీఱఁగఁ గాన కేగి యా
ఘనుఁడగు సన్మునీశ్వరు నఖండధృతిన్ భజియింతుఁ గ్రమ్మఱన్.

గీ. అంచులకుఁ గట్టబడి నట్టి జ్యానుఁ ద్రుంపఁ
దగ యథాస్థితిఁ గొను బాణదండ మట్లు
పౌరవాసకారణులగు మీరు విడినఁ
బూర్వ వనవాసమున కేను బోదుసుందు!

చ. ఎసఁగు సుఖాసుఖమ్ముల కొకింతుక మాఱని పూర్ణశాంతితోఁ
బసమెయి సర్వకార్యముల వర్తిలఁగల్గిన మేటి నేర్పుతో
నుసలఁగలట్టి మానవుఁడె మానవులం గడు మిన్న కాని యే
దెస కెద్రోయ నాదెస నతివ్యథఁ గూలెడు వాఁడు మర్త్యుడే?

మ. ప్రజలందే యొకమాటనుం బడని దివ్యంబౌ పథంబందు బి
ట్టుఁ జరింపంగల యద్వితీయ చరితాఢ్యుండైన శ్రీరామచం
ద్రు జయింపన్ దగు ధీరవర్తనులు మీకోరంపుఁ దీర్మాన రీ
తిఁ జరింపం గని ధన్యుఁగా గలుగుటల్ దేటుక్కు మజ్జన్మమున్.

మ. అని హర్షంబు మెయిన్ వచించి మహితోద్యత్ప్రేమ నొక్కుమ్మడిన్
దన ప్రాణేశుఁ గవుంగిలించికొని కాంతారత్న మొక్కింతసే
పునకున్ లోపలి కేగి భూషణతతిన్ బుట్టంబుల న్వీడుచున్
వనవాసార్హపు దుస్తులం గొని ప్రియాణాంబై పతిం గాంచుచున్.

ఉ. "ఎచ్చట నెంతదూరమున నీతనువున్నను స్వాంతమెప్పుడున్
త్వచ్చరణాంబుజాతముల పజ్జనె సుమ్ము నిరంతరం బిటుల్
హెచ్చగు భక్తిఁ గ్రాలెడు, నహీనచరిత్రిక! దూరగమోల్లు భా
స్వచ్ఛిరమైత్రికిఁ గలదు భంగ మొకింతయు నెట్టివారికిన్"

గీ. బర్హి మేఘంబులకు నవోత్పల హిమాంశు
లకును బద్మినీ దిననాథులకును దూర
మెంతయుండిన మైత్రి కేయుగ్గు కలిగె!
దూరమెందు సుజనమైత్రిఁ ద్రోయఁ గలదె?

ఉ. స్వాంతము మీపయిం దను వవారితలీలవనంబులోన న
త్యంతము నిల్చియుండును, ధరాధిప! పట్టునుబట్టి య య్యయ
స్వాంతమునుండి లాగఁబడి క్రాలు నయోమయ సూచియో లె నీ
చెంతనె దృష్టిగల్గి విధిచేత వనస్థలి నేను నిల్చినన్.

మ. అతులంబైన విశాలభావములు స్వామ్మీ మీకు పెంపారుటన్
సతినిం బిల్చి పరిస్థితుల్ తెలిపి స్వేచ్ఛన్ యుక్తమార్గంబుఁజొచ్చి
దరింపన్ దరుణంబు గూర్చితి, యశశ్శ్రీగౌరి మార్గాలటన్ జతు
గత్వంబున గానకంపక, కృతజ్ఞన్ నీకు, ప్రాణేశ్వరా!

చ. సకలజనంబు సంస్తుతులు సల్పఁగ సద్గుణశోభితుండవై
ప్రకటవివేక మేర్పడగ రాజ్యజనుల్ కడుమెచ్చునట్లు సా
ధ్వికిఁ బతివై సమస్తమగు దివ్యసుఖంబులఁ బొందుచున్
ప్రజాళికి సుఖదాయకుండవయి లీలమెలంగుము ప్రాణనాయకా!

శా. ఏనారీమణి నిన్నుఁ జేకొనిన నేనీశ్వంగొనంబోనుసూ
నేనీదాన నెగాన! నీజయసుఖానీకాదులే నావిగా
నానందించుచుఁ దద్వనాంతరములం దావాసముం జేయుదున్
నేనట్లుంటకుఁ జింతనొందకు, ఎని న్నే మోదమే పొందుటన్.

కం. కృపమాత్ర మెప్పుడు నాపై
నృపనాయక వీడఁబోకు! నీవేగతిగా
విపినస్థలి వసియించెద
నపరిమితప్రియము నయము హర్షము నెసఁగన్!

శా. ప్రేమంబెంతయు నాపయిన్ గల మిముం బీడన్ మహాదుఃఖం
బై మత్ప్రాణము పోవనున్నను భవదీయాదేశముంగొంచు మీ
యామోదంబె మదీయమోదముగ మత్స్వాంతంబునం దెంచి యీ
సీమన్ వీడుచునుంటి మీపటమె మచ్చిత్తంబునన్ హత్తుచున్.

చ. సురుచిరహాసము దృష్టజనశుద్ధికరమ్ము శుభావహమ్ము భా
స్వరకరుణామయమ్ము సువిశాలము సంతతమందహాసభా
సురమును దీర్ఘనేత్రియుగశోభిత మార్యునుసేవ్యమానమై
వరలెడి నీముఖేందురుచి భావనదీపిక నాకు కానలోన్.

చ. బహు జన్మార్జిత భూరిపుణ్య ఫలసర్వస్వంబునై ఘోరదు
స్సహదుఃఖప్రవిదారకంబు విలసత్సౌఖ్యప్రదంబుల్ శుభా
వహమున్ సంతతచింతనీయమగు నీపాదాబ్జయుగ్మంబుబ్రో
త్సహమున్ ధ్యానముఁజేసి కొందుబలమున్ దక్షానలోన్నిల్వఁగన్."

చ॥ అని నృపమాళిఁయొద్ద సెలవందుచుఁ బిన్నలమందహాసరా
జని, ఘనులన్ నతిన్, సములఁ శ్రీకరదృష్టిని, గౌరవించుచున్
వనికిఁబ్రియాణమై చనె నృపాలుఁడు మంత్రికి నర్థరీతిమై
వని వనితామణిన్ విడిచివచ్చుట కాజ్ఞనొసంగి పంపఁగన్.

క. తప్పని సరిగాఁ దనపై
నప్పని భారంబుఁ బడుట కాపగసుంతే
నప్పుడు శక్యముగామికి
నప్పట్టునఁ జింతమున్గె యాసచివుండున్.

శా. కార్యోద్వేగము వారువప్రతతివేగంబుల్ గనున్ మీఱ సౌ
కర్యప్రాప్తకయోజనావళియుఁ జక్రింబట్టుదోర్లంగ, నా
గార్యోదంచిత రాణిసైపు మదియున్ దత్పట్టణాశన్ దవీ
యార్యస్తోము నహార్యధైర్యఘనదేహంబున్ జనన్ గానలోన్.

శా. నానాడున్ దనకాపకానిగతినిన్ వ్యాపారముల్ సీమనెం
తేనిన్ జిత్రముగాగ మాఱుటయుఁ గానే మార్పునున్ జేయలే
కానారీమణిఁ జేతులారగ నరణ్యంబందునన్ జేర్పగా
నానాకర్మముఁ గాంచుచున్ సచివుఁ డత్యంతవ్యథాపూర్ణుడై.

మ. యతివేషంబునఁ గోసలావనిని నేయత్నించి యెట్లెట్లో యా
సతిమార్గిల్ల యొనర్చినట్టి చెయివుల్ సర్వమ్మునున్ బైకిఁదె
చ్చితి నైనన్ దదధీశుఁ డామెఁగనఁ బిచ్చిం జెంది దేశంబువీ
డి తదారంభముగాఁ గనంబడమి నెందన్ మన్మహాశాలతల్

ఉ. "మర్మము లేని నిర్మలిన మానసమేర్పడనేని యుక్తమా
కర్మమొనర్పనేని మహికాంతుడురాణియునట్టివేళలన్
ధర్మము తప్పనట్టి మహితప్రతిభాన్వితు లేని దేవుఁడే
ధర్మముబ్రోచునేని యిటతప్పక నాకృషిపాగి తీరెడిన్."

ఉ. గణ్యతమీఁదు పుణ్యుఁడయి క్రాలెడి దీనశరణ్యు దుర్గమా
రణ్యగహానిరాట్సమవిరాగమనస్కుల సత్ప్రభుత్వమై
పుణ్యమునందు గణ్యుఁడగు భూపవరేణ్యశరణ్యునంత బ
హ్మణ్యుని నెల్లఁ జూడ మనసాడక యేమొ సనెన్ దినేశుఁడున్.

మ. దినమెల్లన్ బలశౌర్యముల్ మెఱయ మందేహాది దైత్యాళి సం
హానక్రీడనుసల్పి సల్పి నిజశౌర్యాటోపముల్ దగ్గఁ జే
సి, నిరాకంగారమూర్తియై కమలినీ చేతంబు లల్లాడఁగాఁ
జనె దిక్చక్రముచాటుగా నినుఁడు విశ్రాంతిఁ గ్రోలన్ గామమున్.

క. స్ఫురితతరంగారుచామీ
కరహయఖురపరివృత్తసేతు ఘనరాగమునా
నరుణాహార్గ్రగభస్తులు
ఖరకరుఁ డరిగిన పథానఁ గనఁబడె నంతన్।

చ. సమముగ జారచోరజనసంఘముదావహమై యటంగ్రిమ
క్రమత బ్రపంచమంతయు నరాసగగా మసిఁబూసినట్లు గా
ఢముగనుఁ గన్నుఁగన్ను గనుటల్ గగుఁగష్టమునొంచుఁ దోఁప సం
తమసము నిండె సోకమునొసఁగ్గుచు లోకము నెల్ల ప్రేల్మిడిన్॥

చం. సచివున కంబుజందెసగు సాంద్రితమంబగు సంధకారపుర్
స్సిగయనొరస కొట్టిడుట నెట్టిపటుల్ సబిడీకృతంబు బి
ల్లపలమున్నై తెనుంబెసఁగ సంనునముందునకేగ లేక తా
నుచితముగాఁ గలంగె సచివోత్తము గుండున గొంతనిల్పఁగన్

గీ. ఇనుఁడు గ్రుంకిన నాజ్ఞ రాజ్యమున నుండెఁగి
పలుతెరంగుల లేచు శత్రులను గూల్చ
ఇనుఁడు గ్రుంకినతేన సభమ్మునను దాం
లోకకాంక్షకుఁడు కనిపించె నోజ వెలయ.

సీ. ప్రభుకార్యములఁ దీర్చ్యపని పైని
దినరాజు నిల్పఁ జేసిన ప్రతినిధి యనంగ
సౌషధులనికాంతస భివృద్ధిసందింప
విధవిధంచిన వైద్యవిభుఁ డనంగ

కలఁ జేష్టగమనింప నలచిత్రగుప్తుండు
జగములనిల్పిన సాక్షి యనఁగ
సృష్టిని సాగింప శృంగారమును బెంపఁ
గామునిఁ గోరైన ఘనుఁడనంగ

గీ. నఖిలజీవిజీవనసుసౌఖ్యప్రదుండు
సాహితాహిమకాంతికాంతసమస్తలోకుఁ
డనుచు ఘనకీర్తిఁ గంటి సుధాంశుఁ డనఁగ
నలరె నంబుజాక్షుఁ గణువాఁ డంబరమున.

చం. జనహితకాంక్షఁ జేసె నృపతి సద్యశమున్ సితత్వమొప్పు కాం
తిని జగమెల్ల వెండికరణిన్ గనఁజేయుచు సర్వలోకజీ
వనముగ నొక్కటన్ బ్రకృతిపక్కన నవ్విధనయోల్లు నిండుజ్యో
త్స్నను వెలయించె లోకమును దివ్యమధామముఁడు మోహనంబుగన్.

మ. ఒక గ్రంథాన నొకొక్కసంగతిని సత్యోత్సాహియై గొంచు స్వీ
యకవిత్వంబునఁ జేర్చికొంచుఁ దనదుర్వ్యాపారముల్ దాఁచు నా
కుకవింబోలుచు భాస్కరాదులకతల్ గొన్నట్టి యవ్వాని భూ
మికిఁ జూపించుచు వెన్కభాగమును నెమ్మిన్ దాఁచుఁ జంద్రుం డిలన్.

గీ. తిమిరమునందును సుఖముదృష్టమగుఁగాని
పాపివృత్తియు తెమ్ము వ్యయమ్ము మితము
నంచుఁ దెలుపంగనేమొ నయ్యుడుపతి
యుంచుమించుల కాంతుల నిచ్చు దిశల.

చం. అధిపులచే మహాన్నమహులుదద్భుతశక్తులనందుచున్న నె
వ్వగమున్నవైన స్వీయపదవిన్ విధలేనినియోజితుం గలెన్
విధుఁడు కళంకియై యుసులపేరిట సభ్యులఁ గూడి యొత్తులో
కథ నడిపింపఁ జూచె నుగా పదసీమను గాక చాతురిన్.

మ. తెగులెల్లన్ నిజదేశవాళ్ళుదయమందం జేయ భూనాథుతెం
తెగ శస్త్రుల్ గలిగించినన్ జనులకున్ దర్పించ దుఃఖంబునీ
యఁగ నుద్యోగితలం చనల్లు శశి యుష్ణాంశుల్ దినేశాదులా
ద్దఁగొనున్ గాసి జగాలకిచ్చునవి వంతల్ శైత్యకామాదులున్.

ఆ.వె. అలుకబోఁడి ఘర్మమని సవ్యాసవిధాన
పుచ్ఛపువ్వులొకట విచ్చినట్లు
పిండియారఁబోయు విరవున వెన్నెల
వెలయు వేళ మంత్రి విపినమందు

మ. వసుధామండలమున్ సుధామయముగా భాసిల్ల సేయంగ నో
పుసుధాంశుండు దిలుండెగా సదివుడపూర్వజ్యన్ మహారాజ్ఞినిన్
వెస వీక్షించు దిశాతటుల్ వలెనె తెల్వొంబొందు సంశుద్ధమా
నసమేపారఁ బురమ్ము సేరఁగ బ్రియాణంబయ్యె నమ్మంత్రియున్.

శా. తద్రాత్రి భవితవ్య మేమగునో యేతన్నామకస్తోమముల్
తద్రాజ్యాంబున నేమొనర్తురో నిజోద్యద్భృత్యమేమౌనో యే
తద్రాజన్యవతంసుధర్మవిధమే దారిం బ్రవర్తిల్లునో
భద్రింబేగతిఁ గల్గునో యని తలంపం జొచ్చె నెంతేనియున్.

గీ. ఘోరమృగముల క్రూరంపు టారవములు
నతులసంకుల ఝిల్లీరవావళియును
నతిమనోహరవిపినదృశ్యప్రకరము
చలితుఁ జేయ వాని యోజనలపలన.

కం. ప్రాచ్యాద్రదవారము
లోవెలసెడి మొలపుకరణి లోపము మొదలం
గా వెలిగెడి యాలోచన
మా విస్తృతిఁ దేవ్వనాత డాపుచెఁ జేరన్.

చం. పలువుక నేకచింత్రకములో పన్నుచుచుండి తదీయరాక ని
ట్టాలర విని మెల్లజారెడునటుల్ దిననాథుసిరాక వేగుచేఁ
దెలిసి మొకోర్కె టే యముగుల దృశ్యముగా శశి పట్టుబద్ధవోం
గలుగుసుపట్లు తెల్లనయి కన్పడె నంబరవీథి వింతగన్.

ఆ.వె. కాలగతిని నొకట జ్ఞానవాసన సోక
వ్యాప్తమము లెల్లఁ బాయుకరణి
సుచరింపఁగాఁగ సూర్యోదయము గోపఁ
దమము లెల్లఁ గ్రమతఁ దలఁగఁ జొచ్చె.

గీ. ప్రజలుగర్హించు దుష్టవర్తనముల
కుక్కురోక్కోక్కుయటంచు నాకుక్కుటములు
జీవనంబులు స్థిరములు కావుకావ
టంచుఁ గాకులు కూసె దిగంతములకు.

చ. తమసము వోవ నీరజవితానము లుబ్బున లేవ శీతవా
తము లిల వీవ హైమకణతండము తళ్తళలాడిపోవ దు
ర్దమఘనజారచోరనికరమ్ములు మూలలదూఱ లేవ నా
ద్యుమణి నభస్థలిన్ బొడిచె నుత్తమలోకము సంస్తుతింపగన్.

గీ. ఘనతమోవృతమైన యజ్ఞానిహృదయ
మున మహాశాకిరణ మట్లు బొల్చి పొడమె
ఘనతమోవృతమైన జగమ్మునను స
హస్రకిరణుఁ ప్రభువు శక్రాశయందు.

గీ. గుములుగాఁగూడి విహరించు నమితమైన
తూటగములాది భీకరజంతుతతు లెల్ల
హరికిశోరరవాన మాయమగునట్టు
లుడుహిమాంశులు సనిరి సూర్యుండు పొడమ.

శా. ప్రోద్యన్మేఘసమావృతుండయిన సూర్యుం డాత్మతేజోరమన్
జోద్యంబొప్పఁ దదంబుదప్రతతినిన్ సూక్ష్మంబుగాఁ ద్రోలి ని
ర్భేద్యజ్యోతి వెలుంగునట్లు నృపుడున్ వేధించు కష్టావలిన్
దద్యత్నంబునఁ ద్రోలి దీప్తిఁ గన నాత్మన్ మంత్రియూహించెడిన్.

మ. ధరణీజాహృదయాబ్జమిత్ర! జలదోద్యద్గాత్ర! నీరేజనే
త్ర! రసోదంచితసచ్చరిత్ర! విబుధత్రాణైక దీక్షాపవి
త్ర! రణోద్ఘాటితశత్రుగాత్ర! బుధసంతాపాటవీవీతిహో
త్ర! రఘూద్వంశపవిత్ర! ధీరనుతిపాత్రా! మిత్రగోత్రోద్భవా.

భూతిలకము: శిష్టజనావళిపోషణా! నృపశేఖరాన్వయభూషణా!
దుష్టనిశాచరభంజనా! పరితుష్టమానసరంజనా!
దృష్టివినిర్జితదానవా! నిజధీసముద్ధితమానవా!
స్పష్టలసద్గుణభాస్వరా! మహిజాహృదంబుజభాస్వరా!॥

తోదకము:- కామ్యఫలప్రదగౌరవనామా!
సౌమ్యజనస్తుతసద్గుణధామా!
రమ్యశరీరనిరాకృతకామా!
భూమ్యధిపస్తుతభూపలలామా?

ఇది శ్రీరామానుకంపాకటాక్షలబ్ధకవితాధౌరేయ
కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర ముత్యవంశపయః
పారావారరాకాసుధానిలయ కామేశ్వ
రాంబానూర్యనారాయణార్యతనయ
విబుధవిధేయ శ్రీ సుబ్బరాయ
ప్రణీతంబైన నిర్ణయ
సానందకావ్య మండలి
తృతీయాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

నిశ్శ్రేయసానందము.

చతుర్థాశ్వాసము

క. శ్రీజయబలదచరిత్రా!
నైజదయాపూర్ణనేత్ర! నారదగాత్రా!
భూజానికులపవిత్రా!
భూజాహృదయాబ్జమిత్ర! బుధనుతిపాత్రా! ॥ 1

శా. శ్రీయందుం విభవంబునందు గడువాసిన్ గన్నవాడైన నె
న్నో యిక్కట్టులపాలు జేసి మతిశాంత్యుత్సాహముల్ పాయఁగా
జేయున్ గర్మము దెట్టిచిత్ర మొకదా జేజేలనుంగూడ! వి
జ్ఞేయజ్ఞాతయు నొందకుండు నె విరక్తిప్రాభవోపేతుఁడై. 2

ఉ. కాననమందు రాణివిడి గణ్యచతురుఁడు బుద్ధిసాగరుం
డాననవర్త్మ కట్టిగతి నాపగలేమికి నెంతయేనిఁ దా
నాననమెత్తలేని త్రప నందుచునుండుటఁజూచి నాయకుల్
వానిసమగ్రరీతిగ నె భాషగఁ జేయుచుఁ దేర్చిరెంతయున్. 3

చ. క్రమమున నాసుశీల నటుకాననమందున వీడువార్త రా
జ్యమునఁ బ్రకాశితంబగుట నట్టిసులక్షణపోవ నింకసౌ
ఖ్యము గననేర్తుమే యనుచు నాడెడువారును నట్టియద్వితీ
యమహిళ నింకగాంచమని యాడెడువారును నైరి తత్పురిన్. 4

ఉ. అందలికొందఱన్నిటను నాసరపాలునకర్హమైనదౌ
సుందరకన్యకామణిని జూచి వివాహము సల్పితీరఁగా
డెందములందుఁ దీవ్రమగు తేవలబూనుచు నన్నియేని యె
న్నందగు కన్యకామణుల నవ్యపటంబులఁ దెచ్చిచేర్చినన్. 5

క. ఎన్నన్ని చిత్రపటముల
నన్నరనాయకులు దెచ్చి యధిపున కిడుచుం
నన్నరపతి యంతొందును
కన్నక యన్నిటినిమున్న యెంతయుఁద్రోసెన్. 6

ఉ. అనృతము నెట్టివేళలను నాఁడి యెఱుంగనివాఁడు నచ్చటుం
డినవొకకన్నె నచ్చెనటు నెమ్మివచింపఁగలేఁడు తజ్జన
మ్మునకు ముదమ్ముఁగూర్చు, నిజముంగన నాతనియాత్మకొక్కఁజా
లిన పలవాజనమ్మునిడలే రిటువంటను బొందిరెంతియున్. 7

ఉ. రమ్యతయున్న నుండదట ప్రాభవ. మొక్కట నద్దియుండినన్
సౌమ్యతతోన్య విద్దియు నెసంగినచోటఁ గులంబు నందు వై
షమ్యము దోఁచు నందుఁ గనుజక్కఁగనున్న మహొక్కలోటునై
భూమ్యధిపాగ్రగణ్యుమది పూర్తిగనొందును నచ్చకుంటచేన్. 8

మ. కడకానాయకు లెన్నియేజతినముల్ గాథమ్ము గానల్పి యె
క్కుడు తన్మంత్రియు సాయమున్ సలుపఁ జేకొగట్టి రాసింధురా
జదుతత్పుత్రికచిత్ర మిద్దిగని యన్యోన్యాక్షి యేనచ్చితీ
రెడునాభూపునకం చు నెంచికడుహర్షంపంగ నైరెల్లరున్. 9

మ. సకలంబౌ శుభలక్షణంబులను భాస్వద్వర్ణనంబందు రూ
పకళాశోభలఁ బూర్వరాజ్ఞివలెఁ గల్పద్మాక్షి భాసిల్లి యిం
చుక ప్రాయంబున లేతదైయె చుకుకుసన్ సుస్ఫారలావణ్యమం
దకలంకమ్ముగనుంట నామెను నృపుం డాసించు వంచెంచుచున్. 10

ఉ. వారు తదీయచిత్రమును పార్థివచంద్రునకిచ్చి యామెసు
స్ఫారగుణాదులన్ మిగులసంస్తుతిచేసి వచించి యట్టి స
ద్ధీరసులక్షణాఢ్య తమదేశమునఁ జేరిన సర్వశోభల
వ్యాదిగఁ గట్టితికునని వారు పదింబది ఎల్కమండఁగన్. 11

ఉ. కన్యకలక్షణావళులఁ గాంచఁగ నట్టివయంచు రాజనన్
ధన్యతనందురీతిగనె తజ్జ్ఞునెంచి నృపాలుచిత్ర మా
కన్యకకందఁజేయఁగ నఖండగుణాన్వితయైనయట్టి యా
మాన్యయుఁ దచ్చరిత్రము సమస్తమెఱింగికొనంగఁ జూచుచున్ 12

శా. కర్ణాకర్ణికగా నరాధిపుడు మున్ గాఢంబుగా నెంతొసం
పూర్ణప్రేమ వివాహమాడిన పువుంబోడిన్ మహాసత్త్వసం
కీర్ణంబౌ వనమందు వీడెనని పంకేజాక్షి యాలించుటన్.
దూర్ణప్రక్రియ నామెనొక్కపరి దానున్ జూడఁగాఁ గోరినన్. 13

చ. తదవ్వులనుండి దేశములఁ దద్దయుఁ గ్రమ్మతి చెందుచున్న య
య్యుదుములు నాఁటితో నుడుగ నెంచుచు నుండెడువారి కామెయు
వ్వడువునఁ బట్టి నానుడు లపారముగా వ్యధఁ గూర్చి నింతకున్
బడినవ్యాధాళి వ్యర్థముగు మాదిరి తోఁచుటచేత వారికిన్. 14

కం. పిడుగులు వడివడిఁ బడియెడు
వడువున నుడివిన నుడువుల భయపడిరి కడున్
బడుతుక నుడివిన వడువున
నుడివిన నప్పుడఁతి కేమి నుడువునో యంచున్. 15

కం. అవ్వారిఁ బవ్విధిని బడు
నెవ్వగఁ దిలకించి మంత్రి నేర్పు మెయి ధృతిన్
నివ్వటిలఁ జేసి వారల
కవ్వసితి గుణాళిఁ దెలిపి యతివిపులముగన్. 16

మ. సచివాగ్రేసరుఁ డాధరాధిపుని పజ్జన్ నిల్చి సర్వస్వమున్
వచియింపన్ బటమందు లేమఁ గనులన్ గంటాడిగా నవ్యకా
ర్యచయంబేమియుఁ దోఁచ కొక్కపరిఁ బద్మాక్షిన్ గనన్ గోర్కెఁ దో
చుమి వాత్సల్యము పేర్మియో కలచు నంచు న్బల్కె తేడంతటన్.

కం. ఒకొరిపసమునువిడి యనా
రికిరవమ్నస రాణి పేరఁ బేస్మంబున లే
ఖిక నొలము వాలిమ నదిగాస
యుడిలంకొఁడు మంత్రి వేయె నావనమునకున్. 18

మ. 'కడుఘస్సంబున బద్ధుఁడై క్షమఁ గోనంగా నెత్తిగా దాష్ట్యమే
చెడి వేశన్ గన్మఁ గ్రూరింపఁగాఁగఁ, దతిసిక్షింపన్ దరన్ నిల్చునా
తఁడు సిస్సొసుగాఁగ పేఁయుమతిఁ గుత్సాకస్మవైముఖ్యమూ
నెడి వేళన్ విరసుండుగాఁ దలచుటల్ నీచంబు ధీరాత్మునిన్'. 19

శా. ఎంతే నీగతినున్న తస్థితిని మంత్రీశుండు డెందంబునన్
జింతంజేయుచు భక్తిరక్తిగదురన్ నిశ్రేయసానందమలం
దెంతేఁ బొల్చెడి సద్గుణంబులనుఁ దానే గన్నసిన్ శేర స
ర్వాంతర్యామినిఁ దాఁ దలంచుపని సాయంబౌటకున్ మ్రొక్కుచున్.

శా. ఉత్సాహంబున సద్ద్విజావళులతో నుత్కంఠులై పాడుచున్
వాత్సల్యంబున నేస్తులం గలిసి సద్భావంబుమైనాడుచున్
చిత్సంవిత్సుఖహాసలీలలను మానిం జేరి భాషించుచున్
సత్సాంగత్యముమై గుణీకృతమహానందమ్ములోఁ గ్రాలుచున్. 21

చం. తనచిఱునవ్వు వెన్నెలల దద్వనమెల్లఁ గడున్ బ్రకాశితం
బొనరుచు మున్ను మృదుప్రవిమలోక్తుల సద్వనవాసిసత్తి
మనముల నుల్లసంబడుచు మంజులభాషలచేత సేవచే
ముహృదయప్రమోదపదగఁ బొల్చుచు రూపముఁ గొన్నమోదమై.

శా. ఉత్కంఠన్ మునిరాజునొద్ద నిగమాంతోక్తుల్ విమర్శించు నే
తత్కాంతాజనసంస్తుతాంచితచరిత్రిన్ లేము నిశ్శ్రేయసన్
దత్కాంతారమునందుఁ జూచి వినయోద్యద్భక్తినమ్రోక్తి తా
నుత్కంఠన్నచివుండు లేఖకనుఁ జేనుంపంగ నారాణియున్. 23

ఆ వె. 'కర్మమునఁ బొసఁగు నకర్మ్యచిత్రంబులఁ
దెలియఁగలుగువారు గలరె యెందు?
సంభవముల వడి నసంభవములు సేయుఁ
డలఁపనట్టివనులు గలుగఁజేము 24

చం. ఒకనియనుగ్రహంబునకు నొక్కని యాగ్రహదృష్టికిన్ మఱొ
క్కకసిమహోన్నతస్థితికి నొక్కని నీచపుమన్కికిన్ జనుల్
ప్రకటితకర్మమొండె నుడువందగు కారణమంచు నెంచ నే
రక యితరంబు నెంతురవురా, కితమంచు విమోహులై కడున్. 25

శా. పంకేజాసనవాసవప్రముఖదేవస్తోమముల్ గాఢ ని
శ్శంకప్రక్రియ నిచ్ఛఁదీర్పఁగల ప్రజ్ఞంగల్గు నాకన్నమా
వంకన్ రాజ్యముఁ జేరనున్న నియమింపన్ బోవ కింకేటి శా
టంకం? బెల్లరునన్నుఁ బంపరె సుహృత్సద్వాంతులై' యంచుఁదాన్.

వ. తలపగ నామదిం నిలుచు తద్విభుహాసయుతాస్యచంద్రమం
డలమును గాంచుచున్ నిలుచు డంబున నాతని భూరిసద్గుణా
వళియు విశాలభావములుఁ బాయక నాదుమనంబునందుఁ ని
చ్చలు వెలయున్ గదా! నృపుని సంతతదర్శనమెట్టిభాగ్యమో? 27

శా. ఆధీరాత్ముని యాజ్ఞచేత విధిచే నత్యంతమున్ బద్ధనై
యాధారంబు నృపుండుగా ననిని సేనావాసమున్ జేయ నం
తేధన్యత్వముఁ నొందనో కా! పురమర్త్యేష్టంబునన్ నన్ను
మన్మథుం డచ్చటికేగుదెమ్మనుచు నానంబిచ్చినం బ్రేముడిన్". 28

కం. అని యిట్లు పరిపరివిధములఁ
దననాథుని సన్నుతించి మతి యో
చనసేయుచు నిశ్శ్రేయస
తనను ప్రియాణప్రియుత్వకత్పరతఁ గడున్. 29

చ. మునసలిమొక్క నానాహితము స్వవగోరెడు ప్రాణతుల్యలా
ముదితలయొక్క నన్ సెలవుఁబొందుచుఁ బెంపుడులేళ్లఁ బ్రీతిమై
గదిసి సఖాలఁద్రువ్వి సుమకాండములొక్కటముద్దువెట్టి తాఁ
గదలె సమాత్యుఁడాయితముగా నొనరించిన తేరునెక్కుచున్. 30

శా. ఈనిశ్శ్రేయస శాసపిడి పురికై యేతెంచు టాలించుచున్
దానేమెంచెనొ కాని, సింధుపతి యుద్యత్సత్సభన్ జేసి, యా
యానందప్రభుసిన్ జనావళిని యజ్ఞాక్షి, నిశ్శ్రేయసన్
దానాహ్వానముఁ జేసె గౌరవముసానందంబు లేపారగన్. 31

మ. సచివాగ్రేసరు పోగ్గిలంబుపయి నాసన్నాంసహోపాలకుం
డుచితంబౌ పరివారమున్ సలియు సత్యోత్కంఠుడై నాయకా
ళి చమూరాజితుఁ బెంపడింపఁగ మహాలీలన్ సభన్ జేరఁ గో
రి చనెన్ భావిగతిన్ రచింతయున నేరీతిన్ విమర్శింపకే. 32

శా. ఈరీతిన్ దనదేశమున్ వదలి సుంతేమూర మవ్వారలే
తేరన్ యుద్ధపువాద్యముల్ పిసపఁ గద్వేఖ్యాతుసైన్యంబుపై
నారాగమ్ములు రాగ సింధుపతి తన్మర్యాదకై యెంచి తా
నారీతిన్ బొసరంచియుండునని యూహాంజేసి రవ్వారలున్. 33

చం. క్రమమున ముందువెన్కల నగణ్యబలమ్ములు మూగి బాణవ
ర్షముగురియుంగ నెల్లెసఁ గరమ్ము మహోద్భుతమంది మంత్రిధీ
రమతిబయల్పడన్ ద్రుటినిగాంచఁగఁ జేసిన మోహరానను
త్తమగతి నిల్చి సల్పరతిదారుణరీతి మహాహవమ్ముటన్. 34

ఉ. సీరియు శౌరి భార్గవులు చాలగ నోడు ప్రతాపమొప్ప భూ
దారుని నాటిసంగరవిధాన మెసంగె మహాద్భుతంబుగా
నారవిజీవభార్గవుల కందగరాని విచిత్రలీలఁ జెం
పారెను ధీరధీఁటిమ నాసచివాగ్రణి గ్రాలినాఁడటన్. 35

చం. అధిపుప్రతాపశక్తియును నాసచివాగ్రణిమంత్రయుక్తియున్
మధురవచఃప్రభావయగు మానిసియుత్సుకవర్ధకోక్తియు
త్యధికమయైన తత్ప్రజలపాలించితమా ప్రభుభక్తియున్ మహా
సిధులయి యుగ్రరీతిగ నరిన్ బొనరింపఁగఁ జేసె వారికిన్. 36

శా. ఆసైన్యంబులకోసలాధిపుని సైన్యవ్యూహమ్మటయ్యున్ రాజుతే
జాసైన్యంబును మంత్రిమేసదుసగా నైయుంట వీక్షించుచున్
వీసం బైనను యుద్ధకారణములన్ వీక్షింపలేకున్న తే
డా సైన్యంబులఁ దూలనేసె ఘనశౌర్యాటోపమేపారఁగన్. 37

ఉ. ఆహవమందు నెల్లెడల నానగనాయకపాళియై చమూ
వాహినిఁ నెల్ల వారలకుఁ బాయనియుండగనై మహాబలో
త్సాహము లుప్పతిల్ల రిపుసైన్యము లిస్సవశంగఁ జేసెఁ ద
త్సాహసవృత్తులంగనుచు సాధ్వసమందె దిక్పతి సంతతుల్. 38

చం. మెఱమువంటి సైనికు లమేయబలాన్వితు లవ్విదేహభూ
వరపరిరక్షితుల్ కుధరభాస్వరధైర్యులు జూపు శూరసం
గరకుశలత్వముంగని యఖండముగా వెఱగంది దిక్కులన్
బరితెగిపోవుచున్న నిజవర్గముఁ ద్రిప్పుచు వారిమంత్రియున్. 39

మ. అతికోపాకులితాత్ముఁడౌచు నతిశౌర్యక్రోధముల్ మీఱ శ
త్రుతతిన్ మగ్గువాసర్పికొంచు ఘనవిద్యుద్వేగ మొప్పన్ మహో
ద్ధతిఁ జేరంజని బుద్ధిసాగరుసి యుద్ధస్యందనంబున్ వడిన్
శతబాణమ్ముల నొవ్వనేసి పలికెన్ సక్రోధుఁడై యాగతిన్. 40

శా. "దోర్దండాంచిత చాపశింజినిగడున్ దూర్ణంబుగా లాగి మ
ద్దుర్దాంతాద్భుతవిక్రమంబుమెయి నీదుర్గర్వసర్వస్వ మా
యుర్దాయంబు సమాప్తిఁ జేసి భవదీయోర్వీశుబంధింతు వే
మర్దింతున్ భవదీయసైన్యముల సామర్థ్యంబు దీపింతగన్. 41

శా. యతివేషంబున లోనఁజొచ్చి యెపుడో యైనట్టి సందర్భముల్
జతురత్వంబునఁ బైకిలాగి యట్లా మత్స్యసర్వంసహానాథునిన్
మతిమోసంబొనరించి రాజ్యమున సంబద్ధుండుగాఁ జేసి తీ
వతిదార్ఢ్యంబున, గాచితో మ్రొక్కు భవదీయాధీశునిప్పట్టునన్! 42

శా. "సామర్థ్యంబున నేను రాజ్యమును నిశ్చల్ గ్రోవకేయున్న చో
నేనైయుండునొ శీఘ్రంబుమోయునే డింతేల నేనెంచిన
ట్లీమార్గంబున మీకునచ్చినటులే యెంతేసి తారాగణమా
నాథానాథునుమాధవున్ వనుపసుస్వాంతుండుగానుంటకున్."

మ. అని యోనేమొనచించుచుండ సని హాహాకారముల్ రేగె ని
మ్నగనానందనృపుంగులోసల వమూపున్ కూరిరనారాచపం
క్తిని ఘూర్ణిల్లఁగ నేసియుండుటను, నారిన్ తచ్ఛమూసంతతుల్
కనగా దిక్కులులేకపారి చెలరేక్కన్ మీతి యొక్కమ్మడిన్. 44

శా. స్థైర్యప్రక్రియ శౌర్యధుర్యులగు యోధగ్రామణుల్ వచ్చి సా
కర్యంబేర్పడ మంత్రినాసచివముఖ్యస్నేహితాళిన్ రణా
చార్యుండౌ నలబుద్ధినాగకుని యాజ్ఞారీతి బంధించి యా
దాక్ష్యంబొప్ప విదేహరాజ్యమునకుద్యద్రీతిమైఁ జేర్చగన్. 45

చం. ఉచితగతిన్ విదేహకు మహోత్తమపక్షణమీయఁగా నమే
యచతురతన్ దనీయసచివాదులఁ గాచుచునుండ నిష్ఠలన్
సచివుఁడధీశుఁడున్ నియమనంబొనరించి ప్రయాణమైరి, సై
న్యచమజయధ్వనుల్ నభమునంటఁగ, సింధుపతిన్ గనుంగొనన్.

కం. అనుకొనని హాగాత్సంఘుల
నను రాజ్యామాత్యవరుల నైజబలమతుల్
గనితత్ప్రజలెల్లరు గొను
ఘనమోదముఁ దెల్పదరమె కంజభవునకున్! 47

కం. వీరరుదెంచుచునుండుట
వీరుండగు సింధురాజు విని ముదమలరన్
పేరిక్ గౌరవమీయఁగ
స్వారవివేకులను బనిచె వారికెదురుగన్. 48

కం. ఆరాజమహాళియును న
వ్వారలఁ దగురీతి గౌరవముఁ జేయుచు న
వ్వారల కుచితస్థలు ల
వ్వారిగ నేర్పాటుసేసె ప్రాభవమొసఁగన్. 49

మ. తనదౌ నెచ్చెలిపిండుతో గదలి యేతత్సింధురాట్పుత్త్రి యు
మ్మున నిశ్శ్రేయస నాపె నెచ్చెలుల సంపూర్ణప్రభాగౌరవా
ళిని సమ్మానముఁ జేసి యంతిపురి నోలిన్ జేర్చి తానెంతయున్
జనవొప్పన్ గడువిష్ఠగోష్ఠిఁ గడపెం గాలంబు మోదంబునన్. 50

శా. శ్రద్ధాభక్తుల సర్వదేశవిబుధవ్రాతమ్ములన్ జేర్చి స
న్మృద్ధిన్ ధార్మికశాస్త్రచర్చలను సంపూర్ణంబుగాఁ జేయ సం
సిద్ధుండౌ పరిశుద్ధబుద్ధియగు రాజున్ దానికధ్యక్షుఁడై
సిద్ధింపన్ బొనరించె భూరిసభ నాసింధుక్షితీశుండటన్. 51

శా. ఆయానందనృపాలుపాండితికి యుక్తాయుక్తసంవిత్త్వ నా
నేమప్రజ్ఞకు వాదశక్తికిని సంప్రీతాత్ములై పండితుల్
ధీయుక్ వైభవముల్ బలంబొకట సందీపించెనం చెంతయోఁ
జేయంజొచ్చిరి వానిసద్గుణతతిన్ జిత్రంబుగా స్తోత్రముల్. 52

పంచ. అశేష శేముషీ యశోసుఖాదభోగభాగ్యముల్
విశేషసంపదాయుధితి విత్తసైభవాదులన్
నిశాపమాళి నిచ్చి ప్రోవ నెమ్మివేసి రాజుఖుల్
దిశల్ కడున్ వెలుంగిన విదేహరాజశేఖరున్. 53

చం. ధనమధికారముల్ గలిగి ధార్మికవిద్యలయందు నీగతిన్
ఘనమగు శ్రద్ధయాదరముఁ గౌతుకమాస్థయు భక్తిగౌరవా
ళిని గొని యుంట నెల్లరు భళీ యితఁడే తగు రాజటంచు బి
ట్టనుకొని రెల్లచోటులను నా ఘనసింధునృపాలచంద్రునిన్. 54

ఉ. ఆసభయైన వెన్క విని యాన విదేహనృపాలుఁ జేరి తా
నా సమయాన నంతిపురినాయితముం బొనరించుచున్న యే
దో సభలోని యొక్కపరి నోపిక రమ్మని సింధురాజనన్
దా సచివుండు వెంటఁ జనఁ దత్సభఁ జేరె నతండు వేడుకన్. 55

గీ. పరిభుపు మంత్రిని నాయకవార్తలములను
నంతిపురికాంత లెఱుగని యట్టిరీతి
హారివచనంబులెల్ల నవ్వారిఁ దెలియ
వారుకోరునటులె జేర్చె వారిమంత్రి. 56

మ. అచటన్ ఖీలగు చోటఁ జాటున నమాత్యశ్రేష్ఠునిన్ దత్ప్రిజాని
నిచయంబున్ విభుగూరుచుండునటు నిర్ణీతంబు నామంత్రిచే
యుచు నిశ్శ్రేయసఁ జేర నవ్విధువు నత్యంతాత్రాంతఁ బిల్పింప నా
వచనంబున్విని భూషితాంగియయి యాపద్మాక్షి యేతెంచుచున్.

మ. ఋతుపాళిఁ గుసుమాకరంబుపగిది న్వృత్తాళి నశ్వత్థమ
ట్లు తురంగంబుల శక్రివాహనమౌటల్ మోదాధ్యగాఁ బూతగా
నుతిపాత్రామలగా నెసంగియచ్చటన్ గూర్చున్న కాంతాళి దృ
ష్టితతిన్ వెల్గెడు భూరిరూపగుణరాశిన్ రాణి నిశ్శ్రేయసన్. 58

సీ. దోషరాజిఁ దోఁ దోసిరాజముఖీల
నెతినొప్పు నునుసోగ కురులతోడ
పంకజాళిని నెంచి వంకలుంచి హసించు
సదమల మోహనాస్యంబుతోడ
పటుతిమోహారహూచు భవ్యమోదదము న
చంద్రికఁ గేరు హాసంబుతోడ
నట్టివారమ్మైన పట్టమూర్పగనైన
సిద్ధకోమలశీత దృష్టితోడ

గీ. చూపజూడంగ నింకను జూచుకోర్కి
దరికిఁ జేరంగఁ గుగుణాళితెలఁగుకోర్కి
భాషవినగ నుచ్చైర్గతి పరలుకోర్కి
పొడమి నేఖపిరాతఁ జేయు మూర్తితోడ. 59

క౦ శివకేశవవిధిరాజ్ఞులు
భువినేకత నామెనూపమును గొనిరన స
ర్వవిమలగుణముల వెలయుచు
యువతీలోకంబునందు నొప్పెడు నాపెన్. 60

శా. ఆకర్ణాయతలోచనంబు నవసంఖ్యంబోలుకర్ణంబు శో
భాకీర్ణంబయి నువ్వుపువ్వనగు రమ్యంబైనదౌ నాస యా
యాకాశంబును బోలు నెన్నడుము సొంపైనట్టి పాలిండ్లు వ
ల్లీకాండంబులనేలు బాహువులు నోలిం గ్రాలు నిశ్రేయసన్. 61

మ. కని యాకన్నియ భక్తిమీఱ నటునాకంజాస్యపాదాల చెం
తను సంప్రీతినమస్కృతుల్ సలిపి యేతద్ధ్యాననిర్మగ్నయా
చు నిమేషంబట్టి దేహమున్మఱవఁ జుంచుండ్రివ్వి యారాణియా
పెనుబైకెత్తి శిరంబుమూర్కొని మహాపేక్షన్ దరిం జేయుచున్. 62

గీ. జలజగంభీరజంబాల జాలములను
గగనగోస్తనిగాంగేయ గజములోడు
నానన కుఱాంగరాగ ద్భృగావళియును
నుదరవాగ్దేహగమనమ్ము లొప్పుదాని. 63

సీ. మందాకినీఫేన మందహాసముదాని
గిండ్లనుమీఱు పాలిండ్లదాని
స్వర్ణకాంతులమీఱు భవ్యదేహముదాని
వజ్రాలుమీఱు పల్వరుసదాని
కాలసర్పముఁబోలు ఘనవేణి కలదాని
కంబునుంగెల్చు కంఠంబుదాని
స్మరధనుస్సునునోడఁ జాలుకన్బొమదాని
మీలనుబోలు నేత్రాలదాని

గీ. కంజశోభనుమీఱు వక్త్రంబుదాని
బింబమునోర్చు ప్రవిమలోష్ఠంబుదాని
పరిమిళింద్రపంక్తి గొను ముంగురులదాని
గేయమైనొప్పుసొబగునఁ గేరుదాని. 64

గీ. అతులకమనీయము విమలహార్దదంబు
నిరతమందస్మితవికాస సురుచిరంబు
భాసజితసుధాధామబింబంబునైన
యతులవికసితకోమలాస్యంబుదాని. 65

కం. రూపమునానందంబును
నేపగుసుగుణాళిఁ జేర్చియిటులీకన్యా
రూపము నవ్విధిసేయుట
తోఁపించుచునున్న మూర్తి దోఁచెడుదానిన్. 65

ఉ. అప్పటఁ దన్నుఁబోలు రుచిరాంగకముల్ మృదుహాసచంద్రికల్.
దివ్యసభాషలున్ గలుగు లేనును, యౌవనరాశిఁ గాంచి యే
తెన్నున నాపినప్పలక తేఁకువఁ బొంగెడు ప్రేమమీఱ నా
మెన్నమొగంబు కౌఁగిలిసి మేలుగఁ జేరిచి రాణి పిమ్మటన్. 67

మ. మృదువాక్యంబుల బిల్చువల్కె. నటఁ దానేమేమి భాషించునో
తనకన్యారిపుత్రి యత్నమే ఫలమునందుం బొందునో యంచుఁ దా
మెనుభావించుచు నూపిరిస్వేదువ కెంతేనాయకుల్యోప్పడఁ ద
త్సుపతిరత్నము మేలమీఱు ఘనసంతోషాన నాలింపగన్. 68

మ. సకలంబౌ శుభమంగళంబులను సిద్ధింబల్కుచేకూరుచున్
ప్రకటశ్రీభవనశోభలంగనుచు సంవర్ధిల్లనాశీర్వదిం
చి కడుం బ్రేమను ముద్దుపెట్టుచును నాసీమంతినిన్ దన్ను నా
డకనాహ్వానముసేయు కారణము వింటన్ గోర నాకన్యయున్. 69

ఉ. "పూవుహాసీమనస్సనము మీమృదుభాషలు మీలసద్గుణా
స్వాదము గూర్చి వింటు మిముఁజూచి సమస్తప్రాణిఁ జేసినంత శో
భాసుయశంబును దెల్పను వాంఛను మిమ్మిటఁ బిల్వనంపితిన్
మీమహిమానుకంపను క్షమింపఁగఁగోరెద నాశిసుక్రియన్. 70

ఉ. నాకములోనివారలకునైన నలభ్యములైన సద్గుణా
నీకము తోడ గాత్రిలెను నసింధ్యచరిత్రిలు మీకులాన్నికై
వ్యాకులమంది శంకఁగొను వారల చిత్తములకు దండఁగాఁ
జీకటిపెంచియుండు గుహసీమలటంచుఁ దలంతు నెంతయున్. 71

ఉ. అప్పురమేష్ఠినైనను మహాద్భుతమందఁగఁ జేయునట్టిదై
యొప్పెడి మీప్రవర్తనమె యుత్తమరీతినిఁ ద్వత్కులోన్నతిన్
జెప్పక చెప్పుచుండఁగ, సిసీ! యనుమానమదెట్లుగల్గెనో
యప్పురివారు మెచ్చునటు లన్యులకెవ్వరునుండరే భువిన్. 72

చం. అతులితశాంతిదాంతుల, సమంచితశీలుర, నాగమాంతబో
ధితసుపథంబునన్ మెలఁగి దివ్యయశంబునఁ గ్రాలుచున్న యు
న్నతులను మిమ్ము నీగతి నొనర్చిన నన్నులు నిల్పువెట్టు ల
బ్బ! తెలుపు చేర్కొ లే తినెడువారల కిప్పుడ మోక్క వెక్కయే. 73

మ. తలఁకొనాల్కఁగ నెల్లడల మెలఁగి యుద్వృత్తిఁ గ్రీడ్నాడించు వే
శ్యల, మీ శిష్యులఁ జేతులార వికృతాలంబంబును, సంపత్సుఖం
బులఁ బీడించు వనంబుఁ జేయుతతి నీస్థన్ మిమ్ము గమ్యించు నిం
దులకున్ స్వల్పితవేళ మాయని భవన్మోదంబె చిత్రంబగున్. 74

మ. వనితాడంబరురాలుగాఁగ మిమ్మున్ భాసిల్పు మీ చెంత దా
సిగ నర్తల నెంతయో మదివాంఛింతన్ సదా కాని మ
ద్వ్యసనరీతి త్యజించి మూర్ఖజనులం దాసీగ యాత్ర ముం
టను వాంఛింపను సుమ్ము సుంతయును, నాసంగసుఖారామికా. 75

ఉ. చూచి సుతుండు తాము మాత్రమున సుస్వవిరోధిని నైన నన్నుఁ
గోచము లేని స్వచ్ఛముగు కుటిమిఁ గ్రాలఁగఁ జేయఁజాలు మీ
దోచిత సువ్యవస్థన లయాఁదున నేటికి రిత్తవారమెనో
శోచమునాఁగ, నాకు మతిదోషము చేత నదేమొ! మాతరో! 76

మ. అనగన్ జిత్రము తేఁచిత్రము వటీ యాత్రిగ నుంగొన్న దా
ది సితాంతాదితభక్తి నామహితుగ దేవ్యంగుగాఁ బూజసే
యని శోచక మది సన్మభావమును నుంగైనన్ గనంబోన ని
జనమెంతెంతెయు చిన్నమాల్ పలిపినన్. సర్వేశు డేమెంచెనో! 77

ఉ. దృష్టులమిమ్ముఁ జూపకయు సిద్ధతఁ గంబును సజ్జనాళిసం
తుష్టిని మిమ్ము నై వెలయు తోరపుపర్వనమీఁది వింట నే
కష్టమునొందయైన మిముఁ గాంచి నమస్కృతిఁ జేసి జన్మమున్
శిష్టముఁ జేయు నిష్టమతి శ్రేష్ఠతఁ గల్గు నవార్యమైకడున్. 78

మ. అని భాషించు విఘూవతంసమును బ్రేమాగూఢిమై బుజ్జగిం
చి, నయంబొప్పఁగ నాయమే యసుగుణశ్రీయైన నిశ్శ్రేయసా
వనితారత్నము మాఱుపల్కఁ దొడఁగెన్ వాక్యంబు వాక్యంబునం
దును నేమాగునో ఈ మెయుంచు జనులందున్ గాంక్షనాలింపఁగన్.

చం. "బాలికలాటచేతను బ్రపంచపుఁదీరు నెఱుంగనేరకే
లీలవచింతు, వేషనుడు లీలమెయిన్ దమ తెల్వినున్న తిం
గా్రిలుట తెల్వి లేమివినగంగొనుచుంటయు మందునే నయం
బేలవ్యథాళిఁగుందెదు నొకింతుక మార్చెడి శక్తి యున్న చో! 80

ఉ. వజ్జనవ్రాకారమును మానసమందు నెఱుంగలేని యే
తిజ్జనమ్ములు శంకను వితాకును బొందుట వింతయౌఁచు నే
సజ్జనుఁడున్ వచించునొకో! సత్కులసంభవుఁడే నృపుంగుగా
నజ్జగమందు గొంటుడో యెవ్వడుగాని; తలంచిచూడుమా! 81

చం. జనమొకఁగోయనున్న నటుసల్పినమాత్రముచేతఁ గాని నా
మనము నెఱుంగఁగోరుచు సమస్తముఁదెల్పినపై ననుజ్ఞని
చ్చిన విషయానఁగాని నృపుఁడిన్నగనెంచను! మాప్రజాప్రియం
బగుఁ బరిపాలనాభ్యుదయమున్ వెలయించుఁ దదీయకార్యముల్.

మ. వర సైన్యప్రవిదారణంబునను, శుంభన్నీతిసాధ్వక్షమా
భిరతిన్ దీవ్రవతాతపస్స్థాయినన్ విశ్వాసులోకప్రజల్
పరసంబొప్పసమాజసంబయినవో శంకల్ కన్ సల్పవో
విరసుంపెట్టులు వీర్యమొప్ప నటపన్ విఖ్యాతియే, యెంచుమా. 83

కం. సత్యమును దూరదృష్టియు
నత్యంతమును వరయుదేవియాత్మన్ దోఁచున్.
గత్యంతరమిక లేకా
గ్రసత్యంతః థానుసర్తి సుపథమె సరిగన్. 84

ఉ. అన్నిటనామహామహుకు న్యాంతము మెచ్చిన కన్నె నన్నుచుం
గొన్నదిగాని తజ్జనులకోరిక బిడ్డల నన్నుపిడి యా
తెన్నునఁ దత్ప్రజాతతులు తీరుగఁ గోరిన సత్కులోద్భవన్
మిన్నకకోంటగాని కడుమేలును బిట్టు సమంజసంబగున్. 85

ఉ. సద్గుణపాళికిన్, యడుగు సంస్తుతసర్వసులక్షణాఢ్యుడై
సద్గతిదాయకుండునయి శౌర్యపరాక్రమరమ్యతాదిభా
గ్వద్గణమందితుండగు యశంబునుబొందినమేటిఁ జేకుచే
త్వద్గణనీయపుత్త్రమని తప్పకనమ్ముము! శంక లేటికిన్. 86

శా. త్వత్సంపత్సుఖశోభలంగనుచు మత్స్వాంతంబునం దెంతయే
నుత్సాహంబును బొందుచుండుదుచుగా కోయమ్మ! యీర్ష్యాదులన్
దత్సౌఖ్యాదుల కంతరాయము నను నే భావింప, నెంతేనియున్
మత్సేవాదులఁ దృప్తిఁ జేసెదనుఁ జుమ్మా. మిమ్ము ముమ్మాటికిన్.

చం. అతివగజన్మమందిన మహాత్మ! సుపుణ్యవు మీరజ నామహా
న్నతుని గృహంబుఁ జేరుచు ననారతసౌఖ్యములందుడుమ్మ, భూ
పతిమది కెక్కు నీవుభయవంశపవిత్రగ వర్ణనీయ స
త్సతిగ గృహాగ్రపూర్ణగ విశాలమనఃపటకీర్తనీయగన్." 88

మ. ఇటు లేమే మొనరించుచున్న తఱి నయ్యాకక్కఁ బ్రవేశించుచున్
భటుఁ డొక్కఁడు "స్వపాలచిహ్నములతో భాసిల్లు నవ్యాగతుం
డట ద్వారమ్మున వేచియుండె" నన తేఁ డాశ్చర్యముం బొంది య
చ్చోటికి ద్వారికుఁ దేఁ గంటజలనన్ జ్ఞం జేయ వాఁ డేగినన్. 89

మ. పులిపైఁ బుట్టగసంక సేనాముని గెంబోయుం బె నచ్చోటివా
రలు సాశ్చర్యభయామ్ములై కనఁగఁ దద్రాక్షీముఖాబ్జాననా
వలి విఘ్నమ్మును బొందియుండి యెచటన్ బ్రక్కన్ జయంబున్న జా
డలఁ గన్ వింతను బొంది రంతిపురిలోవారల్ సంశయస్వాంతులై. 90

మణిగణ:— శ్రీమద్రఘువంశక్షీరాంబుధిసోమా!
సోమాంకముఖాసత్సూరిస్తుతనామా!
భూమీసుతమానససంపూజితగుణధామా!
జీమూతసమానస్నిగ్ధాంగలలామా!

మాలిని.— సరసిజసితహస్తా సర్వలోకప్రశస్తా
స్ఫురదురుతరకీర్తీ సుందరోదారమూర్తీ
ఖరకరశశినేత్రా గాఢజీమూతగాత్రా
స్మరహరనుతిసారా మైథిలీచిత్తచోరా.

తోటకము:— వినతామరసద్గుణబృందవరా!
దిననాథకులాంబుధిదీప్తికరా
మునిశేఖరహృత్పుటమోదకరా
ఘనగాత్రరమాజితకంబుధరా!

ఇది శ్రీరామానుకంపాకటాక్షలబ్ధకవితాధౌరేయ
కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర ముత్యవంశపయః
పారావారరాకాసుధానిలయ కామేశ్వ
రాంబాసూర్యనారాయణామాత్యతనయ
విబుధవిధేయ శ్రీ సుబ్బరాయ
ప్రణీతంబైన నిర్వేయ
సానందకావ్య మండలి
తృతీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

నిశ్శ్రేయసానందము.

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీ జనకసుతాహృదయస
రోజాతజలరుహామిత్రరూక్షకటాక్ష
తేజోజితరిపురాజీ
రాజీవవిశాలనేత్ర ప్రకటచరిత్రా. 1

కం. వచ్చెడిసంగతులను గన
వచ్చెరువుగ నచటివారలందఱు మిగులం
బొచ్చెంబులేని యాత్రం
బచ్చుపడఁగ, నెఱుఁగుచూచు నాసమయమునన్. 2

ఉ. అంతట నేగుదెంచె నటకంగభవప్రతిమానరూపుఁ డా
కృష్ణతనయుస్సుచెప్పిన యహీనబలాఢ్యుఁడు రాజగీవిన్నైఁ
జెంతకుబల్కి తేఁడు తనచేరువనాసనమందుఁ జేర్చి య
త్యంతము గౌరవానఁ గుశలాదులఁ బృచ్ఛను సేయ నాతఁడున్. 3

కం. హర్షంబెసఁగఁగ గోసల
వర్గాధిపుఁ డాఁగఁ జిన్నుఁ బలికికొని సమా
కర్ణం వెనవటివారిని
కీర్ణముఁదిన వైపు నారుచేరిచివినఁగన్ 4

శా. "ఈరీతిందమరీరి హాస్యసభయం దేసారుటాలించియున్
నేరాకుండవిలంగ లేనికతమున్విన్పింతు, భూనాయకా!
ఘోర వ్యాకులమిచ్చుమచ్చరితమీకుం దెల్ప మీకున్న యీ
స్వారాసంధము భంగమొుందునని మిఁ శంకింతు నాత్మన్ గడున్".

కం. అసిగాంభీర్యము ధైర్యము
నను తాపముగదురఁబల్కి యానరపతిదృ
ష్టినిన్నిష్టహృష్టసూచనఁ
గనితనకథాంశంబుఁ బుకఁ గాఁజనె వడిగన్. 6

చం. "అతులితసౌమ్యలక్షణసమన్వితయై విలసిల్లునట్టి స
త్సుతఁ గని నాదుతొంటిసతి తూర్ణముగా దివి కేగఁ దాను త
త్సుతనొకతూరి యుందిరిగిచూడక కె, తత్సుతఁ జూచి పండిత
మాతిమహోన్నతస్థితిని భాసిలు నంచు వచించి రెంతయున్. 7

ఉ. తత్తెఱఁ సవియోగముఁ దుఃఖముఁ గ్రుంగియొక్కట్ల మేగఁగా
చిత్తరినొగ్గు బెండ్లిఁ గొని పిమ్మట నాల్గుసమల్ సుఖంబుగా
నత్తెఱఁ బుచ్చితిన్, బిదప నైనది యేమని తెల్పువాఁడ! నా
చిత్తము తల్లడిల్లునది చెప్పఁగఁ బూనినయంత నెంతయున్. 8

ఉ. ఏసొక యేడునాళ్ళసుమి యేగితిఁగా నకు వేటఁ గోరి! యా
లోన ననాదుపుత్రి పరలోకముఁ జేరుట వింటి నాకు మో
హైనను జూడనోచికొన నైతిని, నాఁడట పండితానఘుల్
దానిని గూర్చి పల్కిన విధంబె యబోయెనొ! వింతయయ్యెడిన్. 9

కం. జననిని బోలినసుతుఁడును
జనకుని బోలిన సుగాత్రి చయ్యన నెంతే
ఘనుతాటవింపనా మేయి
ననుసరిగాఁ బోలియుంట సమ్మతిబుధులన్. 10

ఉ. ఇర్వదియైదువత్సరము లెట్లొ గతించె ననంతరంబు, నే
నుర్విని సించియుంటి? తదుత్తమపుత్రిక పెండ్లియుట్లు, నా
గర్వము సర్వమున్ మడిసె, గొంతయు నాలుగు వత్సరాలకున్
బూర్వము లోకమున్ విడిచిపోయె గృహస్థలి శూన్యమౌ గతిన్. 11

కం. తద్రీతి నెతలముని గెడి
మద్రాజ్యమునందు నపుడు మసలఁ దొడగె భా
స్వద్రుచన వచనములఁ జం
చద్రీతి జనాళి నేలు నటియొకఁ డిలమిన్. 12

ఉ. పువ్వులు కాసిలీలసరిపోలెడిరూపము దేవపూజ్యునిన్
సర్వమతిప్రభావమును సల్పగు నాపర యోగిపాళి నా
యవ్వాని పుత్రిచావమియు హాయిగ నొక్కటనుంటయున్ గడున్
మవ్వపుఁ బేర్మిఁ దెల్పి కడు చుమ్మల నమ్మఁగఁ జేసెలీలగన్. 13

ఉ. మంత్రుల తెల్వినాఁ గ్రమంబుగఁ గాంచఁగనయ్యె నెంతయోఁ
దంత్రమునన్ ద్వితీయ సతితత్సుతఁ గాననుఁ బారవేయు నా
మంత్రము, నాటఁ గోలె యిడుమల్ పడి తేల్చుకొనంగనయ్యె మా
మంత్రులు నేను నాదు సుకుమారి చరించిన కాననంబులన్. 14

ఉ. త్యాజ్యమె యన్నుఁ బోలిన యధఃపతితాగ్రణికంచు మంత్రికిన్
రాజ్యము నొప్పగించి సుతరంజిలుచోటును గూర్చి యొందతే
పూజ్యులఁ జేరి యారయుచు బోఁటిని గాంచమె మేనుజంతుసం
భోజ్యముఁ గావలెన్ విడుగొ పోలునటంచు వనాలఁ గ్రుమ్మఱన్. 15

మ. చిరకాలంబున కొన్ని గ్రాములనల కాశ్మీరప్రభుండాయమన్
గరుణం జేరిచి పెంచి విద్యలిడి తాఁ గల్యాణముం జేయుటన్
సరవిన్ వించుఁ దదీయ వాగ్ని చరిత్రాఖ్యాతంబులం జేరి మీ
చరితంబెల్ల నిదీయ పూసకడ నిన్నప్పించితి, రాజోత్తమా! 16

మ. మదగ్రహమున వేయుండిఁ గుమారికంతటి సద్గుశంగాలు భా
స్వద్గతియుం సువిద్యలును బ్రాపును బాల్యమీయుండునో కో ట
త్సద్గుణ నిత్యసేవఫలితంబుగ నయ్యవికల్పఁగాని! యే
తద్గుణసద్గ్రనానఁ గడ దక్కెను నాకసుపుల్ కుమారియుం! 17

మ. రానని యెంతపల్కెనను గారృనఁ జేయుచు నామహత్ముని
స్నేహితులంగోడి తెచ్చియిటఁ బిల్చితి మీపురమందిరంబునన్
గాననఁగ నిండుమత్సుతను గన్నులపండువుగాఁగ నోక్కమా
కోనరనాథ"! యంచుఁగడునార్చుచుఁ బల్కుచు తేనిఁగాంచుచున్.

ఉ. సత్కృపమై మదీయసుతచావమిఁ దెల్పి యొకట్లమేమటన్
దత్కథలన్ బయల్పఱుపఁ దద్గయుఁ బీలును తెల్పినట్టియే
తత్కమనీయయోగి, భళి! త్వత్సచివాగ్రణిఁ గోలియుండెడిన్
తత్కళలన్నిటం గనఁ నతండని యేకదుఃఖమునస్మరిన్." 91

కం. తచ్చిత్రకథను విని జను
లచ్చోనాశ్చర్యశోకహర్షాద్యులుఁగా
నచ్చటికి రాణిఁ దెమ్మని
యచ్చటనానందభూపుఁ డానతినిచ్చెన్. 20

గీ. దైవికమ్ముగ నట తటస్థమ్ములయిన
చిత్రసంఘటనలకు నచ్చెరువునంది
కరము నానందబుద్ధిసాగరుఁడు దైన
శక్తి యద్వితీయమనుటఁ జాలఁ దలఁచి 21

కం. ఎన్నెన్నిమార్లు రమ్మని
యన్నను దనతోడరాని యామునిపురికిన్
దిన్నఁగ విచ్చేయుట విని
యన్నరపతి యరుగుచు సచివాప్తులతోడన్. 22

మ. చని యా రాజమునీంద్రపాళికి నమస్కారంబుగావించి యు
ర్వనిలోఁ బేర్మి నొసర్చి యంతిపురికర్హంబైన మర్యాదఁ దో
డ్కొని సత్కీర్తిన్ గని ప్రీతి నెల్లరును నర్చింగాంచు కంజాళిరీ
తిని యుత్ఫుల్లమనస్కులై నతిముదుద్రేకంబునం జేయఁగన్. 23

కం. ఆయుత్సవసమయంబున
నాయూరిజనంబులెల్ల నంతిపురి మహా
మేయముదంబునఁ జేరఁగ
నేయెడఁ గిక్కిరిసియుండె నెంతయు నదియున్. 24

శా. ఆవిశ్వామిత్రమునిసమూర్తి గొన్న వినయం బాయన్నరూపంబుతోఁ
దా నేతెంచుచుఁ గోసలాధిపునకున్ దద్యోగికిన్ మ్రొక్క నా
భూనాథుండును గవుంగిలించి శిరమున్మూర్కొంచు దేహంబునే
త్రానందంబునఁ జెన్ క్షణంబు ఘనమోదంబందిరం దెల్లరున్. 25

కం. జనకుఁడును సుతయును రూపం
బున నొక చేరికనుంటఁ బొల్చుచు వారల్
విననట్టికథనుఁ దలఁచుచు
మునుపటి దమచెయ్వులకటఁ బొగులుచు మదులన్. 26

కం. నిష్కారణముగ నేత
న్నిష్కల్మషపుత్రులను వనిన్ విడ నెంతే
ముష్కరగతి ననియుంటను
శుష్కంబుగ నష్ట వగవఁ జొచ్చిరి వారల్. 27

కం. నిర్భరవిపులానందా
విర్భావముగాఁగ వాకు వెనుకను దత్సం
దర్భంబెఱుఁగక యాడిన
దుర్భావల శాంక్ష నడలఁదొడఁగిరి మిగులన్ 28

మ. తిమరాజ్ఞీమణి సద్గుణాంబుల మహోద్యద్దీప్తిమందున్ జరి
త్రమునందున్ యశమందెకాక విలసద్వంశంబునన్ మిన్నయౌ
ట మహానందమునొంది యెల్లరును నిష్టంబొప్పఁగా నామెపా
దములన్ వ్రాలి క్షమాపణంబడిగి రాత్రంబొప్ప దోషాళికిన్. 29

కం. ఆనందనృపుని సచివ్రం
డానందముఁ బట్టలేక యందఱిలోనన్
దా నిటుపలుక దొడంగెను
ధీనిధియును యెల్లవారిఁ దృష్టిసహింపన్ 30

ఉ. ఆవిధి కోసలన్ వివిధయత్నము లామె జనిప్రకారమ
ట్లేవెలిసేయ శ్రద్ధసహాయించుచు నిట్టులఁబ్రసిప్రాలు నా
యావివిధవ్యధాహేతుల కష్టపురాగ్రము లెంచి మంచు నే
నీవిధినిందునందు వ్యధనేమియుఁదోచక క్రుమ్మగిలిన్ గడున్. 31

ఉ. మానవసాధ్యయత్నముల మానక యన్నియుసల్పియున్ విచి
త్రానఁ బయింబయింబడు వ్యధావహేతులన్నిటి నాపలేక దై
వాననె భారముంచి సలుపందొకకొంటి సమర్థమైన కా
ర్యాన విధానలోపము రవంతయు గల్గనీక యిచ్ఛతోన్ 32

ఉ. తావిని బట్టి పూర్వవిధంబునుఁ దావునెఱుంగఁజాలు న
ట్లే విమలంబుగా నెఱుఁగు నీమొహాహోత్రమావర్తనంబు స
ద్భావము నీవెసత్కులమువారితెలియఁ దెల్పుచున్న నే
నేవిధిఁ దెల్పినన్ వినుచ రీతినువాసము నీప్రజాతతుల్. 33

ఉ. వారలకోర్కె రీతిగనె వారికిఁ బిడ్డలనప్పగింప భూ
దారుఁడు వాలెయుంటయును దుష్టుల న్యధియింపఁగోరు న
వ్వారల మందలించి వెలివారల వీడుదు నంచుఁ గొంచు న
వ్వారల నీనృపాలునకుఁ బంపెనుతింపఁగఁ బెంపఁగానిటన్. 34

ఉ. బిడ్డలు లేని హేతువున బిట్టును గుందుచునుంటచేత నీ
బిడ్డలఁ గన్న బిడ్డలటు ప్రేమను బెంచుచు సర్వవిద్యలన్
దొడ్డతనంబునన్ శిశులఁ దోరముగా యశమందఁ జేసి నా
బిడ్డలు నీనృపాలు నెడఁ బేర్మిపొసంగ నెసంగి రెంతయున్. 35

కం. రూపమునఁ గలదు తినసతి
కాపెకు నొకయింత పోలికయు నిప్పుడనఁగా
నాపెనతఁడు కోరెననుచు
నీపెను జతసంబుఁ జేసి రీవరముఖ్యుల్. 36

శా. తద్వాక్యంబుల వానిలున్నతితతి సత్యంబుగన్ బ్రజారాజికిన్
వేద్యంబుం బొనరించు కోరికను గావింపంగ నేనీసభన్
జోద్యంబొప్ప సమస్తసంగతులు పద్యావెల్లడిం బొందుచున్
మద్యత్నాళికిఁ బూర్ణసత్ఫలము సంపాదించె నీరీతిగన్. 37

కం. ఆగోన నేను మిగులన్
నాగోనను వెతఁలబడి రయునర్చిన కృషి ని
వ్వేగను మీకెఱిఁగించుట
పోల నసమె కోఁను నాకుఁ బూర్ణముగాగన్. 38

చం. కరినామునఁ గోసలన్ మన్ననఁగాఁబడి యుండినయట్టి రాణి జ
న్మముకథ నెల్లనిల్ల ఘునవ్యథమై వెలిసేసి తత్సమ
స్తముఁ బ్రిభువన్యదృష్టులకు సాగఁగఁ జేసితి నందుఁగల్గిన
త్యము నిజావొనటంచు నొకయాశరు నెమ్మదిఁ బూని యెంతయున్.

ఉ. అంజలిసత్యమాత్మఁగని కంతన తేఁడు విచారమంది కా
నం దుఃఖగౌరాంగి లలనామణికై యని వించుఁ గుందుచుం
డెందమునందు తేనిఁగను రేవ నెఱుంగఁగఁగోరి పేరులన్
గొందుఁబంపి యుండితి నతింరచరిత్రినిఁ దోడితేరఁగన్. 39

ఉ. ఎచ్చల నానృపాలు విధనే కనలేమి నికొట్టిరీతిగా
హెచ్చము లేక యీచరిత పూర్ణతినొందునటంచు నెంచుచున్.
రిచ్చనుజెంది నేను నలుకేవలఁ జూచుచునుంటిగాని యీ
మచ్చున దైవమీకథను మంజులరీతిని మార్చె, జూడుడీ! 40

కం. ఏనీజేసిం బూని యె
ట్లేనిన్ బంధించి యుందు నేమొ యనుచు న
మ్మాన్యుని సచివుఁడు పొంచుచుఁ
వైరాగ్యంబడె మోన్నమమ్ముఁ గ్రుంగెనంగన్. 41

ఉ. సుస్తుతమైన యీసతి పచోవిధయున్ సుగుణప్రకాండమున్
శస్త్రసతీత్వధర్మమును సాయవుఁగా నిటనేనొనర్చనీ
ప్రస్తుతయత్నమంతయుఁ బరాత్పరుడే ఫలియింపజేయుచున్
నిస్తులధర్మమే యిటులు నిల్వగజేసె ననున్ సభాస్థలిన్. 42

చం. ఎవడతిధర్మవర్తనుఁడు సిద్ధచరిత్రుఁడునై యొసంగు నా
ప్రవిమలమైన వాసికల బాసటయై నిలుచుండుఁ గోరిభా
త్వతితతి కాలమున్, శిలలు దక్కిన జంతుగణంబుఁ బోల్చ రా
ఘవునకు వానకాల్ శిలలుఁ గంధియు బాసటలైన కైవడిన్ 43

మ. ఒకటన్ ధర్మపథానువర్తనుసికే యుర్వ్యన్వ్యాప్తఫల్ గల్గుచుం
టకు మార్గంబు గ్రివుండుఁ దత్సముఁడు నెన్న న్నిస్తరకాని యే
రికి నక్షణంబగుఁ దెల్పి నావ్యధలు నేకేనాన్ దదూర్ద్వునిన్
వికలంబుగఁ బొనరింప వాతఁడెపుడున్ విజ్ఞాసయై యుంటచేన్. 44

కం. తదీరితింబలుకుచు మో
దోద్రేకము చేత నిలిచె నొక పరి యతఁడే
తద్రాజవరుల జనముల
ముదితచిత్రంబునో లెఁ బొడ నుచునటన్. 45

శా. అత్యానందమునొందు నాసమయమం దానందుఁడాక్రోసలా
మాత్యాళిన్ బిలిపించి వారలు నిజక్ష్మానాథునిన్ దత్కథా
సత్యంబున్ గని వింతనంది రమలస్వాంతుండు తద్యోగితా
నస్త్యంతా బు సమర్థి వెప్తునల కోర్కాఖన్ గదున్ మెచ్చఁగన్. 46

శా. త్యాజ్యంపఁ యుకనంచుఁ గోసలవిభుండా వేళ నవ్వారి కో
రాజ్యంబెల్లఁ దదీయపుత్రికకుఁ దోడంబొప్పగా నిచ్చి తాఁ
బూజ్యుండౌ నలయోగిపుంగవునితోఁ బోఁబోవునవ్వేళ యం
దీజ్యానుండలి యేదివంబయిన యట్లై వారుసానందులై. 47

ఉ. కోల్పడిపోతినంచు ననుగొన్న శిశుల్ వ్రతిభాఢ్యు లద్వయా
నల్పకళాఢ్యులై తమను నల్పుగఁ జేసుటచేత సిద్ధసం
కల్పుఁడు యోగిచంద్రుఁడు ప్రగాఢదయన్ దయచేయుటన్ మదిన్
దెల్పఁగరాని మోదమునఁ దేలిరి రాణియు రాజు నెల్లరున్. 48

చం. అకలుషు డాత్మపుండు తనయాపలమౌంగని యామెఁగాంచఁ బ్రే
మకలనఁ గోరె భక్తిని కుమారియుఁ దన్నుప్పుఁ జూడఁగోరె నీ
ప్రకృతిరహస్యమారయఁ గరిమ్మను నేరమిసంచితేదో నా
యకు లితరమ్మటంచు జన మచ్చట నెంచఁగఁ జొచ్చి రెంతయున్. 49

మ. నరుకన్నన్ బ్రబలంపుశక్తి నకుప్రున్ సల్పోవ్వగా నెలైడన్
నకునిన్, సత్యము నీనిజంబు గుజ్ఞైనం గూడ నన్యున్ దనున్
నరవిన్ నేతలుగాఁ దలఁచు నరుఁ డీసత్యంబు ప్రాంతాన వి
స్మరణంబున్ బోసరించుకొంటగద సంబద్ధుండగున్ హీనుఁడై. 50

మ. దురహంకారము లేక తృష్ణమెయి నెంచుంగూలఁ కాత్మద్యుతిన్
బొరియంబోన కమేయవర్తనసతంబున్ నిల్చి యన్యుల్ నిరం
తరమున్ దప్పని వారివర్తనల దిద్దంగల్గురీతిన్ ధరన్
జరియింపంగలవాఁడె జ్ఞానియని యెంచంజొచ్చి రందెల్లరున్. 51

శా. ఆనాఁడట్లు క్రమక్రమంబుగ నంఖ్యంబౌను మోదప్రదం
బౌ నానప్రశ్న నామ లచ్చట ననంఖ్యాకంబుగాఁ గల్గుటన్
గానంజేరి గా యుండజట లెక్కన్ మీఱి యానాఁడు గా
కేనా స ... బు లంతిపురిలో నీరీతిగాఁ జేరెరే! 52

ఉ. ఆ ... దచటి యార్యజనంబటు యోగిచంద్రునిన్
గో ... గనుఁగూరిమిఁగన్గొని మోదపూర్ణతన్
భాసిలె నాఁ ... డు శుభప్రదు చంద్రునిఁగాంచినంత నా
శ్వాసముఁజె ... వసు వర్ధిల పొంగి జెలంగు భంగిగన్. 53

ఉ. కూర్మి విదేహరాజ్యమునఁ గోసలసింధుల నేలుకొమ్మటం
చర్మిలి బిడ్డలిత్తు లుదంచితలీల నచించినంత న
య్యార్మికదం ... పూర్ణమహో ... దధిపూర్ణిమ నట్లు మోదపుం
బేర్మిని బొంగి ఘోషిలె నమేయగతిం జనమెల్ల నచ్చటన్ 54

మ. "పరధర్మంబున దూరఁ గెందుఁ దనదై భాసిల్లు ధర్మంబునన్
స్థిరతన్ నిల్పుచుఁ దాను కాక తను హృచ్చిత్రంబులన్ దాను గా
నరయం గోర సమర్థిఁ గార్యరచనంబం దన్యమున్ స్వాధిక
క్త్రరహింపంగను వాఁడె ధీరుఁడసి రక్తిన్ నేర్చి భాసిల్లుఁడీ!" 55

కం. అని యీ రాజర్షివరుఁడు
ఘనతరకరుణాంతరంగకమనీయుండై
జనములు కాశీర్వచనము
లనుపమలీలల నొసంగ నలరిరి వారల్. 56

చం. ఘనతఁ బ్రసాదనామమునఁ గ్రాలెడు నయ్యువరాజు నిర్మలా
ఖ్యను విలసిల్లు కన్నియను నంతట నారి పురమ్ము జేరఁగాఁ
గొనుసమయంబునన్ జనులకున్ గల మోదము వైభవోత్సవా
ళిని విచారింపఁగాఁ దరమె శేషకుఁడే వ్యాసికేని సుంతియున్! 57

మ. తీరని కష్టమంచుఁ బలు తెన్నుల బాధలనొందు తమ్ము నా
తీరునఁ దేల్చువారల యదృష్టము గూర్చి వచించువారు గం
భీరమతిప్రభావములఁ బేర్మికథన్ గడుఁ జిత్రలీలలన్
మాఱిచినట్టి మంత్రి మతిమాన్యత మెచ్చెడువారు నెరటన్. 58

మ. నరనాథాగ్రణులందు నెంతయును నానందంబు, నిశ్శ్రేయసా
తరుణీరత్నము స్త్రీలయందును నమాత్యశ్రేష్ఠులన్ బుద్ధిసా
గరుఁ డాదర్శగతిన్ బ్రసాదుఁ డట యుక్తప్రాయుఁడౌ నంతకున్
బరిపాలించిరి వేదశీర్షవచనప్రాశస్త్య మింపొందఁగన్. 59

మ. అతిసేవ్యంబు యతిస్తుతంబునగు నాత్మానందమింపొందు ధీ
చతురుం డొక్కఁడె యీ ప్రపంచమునఁ గష్టంబుల్ కలంగింపకుం
డి తరింపంగల మేటియౌచు ఘనతుష్టిన్ బొందఁగాఁ గల్గుఁ గా
కితరుల్ నిల్వఁగ నేర్తురే యదలునై యీ సౌఖ్యదుఃఖాదులన్. 50

శా. ఇష్టంబైనను గష్టమైన మఱియెంతేనష్టమేర్పైన నే
కష్టంబైన పరిస్థితిం బడిన శంకింపండు విజ్ఞాని ఆ
శిష్టస్త్రీయసుధర్మవర్తనముమై జెన్నారగా నిల్చెడిన్
శిష్టుండై పరమేష్ఠి యిష్టమిడు తచ్చేష్టావళీహృష్టుఁడై. 61

మ. తమధర్మంబునువీడి యన్యమగు నాధర్మంబునన్ లాభలో
భమునన్ జొచ్చి పరస్పరేర్ష్యలను సర్వధ్వంసమున్ జేసి లో
కము దావాప్తికి సర్వమానవులు శంకల్ న్యూనతాధిక్యము
ఖ్యమహాభేదములందలంగి మననే నన్యోన్యసఖ్యంబునన్. 62

చం. చివరికి వాసిఁ దేజయముఁ జిన్మయసౌఖ్యముఁ బంచభూతస
త్త్వవిమలసేవయున్ యశముఁ బ్రాభవరీతి. స్వధర్మమార్గమే
తవిలి చరించు నెవ్వఁడు వ్యధన్ సుఖరాజిఁ గలంగకుండ న
న్యవివిధ ధర్మరాజిస రవంతయు జారక లాభవాంఛలన్. 63

శా. ఆదర్శంబితఁడే యటంచు సకలాశాంతస్థవిజ్ఞానళుల్
వాదంబుల్ వొనరింప భూరిగుణసంపన్నుండు ప్రజ్ఞాయుతుం
డౌదార్యాన్వితుఁడున్ సువిక్రముఁడునై యత్యంతముగ్ దత్ప్రజన్
వేదోక్తంబగురీతిఁ బాలనముఁ దెల్పెన్ జేసె నాత్మోన్నతిన్. 64

ఉ. సార్థకనాముఁడై సకలసద్గుణధాముఁడునై యమేయుఁడై
వర్ధిలు బుద్ధిసాగరుని ప్రజ్ఞయు సాయముకాఁ బ్రసాదుఁ డే
స్పర్ధలులేని శాంతిమెయిఁ బాలనఁ జేయఁగఁ గల్గె సౌఖ్యసం
వర్ధితలీల రాజ్యమును ప్రాభవమెప్పడ రక్తిఁ జొప్పడన్. 65

ఉ. శ్రీయుతమై యమేయము, నజేయమునై, ఘనరమ్యహర్మ్యశో
భాయుతమై, సమస్తవిభవస్ఫుటమై విబుధాళిసేవ్యమై
న్యాయమహాపథానుసరణస్ఫురణాఢ్యజనప్రకీర్ణమై
హాయినిఁ గూర్చె వారిపుర మప్పురిఁబాల మేలుబంతిగన్. 66

సీ. రాగంబు శూన్యంబు రాగమేయున్నచో
ఘనభవబంధమోక్షంబునందె
క్రోధంబు శూన్యంబు, క్రోధమే యున్నచో
బహుజన్మకారణ స్వాంతమందె
లోభంబు శూన్యంబు లోభమే యున్నచో
నార్జితశాంత క్షమాదులందె
మోహంబు శూన్యంబు మోహమేయున్నచో
బ్రత్యగాత్మైక్య పథమునందె

గీ. మదమాత్సర్యంబు మదమున్న మమత నణప
మత్సరముతోన్య మదియున్న మలములందె
భువిని దివిఁ జేయు కీలకముఁ గను ఘనులు
నాప్రరములోనఁ బొల్చు బ్రాహ్మణులు మనులు. 67

ఉ. వేదములం బఠించుటయొ వేదమహోర్థములన్ వచించుటో
శ్రోతములన్ హరించి సుఖజీవులఁ జేయఁగఁ జాలు సంతతా
హ్లాదప్రధాన నల్లను మెలంగఁగ నేర్పు విధిన్ విధించుటో
కాదిది స్వప్రయోజనపుఁ గాంక్ష స్వధర్మము పీడరాద్విజుల్. 68

కం. బాహుబలమునఁ జతుర్భుజ
నాహవమున గెలువఁ జాలు నపరిమిత బలో
త్సాహాన్వితులుఁ బరార్థ
స్నేహితులుఁ బ్రపంచహితులు నిఖిలనృపసుతుల్. 69

కం. తనుబలవిద్యాసర్వ
స్వము నెల్లస్వామిని ధర్మసంస్థాపనఁగా
క మదమ్మునఁ దుచ్ఛప్రస్వా
ర్థమునకునై వాడరవటి రాజకుమారుల్. 70

చం. ఒకటను లేసి వస్తువుల నొక్కటఁ దెచ్చుచు నొండుఁగూడ మూ
లకుఁ బడకుండ, సుంత మిగులంగఁ గ్రయించియు శ్రీలనర్థనా
యకుఁ బుకుడింపఁజాలియును న్యాయముదప్పక వర్తకుడైన న
త్యకలుషజీవులర్యజను లార్యమహాజను లన్నిభంగులన్. 71

కం. వినయము, భయమును, భక్తియు
ననుకూలతఁ, బ్రియము, క్షమయు నలర ద్విజులకో
పనకొలఁది సమితినాహో
యస్యనిరూఢి మెలంగుచుండు గచ్చటిశూద్రుల్. 72

మ. తమాతాస్యాంబువ నేసమస్యయయినన్ దారోఁప్రస్నుఁ దామన్యుల
ట్ల మహోద్యాగులతామ 'ఏమయిన' దంటల్ మాని తాముందునన్
దమకర్తవ్యముఁ బూర్తిఁ జేసి తుద్రిటిలోఁదన్ముక్తులై యెల్లరున్
విమతివ్యాళమ్ము గెందుర్లై యతులశాంతిన్ గాంతు రెల్లప్పుడున్.

మ. నడువంగష్టమటంచుఁగాని నడువంగష్టంబులేవానినిన్
విడువన్బాధ్యమటంచుఁగాని విధులన్ వీడంగ నూహింప, నె
క్కుడుశ్రద్ధన్ విహితప్రకారముల సంకోచంబు లేకుండ నె
య్యెడ నెవ్వారికి వారు వర్తిలుదు రెంతే మోదమేపారఁగన్ 74

శా. త్వద్రాజ్యాంతరసీమలన్ వెలయు కాంతల్, సర్వవిద్యాప్తులన్
భద్రోపాయములన్ బలాఢ్యులను రూపంబందునున్ మించి ని
ర్నిద్రప్రక్రియ భర్తలన్ శిశువులన్ స్నేహస్వభావానఁ జం
చద్రీతిన్ గడుసాఁకుచుందురు మహోత్సాహోన్నతిన్ జేకూర్చుచున్.

చ. తమతమజాతికిందగు విధంబగు ధర్మము నెల్లవారు ని
త్యమును సమాచరించి, యెనుమంతపరస్పరభేదబుద్ధియున్
భ్రమయును న్యూనతాధికతరస్థితులు న్మద మేమి లేక శాం
తి నెయిసి వర్తిలంగలరు తేనవమీరఁ బ్రజాళి యచ్చటన్. 76

మ. నిక సద్గ్రామ మయోగ్యధర్మతతులన్ నిత్యప్రమోదంబుఁ గూ
ర్పఁ జనుల్ వర్తిలువారె కాని పరధర్మంబందు సంప్రీతి ని
ల్పి జడత్వంబున యుక్తమైన తమక్రియాళిన్ హీనమై యున్నతిన్
బ్రజలందున్ గనఁగోరువారి నటఁ జూపన్ నేర నేనెక్కరిన్. 77

మ. పటుయంత్రమ్మున నెట్టిదోషముల సమర్పింపబడ్డ భాగాముల
చ్చట నేయుండక మారుచున్నయెడ నీమన్మాత్రమున్ యంత్రము
ప్పటియ ప్రారంభరీతి జాతులను నిల్పంబడ్డ ధర్మాళి నుం
డు బంగ్నోనాడి కలంగుచున్న యెడఁ గీడుల్గల్గు వ్యగ్రత్వమున్। 78

శా. ఆయంత్రమ్మున నేవిభాగమును నాయాస్థానరాజిన్ మహో
న్మేయంబై విలువన్ వహించునటు, లెమ్మెన్ సర్వజాతుల్ సదా
స్వీయస్థానములన్ సమానఘనతన్ జెందున్ బరస్థంబులై
పాయున్, గాన స్వధర్మమే సతము సల్పన్ జూతు రెందున్ప్రజల్॥

మ. ఎపుడున్ బైపయిఁ దోఁచు భేదములు లేకే జాతు లేపారునం
టపహాస్యప్రద, మైనఁ గన్పడు విభేదానీకముల్ లేవి స
ర్వపదార్థస్థితసచ్చిదాత్మ, కలతన్ వేమ్రించి యానంగపూ
ర్ణపథంబందుఁ బరస్పరప్రియమునై రంజింతు రెల్లారలున్। 80

మ॥ సతతమున్ భేదములన్ గనంబడుచు నైజంబౌ జగంబందు భే
దతతుల్ బాపి సమంబుసేయుటకు యత్నంబుల్ వృథా యంచు సం
తతమా భేదములన్ మునుంగని యభేదజ్ఞానమున్ నేర్చి ధీ
రత వర్తిల్లదరే పరస్పరము దేశ్యుల్ శ్రేష్ఠమౌ మాత్సరై. 81

మ. అవివేకంబునఁ బరస్పరేర్ష్యలను గార్పణ్యంబున్ వివాదంబులన్ దృ
ష్టి వికారంబున జనుల్ కులంబులును దన్మార్గంబులన్ వృత్తు లా
ర్తివినిగ్రహవిధానశక్తులుచు నుద్యచ్ఛాంతి నేవారుచున్
భువి దారిద్ర్యపిశాచముక్తులయి సమ్మోదింతురెంతేనియున్॥ 82

కం. న్యూనాధిక జాతులలో
న్యూనాధిక వైభవములు నుండిన జనులే
[illegible] నీచోన్నతమని
లావణ్యమెకందు [illegible]॥ 83

చ. హృదయములన్ బరస్పరపు భేదములున్ నిరవిశాలభావముల్
సదమలతన్ వివేకమును జక్కఁగ నేర్పక యున్న నేకతన్
బొదలఁగఁజేయ నేయుపాయముఁ బూనెడి యత్నములెల్ల వ్యర్థమౌ
టఁ దెలఁచుచున్ సమత్వముఁ బొసంగ ఘనతేస్తును భేదరాజినిన్. 84

క॥ ప్రియుఁడై సుఖకరుఁడై గుణ
వరుఁడై యతులచతురంగబలభాస్వరుఁడై
సురుచిరుఁడై రిపుహరుఁడై
నరవరుఁ డనమునఁ బొసఁగి సకలను బ్రోచెన్॥ 85

గీ. సకలసద్గుణములుగల్గి చతురుఁడగుచుఁ
బ్రజలబిడ్డలరీతి, గాపాడుచుండి
వారివిశ్వాసముంబొంది పృథ్విఁగుండు ప్రజలు
వలరిరి శిరమ్ము నిత రాజయవము లట్లు. 86

సీ. ఘనసుదర్శనుఁడౌట జ్ఞానధాముడునౌట
నగధరుం డగుటఁ బన్నగధరుండు
శ్రీశోభితుండౌట జితమన్మథుండౌట
మారతాత యతికుమారతాత

సద్వసమాలియై సదిహీనమాలియై
మాధవుండాతఁడు మాధవుండు
భోగమాధవుఁడౌట భోగదీప్తతవీశ
వాహనుండు గవీశవాహనుండు

ఆ. రూప్యవీక్షణమూలిని సుసిక్షితోగ్ర
ఘనవిపక్షపూర్ణయు దానవవంతిము
సకలమున దేవసేవితసచ్చిదాత్మ
నాగ్రిపీఠము శ్రీభవనం జాతఁడగును. 87

కం. రూపంబు విశ్వజన్మా
న్వేషను సమిఁవితాన ఘంటియు నాగా
మూపత్త శ్రీదీపహనా
ఉపసన్నాంజలింటిమించి స్పష్టసు టొందన్ 88

మ. నిగమాక్షమ్ముగ గిరీప్సునందు జలమాకర్షించి యాలోకమి
గ్రాముసుస్వర్ణంబును వాహకాలమయమునన్ సస్యవృద్ధస్థితై
యామున గ్రామగాలుఁడున్ బ్రజలనేనేన్ బన్నులంగాంచు న
య్యాదుమల్ వాపమ్ము యుంచి సంతసించి రక్షించుగా సమస్తక్షితిన్.

మ. ప్రజచేతగా సగేతంబు వారిలను సంరక్షింపగా విల్లుబ
డినముండంచుఁ దమున్నుమగా వృత్తుడౌ కంటుస్ భూరిభోగాళిస్
రిజప్రతాపాలగోప నస్యవిపరిపాత్రి కావ్యముల్ తీప్పగో
సానఁడావధనముచ్చనగను సిలపో నుంటోటు స్వర్ణంబుగా 90

మ. గోకులనుండెగు నాస్పృహాలమౌ పేమూతశ్వాసాన్నసామంతినా
యకమిత్రాప్తపురోహితాదిపరివారావేష్టితుండ్ఠసభన్
బ్రికటహార్యోద్రముగనుండ బోయలును పౌరస్తోమముల్ వచ్చి కా
నుకలగా దీర్చి ప్రభక్త్రమొక్కి వినయానూనాత్మ్యులై నిల్చుచున్.

మ. అమితోగ్రాప్రసహాసనిహాశభవ్యాఘ్రభద్రభల్లూకఖ
డ్గమహాసత్త్వాదిసనాటమ్ముగా మిగులలెక్కన్నెక్కి యెక్కుమ్మడిన్
స్వమహాకార్యంబల గార్దమసీమలను స్వేచ్ఛనదొచ్చితామెల్లచో
ట్ల మదింబొప్పఁ జెలంగుచుంట మొఱవెట్టన్నాథుఁ డాలించుమన్.

ఉ. ఇంతగ క్రూరసత్త్వములు వృద్ధినిఁ జెందెడిదాఁక నేల ర
వ్వంతయు శ్రద్ధఁ దీసికొన వైరని మంత్రులవైపుఁ జూచి గో
రంతకొ అంతలేక మృగయార్థము సర్వము నాయితంబుగా
వింగుకుగాక శీఘ్రమని వేగమ యానతి నిచ్చి యయ్యెడన్. 93

ఆ. అలఘుతరముమైన యస్త్రకార్యావళి
మాత్రఁ దీర్చి యవ్వ డమాందిగతిసి
వేటఁ గోరి సభను నాటికిఁ జాలించె
విజితరిపుండు ప్రభువరుండు, 94

మ. దిరి శరీరసంవాసకాముులును నుద్యద్వ్రాగగోవక్రముల్
ముగియన్ విగ్రహనుఁ గంకలున్ సలలుగుల్ ఘాగెంగగోస్యంత్రు దు
ర్భర గాఢాసనసంక్రాంతపరిసురావ్రాతాగితాలతాయు
గ్రాహముల్ గోటక గలగుల్ గాని మహోత్ర్కంఠవిజృంభింపగన్.

చ. ప్రభుతీంకుంకు భూభరణభార మమాత్యులకప్పగించి జం
తుగధమును మాన్చ గుణిత్నికత లందరిఁ బెట్ట ప్రభాకరాభస
స్ఫభఘన తేజమొప్ప గణియమంగగ్రచమూసమేతుఁడై
సభయముగన్ రిపుగాంత్రము సంమాంపురాఁ బ్రయాణమైతగన్.

క. ఆవనీసురసుభసూక్తులు
ననాగహగతు లాగుల నతివినుతులున్
కవిగాయక సన్నుతులును
నవిరళముగ మెలయ నధిపు వెరిగెన్ వసికిన్. 97

క. కతిపయప్రయాణంబుల న
య్యతిలోకపరాక్రమాఢ్యుఁ డరిగి యరిగి యు
న్నతిఁ జేరెఁ బుణ్యాగణ్యము
నతులమృగశరణ్యమును మహారణ్యమటన్. 98

ఉ. మాటులఁ బెట్టియున్ వలలమాయలఁ బన్నియుమచ్చులుంచియున్.
వాటపుఁ గాపునాయుధము వన్యమృగవ్రికరమ్ములన్ సవు
ఘాటిత చిత్రవాద్యములఁ దత్తెలముల్ విడనాడఁ జేసి యా
రాటమునన్ గలంగి చెదరంగ నొనర్చిరి వేటకుల్ వెసన్. 99

ఉ. కొన్నిటి బాణజాలముల, గొన్నిటి శూలపుఁబోటులన్ గదన్
గొన్నిటి ముష్టిఘాతములఁ గొన్నిటిఁ గ్రూరమృగావళిన్
మహాపన్నతనొందఁజేయుచు నృపాలుఁడు భూరివినోదమొప్ప
వేటన్నడిపించె నిస్తులభటప్రకరంబులతో వనంబునన్. 100

గీ. క్రూరమృగములఁ బెక్కింటిఁ గూలనేసి
చెంతవిశ్రాంతిఁ గొనఁ జింతసుంత పొడమ
పాదచారియై వనిని నృపాలవరుఁడు
చనియె నొకస్రవంతీతటమ్మునకు వేల. 101

గీ. చెంతనున్నట్టి మునిపల్లెఁ జేరి యచట
తపస్వీయులౌ మునులఁ బెద్దలను గొలిచి
భవ్యవిషయాళి నెఱిఁగి దీవనలనొంగి
యతులితాకర్షణీయ దృశ్యములఁ గాంచి. 102

కం. సైన్యమ్ములు బరివారము
లన్యులు సచివులును దన్ను నచ్చటఁ జేరన్
మాన్యుఁడు ప్రసాదనరపతి
వన్యస్థలి వీడి యరిగి స్వపురోన్ముఖుఁడై. 103

కం. రాకాశశిరాకకుఁ
రాకర మేకరణిఁ గెరలు నాకరణిఁ బ్ర
జాకాంతు రాక కలరి పు
రౌకసు లుప్పొంగి చెలగి రుత్సాహమునన్. 104

చం. మదిమునఁ గత్తిఁ జూపి కదనాన్న సగన్న నృపుండు కాపెన్
ముదమునఁ బ్రేమఁ జూపి మనముల్ గొని యుండిన నేతఁ జూచి స
ద్ధృదయము మీరి నెల్లరును దీవన లారతులిచ్చి పొల్చిరొ
ప్పిదమగు నెమ్మనమ్ములను పెద్దలుఁ జిన్నలు సంతసంబునన్. 105

మ. అకలంకార్థికలౌక్యసాంఘికమహాధ్యాత్మోన్నతాముష్మికై
హికసన్నైతిక రాజకీయవిధులం డెంతేనియా యోగ్యవ
ర్ధకమార్గంబులఁ జేరఁగా బ్రతినయుం బ్రజ్ఞాన్వితుం జేయుటన్
సుకరంబయ్యెను వారిపాలనము విజ్ఞుండైన యానేతకున్. 106

మ. సచివశ్రేష్ఠుడు బుద్ధిసాగరుని ప్రజ్ఞాయుక్తిశక్తుల్ స్వకీ
యచమూరాజియునాత్మబుద్ధియు ప్రసాదాఖ్యావనీపాలు శ
స్త్రచయాస్త్రప్రదుగాగ స్వీయజనసంతోషప్రదుండగానొన
ర్చి చతుర్వార్ధిపరీతక్షితియుతోర్విన్ చేర్వాందఁజేసెంగడున్. 107

ఉ. ఎట్టియనన్ను లోగొనుచు నిట్టి విసృష్టిని సర్చి ప్రోచుచున్
జట్టుము జేయలేని పని చక్రనిబోధలనస్సులందు నా
ద్భుత సుగోధలున్ మిగులు దీప్తిని వ్యాప్తి నొనర్చి యొప్పెడిన్
గట్టిగ నీతిమార్గమునఁ గట్టి దినంబును జేసె భూస్థలిన్. 108

మ. ఎదినేర్వంగనియున్న నన్యమగు నెన్నోవిద్యలున్ లోంగునె
య్యది నేర్వంగనకున్న నన్యమగువిద్యల్ పూర్తిఁ దంగూర్పవో
యదినేర్వంగని యుంటఁ బెక్కరిహాలోకాముష్మికాద్యాత్మకే
దుగూఢాంతిసూత్రాళి సిద్ధమెయిఁ గాందంగ్రి వెక్కున్నెడిన్.

మ. బలమున్ గూర్పు వైభవంబుఁ జయమున్ ఆరోగ్యమున్ గల్గియు
న్నలవంగన్ విషయప్రసక్తి మగముఁ దంభంబునుం బొందమిన్
వెలయుస్వాంతల వింతయై పతి నెలిన్వాగ్రంగు నయ్యెడు విం
తంబుగం దొంటిగ నిల్చి యుండఁ గను నెన్నం జొచ్చి రెల్లారటన్.

శా. వేదాంతప్రతిపాదితాంచిత మహావిజ్ఞానమార్గంబునన్
దేవాంతస్థురు మానసోపచయక్రియలయుం దేహాప్పవర్తిల్లునో
మోహంబాసి సుగుణముల్ పూర్ణంబుగాఁ బొంది యా
హ్లాదింపన్ ఘనశాంతియున్యనకిచెట్టుబ్బరనం దేరుచున్. 111

మంజుభాషిణి: సతతాత్మగత్యనవిచారభాసురా!
శ్రుతినుస్తికామ్రగవిశుభ్రమందిరా!
దితిజాళిభీతికరధీరసంగరా!
క్షితిజామనఃకమలచిత్రబంధురా! 112

కవికంఠభూషణము--

మహనీయదివ్యమహిమాభ్రగోపితసర్వలోకధీరా
అహితాళిభీకరమహాసమరాంగణానైపుణ్యవిచారా
తుహినాంశువక్త్రపరితుష్టబహుక్రతుభుజ్మనుష్యవారా
మహిజామనఃప్రియతమప్రతిభాయుతచారుసంప్రచారా!

మంగళమహాశ్రీవృత్తము:—

అర్కకులజాత మునియాగజయదా తినగజాధిపశరాసనవిరామా
తర్కవిదూరపరతత్త్వసువిచారమహితాత్మ, శుభవాహ్యదయధామా
కర్కశవిరాధరిపు కాంతసుముఖా దశకంఠముఖభంగకరనామా
మర్కటపతీశ ఘనమానిహృదయేశ సగుణస్తుతమహేశ జయరామా.

గద్యము.— ఇది శ్రీరామానుకంపాకటాక్షలబ్ధకవితాధారేయ
కౌండిన్యగోత్రపవిత్ర ముత్యావంశేయ
పారావారరాకాసుధానిలయ కామేశ్వ
రాంబాపూర్వనారాయణార్యతనయ
విబుధవిధేయ శ్రీసుబ్బరాయ
ప్రణీతంబైన నిర్వచన
సానంద కావ్య మంజరి
పంచమాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

తప్పుల పట్టిక.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	3	సకలాప	సక ాప
3	5	మిత్ధజగత్పరిత్రోషతంబు	మిద్ధజగత్పరితోషదంబు
3	6	శాపనిమత్ప్రతిపాది	దాగమశీర్షనిబోధి
3	15	యడియూప	యడియూస
8	5	నఘపొంత	ఘనఘనాఘనముపొంత
9	15	కోశల౯	కోసలన్
9	24	మంతు౯	మఱతు౯
10	2	కళ౯	కళల్
10	22	దిట్టవౌయీ	దిటవానీ
13	11	ధారిణీతలిక౯	ధారిణీస్థలిక౯
14	7	నీరదు	స్నీరద
14	10	ఖజ్యోతనా	ఖద్యోతనా
16	4	గాసి	గాన
16	14	కోమలత	కోమలతర
17	14	ప్రత్త్రాదుల	పుత్త్రాదుల
18	6	కాంచు	కొంచు
18	14	స్త్రీ	సీస్త్రీ
20	3	దుతులిత	దతులిత
22	4	నిశ్శేష్టులై	నిశ్చేష్టులై
22	5	దబృషి	నాఋషి
22	23	నెఱిగు	నెఱుఁగు
23	22	నిజేసు	నిజేశు
24	7	దద్సంగాస	దత్సంగాన
24	16	లేము	లేదు
25	4	గూర్చ్వన౯	గూర్చ్వ౯
27	8	నెవ్వాకి౯	నెవ్వానికిన్
27	18	తతాత్మజుఁడు	దదాత్మజుఁడు
28	17	డగ్గి	డద్ది
32	19	దన	గల

34	7	దరింపన్	ధరింపన్
34	10	నట్టు	నట్టి
34	25	దృష్టు	దృష్ట
35	20	పూర్ణుడై	పూర్ణుఁడై
35	24	నెండఁ	నెండెఁ
36	1	గణ్వత	గణ్యత
,,	6	హానక్రీడ	హాననక్రీడ
,,	18	మెట్టెకుట	నెట్టెదుట
,,	19	బెనంగ	బెనఁగ
37	15	కతల్	కడఁ
,,	13	సత్వోత్సాహి	సత్యోత్సాహి
,,	16	జంతాందుర్డుఁ	జందుర్ందుతాఁ
38	6	తుండగా	తుండుగా
,,	9	మేతిన్నామక	మేతిన్నాయక
38	16	జేయ	జేయవు
,,	16	చలిమయు	చలితుఁజేయవు
,,	25	దశత	వశత
,,	28	కన్పెనంబరవీధి	కానగనయ్యెనువింట
39	1	వర్తనముల	వర్తనమునూల
,,	24	రఘూద్వంశ	రఘూద్వంశ
,,	28	స్పృష	స్పృష్ట
41	9	చతుర్డు	చరితుర్డు
41	22	న్నన్నర	నన్నర
42	2	నచ్చెనటు	నచ్చినటు
42	3	యాత్మకేక్క	యాత్మకెక్క
42	20	వ్యాదిగ	వారిన
43	3	బట్టి	బల్కి
43	1	తదవులనుండీ	తడవులనుండి
43	4	వ్వాధాళి	వ్యధాళి
43	4	వ్యర్ద్దమగు	వ్యర్థమగు
44	8	మువ్హృదయ	మునిహృదయ
44	10	నిశ్శ్రేయసగన్	నిశ్శ్రేయసఁ

45	1	యూజ్ఞ	యాజ్ఞ
45	1	సత్కృంతముఁ	సత్యంతమున్
45	3	ధన్వత్వము	ధన్యత్వము
45	4	న్మధుండు	నాధుండ
46	1	సీరియుశౌరి	శౌరియుసీరి
46	22	స గ్గుహౌసర్పి	సుగ్గుణౌసర్పి
47	22	రాజ్యామాత్య	రాజామాత్య
48	11	శిద్ధుండా	సిద్ధుండా
49	5	దత్ప్రజాని	దత్ర్పజా
49	11	యచ్చుటన్	యచటన్
50	7	నిమేషంబట్టి	నిమేషంబటి
53	1	శాలికలాట	బాలికవాట
53	25	కికయాయి	కిక్కయాయి
53	27	మండితుండుగు	మండితుండునగు
54	10	డొక్కడు	డొక్కండు
57	4	వచించిరెంత	వచించెనెంత
58	3	నాటిగోతె	నాటుగోతె
60	3	బంపెనతింపగ	బంపితినుంపగ
62	24	కెల్లారన్గదుఁ	మర్త్యానీకముల్
64	2	న్నిల్పుచు	నిల్పుచు
64	3	దుస్ఫాధ	దుస్సాధ
67	13	నిక	నిజ
67	17	సమర్పం	సమర్పం
67	28	రెల్లారలుఁ	అయ్యెల్లరుఁ
68	12	జేదతతిన్	భేదతతిఁ
69	5	సుసిక్షి	సుశిక్షి
70	21	పయునంబుల	గమనంబుల
71	5	కూర	కూ్రర
71	21	కాపెన్	కాకపెన్
72	9	నెన్వే	నెన్నే
72	16	రెల్లారటుఁ	రందెల్లరుఁ